

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra soukromého práva a civilního procesu

Diplomová práce

Nové a staré insolvenční/konkursní právo

2011/2012

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Jan Blažek

Zpracoval:

Lukáš Pácl

Západočeská univerzita v Plzni - Fakulta právnická

Katedra soukromého práva a civilního procesu

Studijní obor: Právo a právní věda

Studijní program: magisterský

Diplomová práce: Nové a staré insolvenční/konkursní právo

Zpracoval: Lukáš Pácl, 5. ročník

Školní rok: 2011/2012

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jan Blažek

Čestné prohlášení

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: Nové a staré insolvenční/konkursní právo, zpracoval sám a uvedl jsem všechny použité prameny.“

V Plzni dne 20. 5. 2012

Lukáš Pácl

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval JUDr. Janu Blažkovi, vedoucímu mé diplomové práce, který mi poskytl cenné rady a informace během zpracování práce.

Seznam nejčastěji používaných zkratek

- **ZKV - zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání**, ve znění pozdějších předpisů
- **InsZ - zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení** (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
- **ObčZ - zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník**, ve znění pozdějších předpisů
- **ObchZ - zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník**, ve znění pozdějších předpisů
- **o. s. ř. – zákon č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád**, ve znění pozdějších předpisů
- **LZPS - zákon č. 2/1991 Sb., Listina základních práv a svobod**, ve znění pozdějších předpisů

Obsah

Seznam nejčastěji používaných zkratk	4
Úvod	7
1. Obecně o pojmu insolvenční právo	
1.1. Vymezení pojmu	9
1.2. Základní předpoklady	10
1.3. Historický exkurz	12
1.3.1. Starověké konkursní řízení	12
1.3.2. Středověké konkursní řízení	13
1.3.3. Novověké konkursní řízení na našem území	13
1.4. Ekonomické a sociální důvody řešení úpadku	16
1.5. Úpadek	19
1.5.1. Platební neschopnost	20
1.5.2. Předlužení	21
1.5.3. Hrozící úpadek	22
2. Principy insolvenčního práva	
2.1. Hlavní principy dle ZKV	24
2.2. Hlavní principy dle InsZ	26
3. Staré konkursní právo dle zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání	
3.1. Vydání zákona	28
3.2. Významné novelizace	29
3.3. Členění zákona	29
4. Nové insolvenční právo, dle zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení	
4.1. Příčiny změny právní úpravy	32
4.2. Přijetí zákona	36
4.3. Členění zákona	37
5. Základní rozdíly mezi zákony č. 328/1991 Sb. a č. 182/2006 Sb.	
5.1. Pojmové odlišnosti	39
5.2. Pravomoc a příslušnost soudu	40
5.3. Podmínky řízení	42

5.4. Účastníci řízení	43
5.5. Stádia řízení dle ZKV, jednotnost řízení dle InsZ	45
5.6. Důležité pojmy	46
5.6.1. Majetková podstata	46
5.6.2. Insolvenční správce	50
5.6.3. Věřitelé a věřitelské orgány	52
5.6.3.1. Věřitelské orgány	54
5.7. Způsoby řešení úpadku	55
5.8. Podání návrhu	56
5.9. Účinky spojené se zahájením řízení	60
5.10. Projednání a rozhodnutí o úpadku	63
5.11. Ochranná lhůta, moratorium	66
5.11.1. Ochranná lhůta	66
5.11.2. Moratorium	68
5.12. Uplatňování a popírání pohledávek	69
5.13. Neplatnost a neúčinnost právních úkonů	72
5.14. Konkurs	74
5.14.1. Nepatrný konkurs	78
5.15. Nucené vyrovnání, vyrovnání a reorganizace	79
5.15.1. Nucené vyrovnání	79
5.15.2. Vyrovnání	81
5.15.3. Reorganizace	82
5.16. Oddlužení	84
5.16.1. Podání návrhu	87
5.16.2. Předpoklady oddlužení a jeho plnění	87
5.16.3. Oddlužení manželů	89
Závěr	92
De lege ferenda	94
Summary	96
Seznam použitých zdrojů	98
Příloha č. 1 – Spisové značky v insolvenčním řízení	

Úvod

Oblast insolvenčního práva se v České republice stala jedním z neaktuálnějších, nejdiskutovanějších a nejvytěžovanějších odvětví soukromého práva. Mnohé fyzické i právnické osoby se již ocitly v postavení dlužníka či věřitele v insolvenčním řízení a s pokračující ekonomickou recesí jejich počet neustále vzrůstá.

Zvolené téma mě zajímá především z hlediska porovnání řešení úpadku podle zákona o konkursu a vyrovnání (zákon č.328/1991 Sb., dále též „ZKV“), na straně jedné a řešení téhož podle insolvenčního zákona (zákon č.182/2006 Sb. o způsobech řešení úpadku - insolvenční zákon, dále též „InsZ“), na straně druhé. Pokud zde používám termínu "staré konkursní právo", mám na mysli úpravu obsaženou v ZKV, zatímco "novým insolvenčním právem" nazývám úpravu dle InsZ.

Chtěl bych zmínit základní poznatky z oboru insolvenčního práva a především objasnit rozdíly a nejvýraznější odchylky mezi zákony, vydanými po překonání komunistické ideologie, za jejíž období došlo k naprosté absenci institutu insolvenčního řízení u nás. Podstatná část této práce bude věnována nové právní úpravě v porovnání s právní úpravou předešlou. Zaměřím se nejen na přínos nového zákona, ale i na jeho nedostatky a problémy, které se podkryly až samotným užitím zákona v praxi. Na katedře soukromého práva a civilního procesu, se jedná o první práci se zaměřením na porovnání těchto dvou právních úprav. Diplomová práce je rozdělena do pěti kapitol.

Úvodem mé práce se zabývám obecnými pojmy a termíny insolvenčního práva a dále připojuji exkurzi do historie konkursního a vyrovnacího řízení na našem území, což nám nastíní dlouhodobější vývoj insolvenčního práva. Závěrem první kapitoly se zmíním o ekonomických a sociálních důvodech úpravy řešení úpadku a o samotném pojmu úpadku. V druhé kapitole zmiňuji základní zásady, které insolvenční právo provází a podrobněji rozebírám principy ZKV a principy InsZ. Třetí kapitola přibližuje vznik, přijetí a významné novelizace ZKV, aby na základě těchto poznatků bylo srozumitelnější srovnání s insolvenčním zákonem ve čtvrté a páté kapitole mé práce.

Čtvrtá kapitola věnována insolvenčnímu zákonu přiblíží důvod jeho přijetí a blíže nás seznámí s jeho členěním. Pátá kapitola by měla být nejvýznamnější svým přínosem z hlediska komparace mezi zákony.

S ohledem na rozsah a téma práce se nebudu podrobně zabývat jednotlivými možnostmi řešení úpadku a zaměřím se na změny v úpravách, dále na stručné seznámení se s nevyhovujícími instituty ZKV a novými instituty řešení úpadku dle InsZ, vyjma úpadku finančních institucí.

V závěru představím svůj názor na oblast insolvenčního práva, jeho perspektivy, na rozdíly využití zákonů o insolvenčním řízení v praxi a uvedu poznatky de lege ferenda.

Při zpracování diplomové práce používám zejména metody komparativní, jak již je patrné ze smyslu mé práce. Dále užívám metod logických metod a výkladových. Vyjma pramenů formálních vycházím z internetových a časopisových článků a z rozhodovací praxe soudů, a to z judikatury interpretující jak ZKV, tak InsZ.

Pro obecné poznatky, týkající se úpadku a úpadkového řízení, používám terminologie InsZ, tedy "*insolvenční řízení*", "*insolvence*", "*majetková podstata*", "*insolvenční soud*" či "*dlužník*", zatímco pojem "*konkursní řízení*", "*konkurs*", či "*úpadce*" bude v práci užíván v souvislostech historických a ve spojení s úpravou ZKV, tedy s druhou, třetí a pátou kapitolou mé práce.

1. Obecně o pojmu insolvenční právo

1.1. Vymezení pojmu

„Insolvenční právo je nesmyslné bez existence dluhu, dluh ale může existovat bez insolvenčního práva.“¹

Insolvenční právo se začalo vyvíjet na základě ekonomických potřeb, kdy se v ekonomické sféře stále více ukazovalo, že je nevýhodné a neúnosné, aby byly uspokojovány pouze pohledávky prvních a zajištěných věřitelů. Prvotní rozvoj insolvenčního práva započal rozvojem tržních vztahů za doby italských a španělských renesančních měst. Začala se vyvíjet myšlenka poměrného uspokojení věřitelů a kolektivní řešení úpadku.

Úpadkové právo je velmi důležitou součástí právního řádu každého státu, neboť kvalita a úroveň úpadkového práva ovlivňuje nejen subjekty, kterým je přímo určeno, ale v podstatě i celou podnikatelskou sféru a stále více také ovlivňuje postavení spotřebitelů.

Insolvenční řízení má svůj samostatný předmět, tímto se odlišuje od jiných druhů civilního procesu, předmět spočívá v tom, že insolvenční řízení je základním způsobem řešení úpadku.²

Insolvenční řízení je zvláštním typem civilního řízení, kterým se upravuje úpadek a způsob jeho řešení. V teorii se hovoří o "kolektivním řízení", neboť jednou ze stran je vždy dlužník v úpadku, tedy dlužník se závazky vůči více věřitelům. Právní předpis, upravující insolvenční řízení, je zpravidla "insolvenčním kodexem", neboť zahrnuje jak specifické procesní normy, tak i normy hmotného civilního práva a normy exekuční. Insolvenční řízení je sporným řízením sui generis, ve kterém se variabilně řeší majetkové poměry dlužníka, který se nachází ve specifické situaci platební neschopnosti či předlužení, tj. v úpadku, nebo jemuž úpadek hrozí.

„V každém insolvenčním řízení se v principu řeší dvě otázky:

¹ Adler, B.A. *Foundations of Bankruptcy Law*. New York : Foundation Press, 2005, s. 55.

² Zoulík, F. *Konkurz v soudní praxi*, Praha : C. H. BECK, 1997, č. 1., s. 6.

a) jak naložit s aktivy dlužníka (alokační rozhodnutí, a

b) kdo dostane jakou část výtěžku z nich (distributivní rozhodnutí).“³

Úpadek, též bankrot (z italského banca rotta – rozbitá lavice), či krída, je definován právem jako neschopnost dlužníka hradit své závazky vůči více věřitelům.

Pokud bychom na situaci úpadku reagovali běžným civilním procesem, vedlo by řízení ke zvýhodnění jednoho věřitele na úkor druhých, a to v souvislosti s předstihem jednoho věřitele nad ostatními díky jeho silnějšímu ekonomickému postavení, či s ohledem na jeho tvrdší postup na úkor ostatních věřitelů.⁴

V dřívější právní teorii bylo insolvenční řízení často považováno za zvláštní druh exekučního řízení, což bylo způsobeno podobností účelu obou řízení. Dnes se však od výše zmíněného názoru odkláníme, jelikož se tyto dva instituty od sebe odlišují v mnoha attributech. Exekuční řízení je svojí povahou samostatnou částí civilního procesu, oproti řízení insolvenčnímu musí navazovat na předchozí řízení a k jeho provedení je zapotřebí exekučního titulu. Názory na insolvenční řízení jako možnost univerzální exekuce musíme považovat za mylné, i když jsme nuceni připustit určitou podobnost s exekučním řízením jako exekucí individuální. K uspokojení věřitelů dochází podobnými způsoby např. při prodeji a zpeněžení majetku dlužníka, avšak obě řízení jsou ovládány odlišnými procesními zásadami. Vyzdvihnul bych především zásadu předstížení v exekučním řízení, při jejíž aplikaci nedochází k uspokojení všech věřitelů, oproti insolvenčnímu řízení, kdy je uspokojení všech věřitelů, i když částečné, jedním z hlavních rysů.

1.2. Základní předpoklady

Mezi základní předpoklady pro vedení insolvenčního řízení zaprvé řadíme stav úpadku dlužníka. Ten lze vymezit dvěma způsoby, platební neschopnost neboli insolvenci a předlužení.

³ **Richter, T.** *Insolvenční právo*. 1. vydání. Praha : ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 132.

⁴ **Wintrová, A. a kol.** *Civilní právo procesní*. 4. aktualizované vydání. Praha : Linde Praha, a.s., 2006, s. 625

V úpadku se dlužník ocitá, pokud jeho závazky směřují vůči více věřitelům, což je druhým hlavním hmotněprávním předpokladem insolvenčního řízení. Otázka mnohosti věřitelů byla v minulosti předmětem několika rozhodnutí soudů vyššího stupně. Vrchní soud v Praze v rozhodnutí sp. zn. 4 Ko 374/1997 vyslovil názor, že: „*úpadek dlužníka ... nemůže být naplněn tím, že toliko jediný věřitel svou pohledávku postoupí třetí osobě, ale naopak je dán pouze tehdy, pokud dlužník má více původních věřitelů, tedy těch, kteří své pohledávky neodvozují od věřitele jediného.*“ Právní názor vyslovený Vrchním soudem v Praze byl následně zpochybněn usnesením Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 31 Cdo 1302/2000 ze dne 31. 7. 2000: „*dalším věřitelem se splatnou pohledávkou za dlužníkem může být i osoba, která jednu z více pohledávek za dlužníkem nebo část jediné pohledávky za dlužníkem nabyla od věřitele, který podal návrh na prohlášení konkursu, smlouvou o postoupení pohledávky nebo její části, uzavřenou podle ust. § 524 a násl. obč. zák.*“ K oběma názorům je možné nalézt dostatek argumentů pro i proti.⁵ Výsledný relikt těchto disputací je obsažen v § 143 odst. 2, věta druhá InsZ, o němž se zmiňuji v kapitole 1.5. Požadavek mnohosti věřitelů není naplněn ani tehdy, kdy dlužník má jediného věřitele s více pohledávkami.

Třetím hmotněprávním předpokladem vstupu dlužníka do insolvenčního řízení je existence dlužníkovy majetku. Alespoň v rozsahu postačujícím k úhradě nákladů insolvenčního řízení.

Obecně též platí, že institut úpadku se vztahuje pouze na peněžité závazky dlužníka. Ostatní závazky mohou být vzaty v úvahu až po té, kdy byla vyčíslena jejich hodnota v penězích. Dalším rozhodným faktorem je dlužníkovy objektivní neschopnost plnit své závazky – není v úpadku ten, kdo má relevantní důvod neplnit určitý závazek (např. z důvodu reklamace poskytnutého plnění). V úpadku též není dlužník, jehož platební neschopnost je jen přechodného charakteru nebo trvá jen krátce po splatnosti; ovšem v případě úpadku z předlužení se splatné i nesplatné závazky sčítají a proti nim stojí dlužníkuv majetek včetně očekávaných zisků.

⁵ **Kozák, J.** Průvodce konkurzním řízením: Návrh na konkurz a přihláška pohledávky. *Právní rádce*. 2004, č. 3., s. 5.

1.3. Historický exkurz

„Název „konkurs“ pochází z latinského termínu „concursum creditorium“ a naznačuje se jím, že jde o souběh věřitelů, který se koná ve formě přihlašování pohledávek, aby bylo docíleno jejich uspokojení z konkursní podstaty. Slovo „konkurs“ tedy vystihuje nejen to, že jde o řízení, nýbrž také současně o podstatu tohoto řízení. Adekvátní výrazu „konkurs“ je český termín „úpadek“.“⁶ Termín „úpadek“ se na našem území snažil uchytit již za první republiky, avšak pro jeho menší výstižnost se v zákoně č. 64/1931 Sb. (viz níže) nakonec dříve v minulosti neujal.

1.3.1. Starověké konkursní řízení

Ve starověkých kulturách převyšovalo římské právo všechny ostatní a pozdější národy z poznatků římského práva čerpaly, i naše právní úprava má řadu shodných prvků s úpravou starověkou. Římské právo od sebe nerozdělovalo majetkovou exekuci a konkurs. Řízení se započínalo na návrh jednoho nebo několika věřitelů a docházelo k němu buď za života dlužníka, nebo i po jeho smrti. Zahájení řízení za života dlužníka bylo povoleno, pokud dlužník nezaplátil ve stanovené lhůtě, nebo že se skrýval fraudationis causa a dlužník nebyl hájen. Poslední možností bylo zahájení řízení za předpokladu, že dlužník nebyl přítomen a bez obhájce. V případě, kdy dlužník neměl nástupce v pozůstalosti, došlo k zahájení řízení po jeho smrti. Řízení bylo veřejně vyhlášeno, aby věřitelé měli možnost k řízení přistoupit, zároveň byla dána třetím osobám možnost uhradit za dlužníka, nebo převzít jeho obhajobu. Prodej dlužníkovy majetku probíhal po uplynutí stanovených lhůt a po vydání dekretu, který vyzýval věřitele ke zvolení jednatele, jenž byl pověřen prodejem majetku. Věřitelé dali souhlas s prodejem s tím, že bude uhrazena určitá procentní částka z jejich pohledávky, kterou mohli posléze vymáhat na kupujícím. Všichni věřitelé měli nárok na stejné procento uhrazení své pohledávky a nikdo nesměl být znevýhodněn. Prodej celého majetku jednomu kupci se stále více ukazoval jako komplikovaný a postupem času se majetek

⁶ Schelleová, I. *Vybrané problémy z teorie konkurzního práva*. Brno : Masarykova univerzita, 1995, s. 10.

rozprodával více kupcům, čímž bylo dosaženo většího uspokojení věřitelů. Proces uspokojování z rozprodeje (*distractio bonorum*) se stal ústředním za doby Justiniána, dříve sloužil pouze v případech rozprodávání většího majetku senátorů. Za Justiniána se již rozlišovaly pohledávky přednostní a pohledávky ostatní.

Rozlišením mezi *distractio bonorum* a prodejem majetku jako jednoho celku došlo k první diferenciaci mezi řízením exekučním a konkursem. Postupem doby se stalo *distractio bonorum* nutné pouze u dlužníků, jejichž majetek se rovnal či nepřevyšoval dluhy, tedy v případě insolvence.

1.3.2. Středověké konkursní řízení

Středověká soudní praxe započala s vymezováním procesního útvaru, jehož smyslem bylo uspořádat majetkové poměry insolventního dlužníka tak, aby došlo k co nejvyššímu poměrnému uspokojení věřitelů. Rozvoj konkursního řízení započal v italských přístavních městech, která procházela hospodářským vzrůstem.

Ve většině případů ve středověku docházelo k uspokojení věřitelů z části dlužníkovy majetku, rozprodej celého majetku se stal povinností v případech insolvence.

1.3.3. Novověké konkursní řízení na našem území

V počátcích novověkého práva byla stěžejní dvě díla, která ovlivnila pozdější právní úpravy. Jednalo se o dílo „*Tractatus de conturbatoribus sive decoctoribus*“ Benvenuta Stracchy, jež bylo součástí práce „*Tractatus de mercatura*“ z roku 1576. Druhým dílem ovlivňující budoucí konkursní řízení se stalo dílo Španěla Salgada de Samozu nazvané „*Labyrinthus creditorum concurrentium ad litem per debitorem communem inter illos causatam*“ z roku 1653.⁷ Níže se budu zabývat vývojem řešení úpadku na našem území, jelikož obsáhnout všechny vývojové větve by bylo nadbytečné pro obsahový rámec této práce.

⁷ Schelleová, I. *Vybrané problémy z teorie konkurzního práva*. Brno : Masarykova univerzita, 1995, s. 26.

V městském a zemském právu se od 17. století objevují konkursní procesní předpisy. Z počátku sloužily pouze pro potřeby šlechty pro řešení dlužnických vztahů. Prvním kodexem, jež obsahoval úpravu českého konkursního práva se stalo Obnovené zřízení zemské z roku 1627, kde byla poprvé zachycena myšlenka poměrného uspokojení věřitelů.

K oddělení konkursního procesu od jednotného soudního řízení dochází v roce 1637 vydáním císařského reskriptu a místodržitelského patentu, jimiž bylo změněno postavení věřitelů tak, že je třeba, aby všichni věřitelé předlužené pozůstalosti byli veřejně a úředně vyzváni k přihlášení svých nároků. Další vývoj v českých zemích byl směřován ke kodifikaci konkursního práva, toto úsilí vyvrcholilo roku 1781 vydáním prvního universálního konkursního předpisu, Josefinského konkursního řádu. V praxi však Josefinský konkursní řád provázela řada problémů, především zdlouhavost řízení, jelikož řízení bylo skončeno až po uspokojení všech věřitelů, tím docházelo ke značné nákladovosti řízení.

K nahrazení nevyhovujícího univerzálního konkursního řádu došlo roku 1868 vydáním konkursního řádu č. 1/1869 ř. z., který čerpal zejména z pruského konkursního řádu. Konkursní řád z roku 1868 byl následně nahrazen císařským nařízením č. 337/1914 ř. z., toto císařské nařízení platilo v Československu do roku 1931 a vyrovnalo se především s problémem odpůřčího práva, dále s oddělením vyrovnacího řádu od řádu konkursního a s ustanoveními trestního práva v souvislosti s konkursem.

Rakouský konkursní řád z roku 1914 včetně uherského konkursního řádu a obou vyrovnávacích řádů byl převzat recepčním zákonem č. 11/1918 Sb. Československou republikou. Stal se tak součástí československého právního řádu až do 1. 8. 1931, kdy nabyt účinnosti zákon ze dne 27. 3. 1931, č. 64/1931 Sb., který obsahoval řady konkursní, vyrovnací a odpůřčí.

Hlavním přínosem zákona bylo především odstranění dualismu a zavedení jednotné úpravy na celém území republiky. V Československé republice do té doby platilo pro Čechy a Moravskoslezsko císařské nařízení ze dne 10. prosince 1914, č. 337 ř.z., kdežto na Slovensku a v Podkarpatské Rusi platil Konkursný zákon vydaný zákonným článkem XVII/1881 a Vyrovnací řád vydaný nařízením ze dne 15. listopadu 1915, č. 4070/1915 E.M. V českých zemích do doby unifikace trvalo konkursní řízení déle než tři roky

pouze ve 14,2 % případů, kdežto na Slovensku a Podkarpatské Rusi trvalo řízení přes tři roky v celých 50 % případů.

Zákon č. 64/1931 Sb. se stal průlomovým a moderním zákonem, který obsahoval několik institutů nám známých z dnešního insolvenčního zákona.⁸ Jako příklad bych uvedl výrazný vývoj v postavení konkursního komisaře, jemuž byly svěřeny do rukou pravomoci do té doby výlučně soudcovské. Klád se větší důraz na zjištění skutečného hospodářského stavu dlužníka, z čehož následně vzešel plán na vyrovnání, jenž odpovídal možnostem dlužníka. Zákon zpřísnil pravidla pro vyrovnací řízení tak, že nebylo povoleno dlužníkům, kteří dle tehdejších norem a pravidel chování nezasluhovali výhod vyrovnávacího řízení.⁹

Politické změny po druhé světové válce zapříčinily úplné odstranění úpravy úpadku. Komunistická ideologie považovala kapitalistické přežitky za nepotřebné. Došlo k likvidaci soukromého vlastnictví a k vyloučení tržního hospodářství v zájmu socialistické společnosti. Předpisy řešení úpadku se staly neaplikovatelnými, zákon z roku 1931 pozbyl platnosti roku 1950.

Zavedena byla tzv. exekuční likvidace v Občanském soudním řádu č. 142/1950 Sb., spočívající na prodeji celého majetku dlužníka. Občanský soudní řád z roku 1963 výše zmíněný institut pouze fakticky zachycuje kvůli reciprocitě potřebné pro konkursy v zahraničí.¹⁰

Po roce 1989 musely být nastoleny ekonomické a politické změny a bylo zapotřebí obnovy konkursního práva. Zákon č. 328/1991 Sb. o konkursu a vyrovnání vycházel z konkursního řádu z roku 1931, dále z právních úprav cizích států, především z úpravy německé, rakouské, italské, francouzské, anglické, švýcarské a úpravy USA. ZKV byl součástí rozsáhlých právních úprav, které měly odstranit překážky pro rozvoj tržního

⁸ **Zoulík, F.** Vývoj insolvenčních řízení. *Právnícké fórum*. [Online] 30. duben 2009. [Citace: 23. březen 2012.] <http://www.pravnickeforum.cz/archiv/dokument/doc-d8554v11354-vyvoj-insolvencnich-rizeni/>.

⁹ **Zoulík, F.** Vývoj insolvenčních řízení. *Právní Fórum*. 2009, č. 4., s. 153.

¹⁰ **Schelleová, I.** Vybrané problémy z teorie konkurzního práva. Brno: Masarykova univerzita, 1995, s. 38.

hospodářství po pádu komunismu a více si o jeho tvorbě a zrodu uvedeme v kapitole třetí.

Zde bych svůj historický exkurz vývojem řešení úpadku ukončil s ohledem na to, že další vývoj bude podrobněji zachycen v následujících kapitolách mé práce.

1.4. Ekonomické a sociální důvody řešení úpadku

„Ke vzniku společenské potřeby insolvenčních řízení je třeba splnění určitých, převážně ekonomických předpokladů. Zejména je k tomu třeba rozvinuté peněžní hospodářství, odpovídající rozsah a úroveň trhu a volný pohyb obyvatelstva s možností vícestranných právních styků. V důsledku toho nelze předpokládat úpadky ve společnostech, v nichž převládá naturální hospodářství, které jsou charakteristické pro rané fáze feudalismu. Ve starověku se těmito předpokladům přiblížila římská říše v období principátu, ale nesplňovala je v jejich plné šíři.“¹¹

Právní úprava úpadku byla v jejím dlouhodobém historickém vývoji měněna především v obdobích, kdy docházelo k ekonomickým a hospodářským problémům ve společnosti. Z toho nám vyplývá, že právní úprava insolvenčního řízení je blízce spojena s ekonomickými faktory a plní důležité funkce na makro i na mikroekonomické úrovni.

K narušení rovnováhy vedoucí k úpadku dochází z mnoha příčin, ekonomický subjekt může mít například špatnou organizační, obchodní či výrobní strukturu, popřípadě subjekt neuspěje nevhodností a cenou svého výrobku na trhu. Mezi hlavní okolnosti, které jsou příčinou úpadku, řadíme jednání ekonomického subjektu, jako jsou rozhodování managementu – odhad poptávky, zaměření investic, vyhodnocení informací o okolnostech spočívající mimo ekonomický subjekt, existující nezávisle na něm v důsledku jednání jiných subjektů, které mohou zapříčinit například druhotnou platební neschopnost. K analýze situace, zda existuje riziko úpadku společnosti, je proto

¹¹ **Zoulík, F.** Vývoj insolvenčních řízení. *Právnícké fórum*. [Online] 30. duben 2009. [Citace: 23. březen 2012.] <http://www.pravnickeforum.cz/archiv/dokument/doc-d8554v11354-vyvoj-insolvencnich-rizeni/>.

třeba vzít všechny tyto příčiny v úvahu. Jako zdroje údajů nám mohou posloužit také finanční výkazy jako rozvaha, výkaz zisků a ztrát, cash flow a další údaje z účetnictví. Úpadek je pojmem právním a ekonomickým, na který je oběma vědami nahlíženo z odlišných aspektů. Ekonomie řeší úpadek z pohledu subjektivního, kdy za úpadek pokládá „krizový stav, který nastává v okamžiku rozpoznání nemožnosti překonat zápornou hospodářskou bilanci, ať již rychlým prodejem toho, co se prodat dá, nebo získáním vyšších příjmů.“¹² Dále jej lze definovat jako situaci, kdy „*hospodářský subjekt nemůže vyrovnat své závazky, poněvadž aktivní složky jeho jmění jsou nižší než platební povinnosti*“¹³

Neustálý vývoj právní úpravy vede k zohledňování sociálního aspektu do InsZ, kdy byl v InsZ zaveden institut oddlužení, jakožto možnost sociálního a ekonomického uzdravení dlužníka za dobu pěti let. Institut oddlužení preferuje sociální účel před ekonomickým, má umožnit dlužníkovi začít znovu bez dluhů a motivovat ho k aktivnímu zapojení do umořování svých závazků.¹⁴ Oddlužení je však možné jen v případě, že dlužník má pravidelný příjem, či majetek, který lze zpeněžit a kterým bude schopen zaplatit alespoň 30 % svých závazků. Zákon tak dává možnost ekonomicky nefunkčním rodinám a jednotlivcům k nápravě jejich finanční situace a podává jim pomocnou ruku, před sklouznutím do šedé ekonomiky.

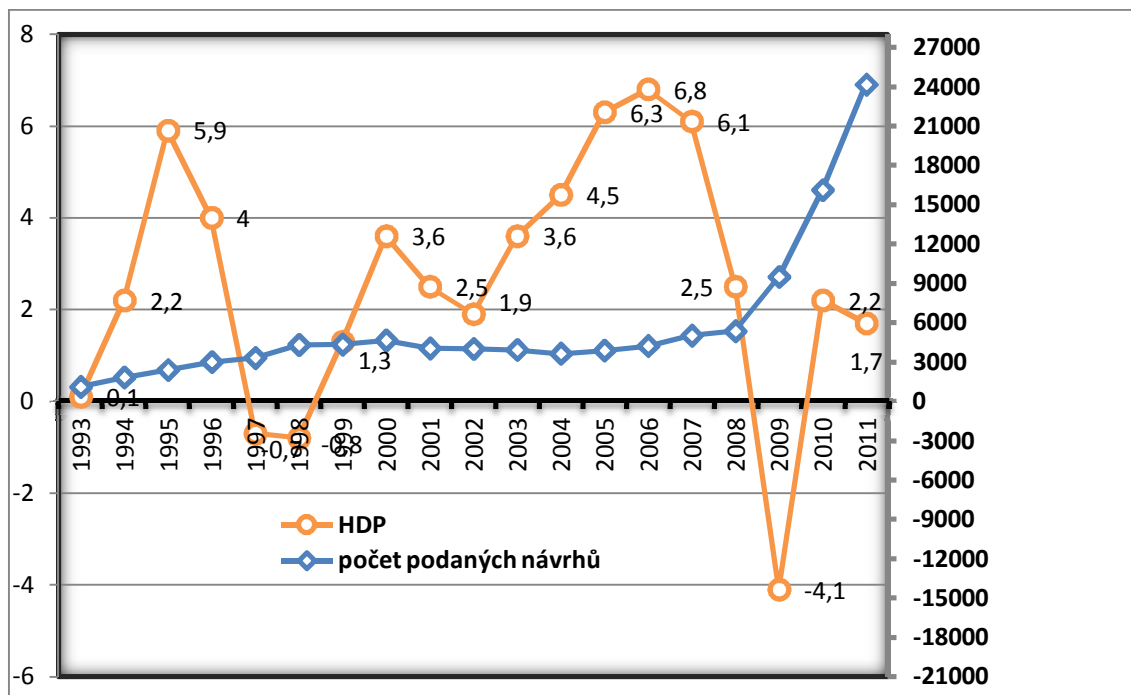
Právní předpisy jsou neustále vyvíjeny s ohledem na ekonomickou situaci a vždy se snaží, aby řešení nepříznivé ekonomické situace dlužníka bylo možné dle právních norem co nejúčinněji vyřešit. Nastavení správného řešení situace a její reflexe v zákonech je úkolem zákonodárce, jelikož nevhodná právní norma může působit kontraproduktivně, ať už by byla benevolentní nebo naopak příliš tvrdá.

¹² **Kavan P.** K pojmu úpadku v novém insolvenčním zákoně. [autor knihy] Schelle K. *Sbírka prací na téma nové insolvenční právo*. Ostrava : KEY Publishing s.r.o., 2006.

¹³ **Novák, M.**: *Formy a řešení úpadku*, Praha: Vysoká škola ekonomická, 2004, s. 7.

¹⁴ **Zoulík, F.** Vývoj insolvenčních řízení. *Právnícké fórum*. [Online] 30. duben 2009. [Citace: 23. březen 2012.] <http://www.pravnickeforum.cz/archiv/dokument/doc-d8554v11354-vyvoj-insolvencnich-rizeni/>.

Graf prezentuje počet podaných návrhů na řešení úpadku a vývoj HDP (%) v ČR.

Zdroj: Český statistický úřad, Creditreform s.r.o., Ministerstvo spravedlnosti ČR

Z grafu je patrné, že při aplikaci ZKV nedocházelo k zřejmým výkyvům v počtu zahájených řízení s návazností na vývoj HDP. InsZ svou aplikací výrazně navyšuje počet zahájených řízení.

Úpadky nepodnikatelů jsou navyšovány s mírným zpožděním za propadem HDP. Trend vývoje formálních úpadků vykazuje za trendem vývoje HDP také jisté zpoždění v důsledku toho, že podnikatelé zasažení ekonomickou krizí nejprve vyčerpají interní rezervy, případně se pokusí o řešení finanční krize podniku neformální restrukturalizací.¹⁵

Zde bych se rád zmínil o situaci, která nastala za doby vlády komunistické ideologie na našem území. V právním řádu socialistického totalitního státu neměl konkurs z důvodu zbytečnosti své místo. Úplné zespolečenštění výrobních prostředků a zavedení

¹⁵ Wood, P. *Principles of International Insolvency*. London : Sweet & Maxwell, 2007. Sv. II., s. 33, Westbrook, J.L., Booth, C.D., Paulus, C.D., Rajak, H. *A Global View of Business Insolvency Systems*. Washington, D. C. : The World Bank, 2010, s. 165.

plánovaného národního hospodářství mělo za následek mocenskou roli ekonomického centra, eufemisticky nazývaným demokratickým centralismem. Za této situace hospodářské subjekty ztratily svou samostatnost a nezávislost, což se nezbytně projevilo i v právní úpravě. Zřizovány byly administrativně a stejným způsobem byly i likvidovány. V podstatě nemohlo dojít k úpadku hospodářského subjektu, ale pouze k jakémusi „přeskupování“ správy majetku.¹⁶ Z důvodu nefunkčnosti centralizované ekonomiky a chybějící aplikovatelné normy úpadkového práva docházelo k případům tzv. druhotné insolvence státních podniků. Existovala vzájemná provázanost státních podniků založená na konstantních dodavatelsko-odběratelských vztazích. Insolvence jednoho subjektu byla provázena obavou z neplnění jeho partnerům a následnou druhotnou platební neschopností.

Zmíněná situace přetrvávala i v době tvorby ZKV a podepsala se na jeho znění, této obavě se říkalo „řetězová reakce“ anebo „dominový efekt“.¹⁷

1.5. Úpadek

„Úpadek je ve skutečnosti okamžikem, kdy dochází k fundamentální změně ve vlastnictví korporace. Zatímco před úpadkem jsou nositeli rozhodovacích pravomocí společníci, okamžikem porušení závazků dlužník a společníci tuto pravomoc ztrácejí ve prospěch věřitelů... Věřitelé by proto měli být vnímáni jako vlastníci insolventní společnosti a správce jako jimi najatý manažer.“¹⁸

Hlavním úkolem insolvenčního řízení je co nejrychleji a nejefektivněji vyřešit úpadek dlužníka. V § 3 InsZ nalezneme definici úpadku, která je podobná úpravě úpadku ze zákona o konkursu a vyrovnání, avšak významně ji upravuje, zpřesňuje

¹⁶ **Zoulík, F.** Vývoj insolvenčních řízení. *Právnícké fórum*. [Online] 30. duben 2009. [Citace: 23. březen 2012.] <http://www.pravnickeforum.cz/archiv/dokument/doc-d8554v11354-vyvoj-insolvencnich-rizeni/>.

¹⁷ **Zoulík, F.** Vývoj insolvenčních řízení. *Právnícké fórum*. [Online] 30. duben 2009. [Citace: 23. březen 2012.] <http://www.pravnickeforum.cz/archiv/dokument/doc-d8554v11354-vyvoj-insolvencnich-rizeni/>.

¹⁸ **Jackson, T.H.** *The Logic and Limits of Bankruptcy Law*. Cambridge (MA) : Harvard University Press, 1986, s. 101.

a doplňuje. Nad rámec již dvou zavedených forem úpadku, tedy platební neschopnosti (insolvence) a předlužení, insolvenční zákon zavádí novou formu hrozícího úpadku.

1.5.1. Platební neschopnost

Platební neschopnost jako forma úpadku se může objevit u osob právnických i fyzických. Dle § 3 insolvenčního zákona je dlužník v platební neschopnosti, pokud má více věřitelů, peněžité závazky po dobu delší než 30 dnů a tyto závazky není schopen plnit. Jedná se o objektivní neschopnost závazky plnit. Podmínka mnohosti věřitelů je převzata ze ZKV, pokud by nebyla splněna podmínka mnohosti věřitelů, jednalo by se o řízení exekuční, či by se šlo cestou pouhého výkonu rozhodnutí. Pokusy vytvořit uměle mnohost věřitelů jsou nyní částečně eliminovány ustanovením § 143 odst. 2 InsZ, podle něhož se za dalšího věřitele nepovažuje osoba, na kterou navrhovatel převedl v posledních šesti měsících před podáním insolvenčního návrhu nebo po jeho podání pohledávku, nebo část pohledávky za dlužníkem. Judikatura pak dovodila, že totéž platí, pokud návrh podal postupník pohledávky a onou druhou osobou je postupitel. Jedná se tak o důvod zamítnutí návrhu, jelikož tímto způsobem není možnost prokázat mnohost věřitelů.¹⁹

Dříve, pokud chtěl věřitel svého dlužníka podrobit režimu konkursního zákona, stačilo v některých případech postoupit část své pohledávky na třetí subjekt a tím bylo dosaženo mnohosti věřitelů.

Mezi další znak platební neschopnosti řadíme délku platební neschopnosti. Výraz „po delší dobu“ ze zákona ZKV je v InsZ nahrazen časovým vymezením konkrétním, a to „dobou delší než 30 dnů po lhůtě splatnosti peněžité pohledávky“. Podle ZKV byla doba posuzována dle okolností, judikatura však používala domněnku insolvence při lhůtě delší než 6 měsíců.²⁰

¹⁹ **Holešínský P., Politzer T., Strnad M.** Nové insolvenční právo v České republice (I. díl). *Právní rádce*. 2007, č. 11, s. 3.

²⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, č. j.: 29 Odo 564/2001: „*Neplní-li dlužník své splatné závazky po dobu nejméně šesti měsíců, pak ve smyslu ustanovení § 1 odst. 2, věty druhé, zákona č. 328/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, lze mít zásadně za to, že je neplní "po delší dobu"*“.

Podmínkou pro platební neschopnost je shledávána i okolnost, kdy dlužník není schopen objektivně hradit své závazky. InsZ vymezuje v § 3 odst. 2 čtyři vyvratitelné právní domněnky dlužnickovy platební neschopnosti. Pro naplnění podmínky postačuje alespoň jedna z následujících skutečností, tedy že dlužník:

- a) zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků, nebo
- b) je neplní po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti, nebo
- c) není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí nebo exekucí, nebo
- d) nesplnil povinnost předložit seznamy uvedené v § 104 odst. 1, kterou mu uložil insolvenční soud.²¹

Věřitelům pouze postačuje osvědčit, že nastal některých z výše uvedených předpokladů domněnky úpadku. InsZ nestanovuje přesný způsob osvědčení, lze usuzovat, že to může být jakýmkoliv způsobem (např. zprávou od finančních institucí atd.).

1.5.2. Předlužení

Druhá forma úpadku, předlužení se v InsZ stejně jako v ZKV, týká právnických osob a fyzických osob, které jsou podnikateli ve smyslu § 2 odst. 2 ObchZ, nedotýká se fyzických osob - spotřebitelů.

Předlužení je v nynější úpravě definováno v § 3 odst. 3 InsZ a je ohraničen dvěma podmínkami. Dlužník musí mít více věřitelů a souhrn jeho závazků musí převyšovat hodnotu jeho majetku. Nová právní úprava je zde odlišná od § 1 odst. 3 ZKV, který započítával pouze splatné závazky. InsZ již započítává souhrn všech závazků. „V kontextu novodobého insolvenčního práva je zajímavé, že rozvahový test byl po cca 10 letech opětovně zaveden až s účinností InsZ.“²² § 1 odst. 3 ZKV neobsahoval test předlužení (rozvahový test) – poměr všech závazků vůči hodnotě majetku dlužníka, ale

²¹ § 3 odst. 2 InsZ

²² Richter, T. *Insolvenční právo*. 1. vydání. Praha : ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 126.

ani jiný typ testu likvidity – poměr výše splatných oproti hodnotě likvidních aktiv.²³ Nové pozměněné opatření napomáhá dřívějšímu odhalení úpadku dlužníka, jelikož lze předpokládat, že dlužník později i přes dosavadní nesplatnost závazků skončí v úpadku.

Na druhé straně dle názoru některých autorů, může změna vést k zahájení insolvenčního řízení i u subjektů, které by se nemuseli do úpadku dostat, a to vzhledem k tomu, že vychází z mylného pojetí tvorby peněžních toků.²⁴ Obecně lze ale říci, že InsZ obsahuje vhodné poměrování majetku se souhrnem všech závazků a nikoliv již jen závazků splatných, kdy toto pojetí je shodné prakticky v celé Evropě.²⁵

Do ohodnocení majetku je nutné zahrnout budoucí očekávané výnosy dlužníka na základě dalšího provozování podniku a další správy dlužníkovy majetku, lze-li provoz důvodně předpokládat.

InsZ pozměnil povinnost likvidátora právnické osoby v likvidaci, k povinnosti podání návrhu na prohlášení konkursu a vyrovnání dle ZKV v případě předlužení, přibyla povinnost podat návrh u všech způsobů úpadku, tedy i u platební neschopnosti.

1.5.3. Hrozící úpadek

Oproti ZKV došlo ke změně a rozšíření pojmu úpadku zavedením pojmu hrozícího úpadku v § 3 odst. 4 InsZ, doposud institut úpadkovému právu v ČR neznámý.

O hrozící úpadek jde tehdy, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků.²⁶ I v případě hrozícího úpadku bude zkoumán obecný předpoklad mnohosti budoucích věřitelů, byť zákonná definice o ní nehovoří. Insolvenční návrh pro hrozící úpadek může být podán jen ze strany dlužníka dle § 97 odst. 2 InsZ. Hlavním

²³ Richter, T. *Insolvenční právo*. 1. vydání. Praha : ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 127.

²⁴ Kuhn, P.: *Poznámky k vybraným ustanovením insolvenčního zákona* In Schelle, K.: *Sbírka prací na téma nové insolvenční právo* / [editor Karel Schelle], Ostrava: Key Publishing, 2006, 124 s.

²⁵ Srovnání: § 67 rakouského konkursního řádu, § 3 slovenského zákona o konkursu a restrukturalizaci, § 19 německého insolvenčního řádu.

²⁶ § 3 odst. 4 InsZ

cílem nové úpravy je donutit dlužníka k včasnému řešení hrozícího úpadku, kdy lze očekávat vyšší míru uspokojení pohledávek věřitelů, a to nejlépe v reorganizaci.

2. Principy insolvenčního práva

Ve výkladu principů insolvenčního práva musíme zohlednit samotný smysl a účel řízení, který je založen na rozumném uspořádání vztahů mezi osobami, které jsou dotčeny úpadkem. V insolvenčním řízení platí obecné zásady civilního procesu, ovšem jejich uplatnění je modifikováno. Níže uvádím zásady, které jsou charakteristické pro právní úpravu dle ZKV a InsZ.

2.1. Hlavní principy dle ZKV

Konkurs a vyrovnání byly způsoby řešení úpadku, mající totožný účel, a to uspořádání majetkových poměrů dlužníka v úpadku a měly podobné či shodné procesní zásady a instituty. ZKV na rozdíl od insolvenčního zákona neobsahoval přímou úpravu principů v paragrafovaném znění, ty musely být odvozovány interpretační činností.

Konkursní řízení, jakožto samostatná forma civilního řízení, uplatňovala zásady civilního procesu, avšak v pozměněné podobě. Ze základních zásad se teorie zaměřuje především na zásady dispoziční, projednací a vyhledávací, dále na zásady ústnosti, písemnosti a přímosti.²⁷

Nejprve bych se rád zabýval zásadou rovnosti účastníků patřící k ústředním zásadám civilního procesu, avšak v konkursním a vyrovnacím řízení byla tato zásada užívána poněkud složitěji. Především v rozdílu mezi úpadcem a ostatními účastníky řízení můžeme vycítit určitou nerovnost, jelikož pouze úpadce byl v řízení zbaven způsobilosti volně nakládat majetkem. Nerovnost se však týkala také věřitelů, kteří byli rozděleni do první, druhé a třetí třídy, na základě kterých byly postupně uspokojovány jejich pohledávky. Princip rovných podmínek pro všechny věřitele, zásada „par conditio creditorum“ znamenala, že všichni věřitelé stejné třídy se uspokojovali poměrně, bez ohledu na dobu vzniku pohledávky, na dobu jejího uplatnění, na důvod nebo způsob vzniku.

²⁷ Čerpáno z **Schelleová, I.** Vybrané problémy z teorie konkurzního práva. Brno: Masarykova univerzita, 1995.

Zásadu dispoziční bychom bezpochyby zařadili mezi nejdůležitější zásady konkursního řízení, jelikož determinuje celé konkursní řízení. Dispoziční zásada a její opak zásada oficiality stanoví, kdo je oprávněn disponovat, nakládat řízením, resp. jeho předmětem.²⁸ Konkursní řízení mohlo být zahájeno pouze na návrh, proto zde aplikace zásady oficiality nepřicházela v úvahu, ani v dřívějších úpravách tomu tak nebylo. „Zásada oficiality se uplatňovala pouze v případě realizace § 575 občanského soudního řádu z roku 1950, který připouštěl likvidaci z úřední povinnosti. Tento postup se ovšem neosvědčil ani v tehdejšímu systému, a tak nebyl převzat do občanského soudního řádu z roku 1963.“²⁹ Dispoziční zásadou bylo ovládáno také řízení vyrovnávací, kde byl legitimován k podání návrhu pouze dlužník.

Projednáací a vyhledávací (vyšetřovací) zásady nám vyjadřují způsob, kterým byl shromažďován materiál pro vydání rozhodnutí. Konkursní řízení obsahovalo obě zásady, avšak oproti civilnímu řízení, bylo konkursní řízení převážně ovládáno zásadou vyhledávací, která byla pravidlem, oproti zásadě projednáací.

Principy ústnosti a písemnosti byly v konkursním řízení stavěny na roveň.³⁰ Typickou nutností však byla součinnost všech procesních subjektů, z důvodu jejich mnohosti, která musela být podpořena okolností, že průběh byl přesně určován a soud či jiné subjekty jej mohly modifikovat jen dílčími způsoby. Výše jsme zachytili hmotněprávní rovnoprávnosti, resp. nerovnoprávnosti, i z hlediska práva procesního můžeme poukázat na patrný rozdíl v postavení věřitelů a úpadců. Úpadci v konkursním řízení měli převážně povinnosti, kdežto věřitelé a ostatní účastníci řízení oplývali v řízení především právy.

²⁸ Schelleová, I. Vybrané problémy z teorie konkurzního práva. Brno: Masarykova univerzita, 1995, s. 57.

²⁹ Schelleová, I. Vybrané problémy z teorie konkurzního práva. Brno: Masarykova univerzita, 1995, s. 59.

³⁰ Slavíková, H. Obecně ke konkursu a vyrovnání – základní principy a instituty. <http://www.epravo.cz/top/clanky/obecne-ke-konkursu-a-vyrovnani-zakladni-principy-a-instituty-15444.html>. [Online] listopad 26, 2001. [Cited: únor 17, 2012.] <http://www.epravo.cz>.

2.2. Hlavní principy dle InsZ

InsZ oproti předešlé úpravě již zakotvil zásady, na nichž má řízení o řešení úpadku spočívat. Principy obsažené v § 5 InsZ jsou důležitými aplikačními a interpretačními vodítky a významně ovlivňují insolvenční řízení.

Zákon vymezuje následující zásady:

- a) *insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů;*
- b) *věřitelé, kteří mají podle tohoto zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení, mají v insolvenčním řízení rovné možnosti;*
- c) *nestanoví-li tento zákon jinak, nelze práva věřitele nabytá v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení omezit rozhodnutím insolvenčního soudu ani postupem insolvenčního správce;*
- d) *věřitelé jsou povinni zdržet se jednání, směřujícího k uspokojení jejich pohledávek mimo insolvenční řízení, ledaže to dovoluje zákon.³¹*

K principům, ze kterých insolvenční zákon vychází lze uvést, že nová úprava českého úpadkového práva stojí na vlastních zásadách, jež se od zásad, na nichž spočívala úprava dle ZKV, často odlišuje a tyto zásady modifikuje.

Aplikací zákona vyvstávají polemiky nad použitelností některých zásad. Zmínil bych se o zásadě obsažené v § 5 písm. d), kdy věřitelé jsou dle InsZ povinni se zdržet jednání směřujícího k uspokojení jejich pohledávek mimo insolvenční řízení s dovětkem „ledaže to dovoluje zákon“. „Cílem této zásady je zabránit všem věřitelům, aby prováděli jakékoli kroky, které by směřovaly k separátnímu uspokojování jejich nároků mimo režim insolvenčního řízení. Tato zásada má rovněž zamezit tomu, aby byly v konečném důsledku poškozovány zájmy ostatních insolvenčních věřitelů, tedy zejména těch, kteří dodržují zákon.“³²

³¹ § 5 InsZ

³² **Kotoučková, J. a kol.** *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 21.

Zdrženlivost však není zahrnuta v samotném znění zákona, jelikož InsZ dovoluje věřitelům například postoupit pohledávku (§ 369 odst. 1 písm. b), dále umožňuje obrátit se s plněním pohledávky na spoludlužníky a ručitele (§ 183 odst. 2).

S výše uvedenými principy souvisí také nařizování a výkon exekucí. „*InsZ bohužel v zajetí představy, obsažené již v § 14 odst. 1 písm. e) ZKV, že je smysluplné investovat zdroje soudního systému do toho, aby věřitelům bylo i po dobu vedení kolektivního insolvenčního řízení umožněno nařizovat nové exekuce a pokračovat v započatých exekucích, pro případ, že by insolvenční řízení bylo ukončeno nějakým mimořádným způsobem.*“³³

³³ **Richter, T.** *Insolvenční právo*. 1. vydání. Praha : ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 218.

3. Staré konkursní právo dle zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání

3.1. Vydání zákona

„Zákon č. 328/1991 Sb. byl schválen Federálním shromážděním České a Slovenské Federativní republiky dne 11. července 1991, s účinností od 1. října 1991, tedy ještě před přijetím dalších právních norem s procesem úpadku úzce souvisejících – především Obchodního zákoníku (zákon č. 513/1991 Sb. ze dne 1. 11. 1991, účinný od 1. 2. 1992), Občanského zákoníku (resp. jeho podstatné novely zákona č. 509/1991 Sb. ze dne 5. 11. 1991, účinného od 1. 1. 1992) i Občanského soudního řádu (resp. jeho podstatné novely zákona č. 519/1991 Sb. ze dne 5. 11. 1991, účinného od 1. 1. 1992).“³⁴

Přijetím zákona se po čtyřicetileté pauze do našeho právního řádu vrátila úprava, která se zabývala úpadkem a způsoby jeho řešení. ZKV nahradil § 352 až 354 zákona č. 99/1963 Sb. Občanského soudního řádu, které představovaly jedinou právní úpravu úpadkového řízení v českém resp. československém právním řádu. Právní úprava konkursu byla postavena na tradičních bankrotových úpravách, které byly ve 30. letech minulého století k dispozici zejména k řešení krizové situace malých po živnostensku podnikajících subjektů. Bohužel nedošlo k přihlédnutí k novým, moderním trendům konkursního práva dle zahraničních úprav.³⁵

Vzhledem k přerušení kontinuálního vývoje, nemohla úprava navázat na praktické aplikační zkušenosti, ani na řešení opírající se o výsledky právní nauky. Navíc bylo vydání tohoto zákona provázeno obavou, aby při provázanosti mezi tehdejšími hospodářskými subjekty úpadek jednoho z nich, nevyvolával druhotnou platební

³⁴ **Bařinová D, Hótová D., Olšar L.** *Konkurzní řízení v praxi z pohledu věřitele i úpadce*. 2. vydání. Praha : GRADA Publishing, 2006, s. 172.

³⁵ **Kotoučková J., Raban P.** *Konkurs a vyrovnání*. Praha: Nakladatelství Orac, s.r.o., 2001, s. 7.

neschopnost, vedoucí k dalším úpadkům. Řada ustanovení zákona se snažila čelit tomuto nebezpečí, což se v něm projeví negativně.³⁶

Zákon měl, z důvodu nového nastartování tržní ekonomiky, systém brzd, které bránily uplatnění konkursu v plném rozsahu, jelikož převládal strach z řetězové reakce hromadných bankrotů po privatizaci podniků. „*Byla totiž prosazována zásada, že nejdříve má být umožněno realizovat privatizaci a pak teprve vytrždit neúspěšné podnikatele.*“³⁷ Opatření, že konkurs mohl být prohlášen pouze z důvodu předlužení dlužníka, nikoli z důvodu insolvence, bylo z původní délky jednoho roku prodlouženo zákonem č. 471/1992 Sb. do 22. dubna 1993. Výše uvedeným opatřením v praxi došlo k odkladu účinnosti zákona, což mělo být odstraněno až zákonem č. 122/1993 Sb., ten však zakotvil další právní nástroj, který umožňoval oddálení konkursu dlužníka, jednalo se o ochrannou lhůtu, o které se podrobněji zmíním v části 5.11.1.

3.2. Členění zákona

Zákon o konkursu a vyrovnání se skládá ze čtyř částí. V první části (§ 1 - 3) vymezuje účel zákona, kterým je uspořádání majetkových poměrů dlužníka, jež je v úpadku. Druhá část zákona upravuje konkurs (§ 4 - 33, § 44 - 45) a dále tzv. nucené vyrovnání (§ 34 - 43). Ve třetí části (§ 46-66) zákon zachycuje úpravu tzv. mimokonkursního vyrovnání a čtvrtá část (§ 67 - 73) obsahuje ustanovení společná a závěrečná.

3.3. Významné novelizace

Především soudní praxí a realizací konkursů se objevovaly chybná ustanovení a nepřesnosti v zákoně, které vedly k mnoha novelizacím ZKV. Roku 1996 parlament přijal novelizaci v podobě zákona č. 94/1996 Sb. Obsahem novelizace byly především

³⁶ Převzato z důvodové zprávy Vlády České republiky ze dne 25. 5. 2007 k návrhu zákona, kterým se mění Insolvenční zákon a některé zákony v souvislosti s jeho přijetím, publikováno v ASPI pod č. LIT 29084CZ.

³⁷ **Kotoučková J., Raban P.** *Konkurs a vyrovnání*. Praha: Nakladatelství Orac, s.r.o., 2001., s. 12.

následující změny: zakotvení povinnosti dlužníka podat návrh na prohlášení konkursu, za předpokladu, že je předlužen. Prohlášením konkursu již nedošlo k zastavení podniku úpadce, úpadek dlužníka při podání návrhu stačilo pouze osvědčit, dále byla založena povinnost zaplatit na výzvu soudu zálohu na náklady řízení, také došlo k novému pojetí ochranné lhůty a zpřesněny byly náležitosti návrhu na prohlášení konkursu. Změnou prošlo i vymezení pojmu předlužení.

Významnější novela proběhla o dva roky později zákonem č. 12/1998 Sb. Novela upravovala formulační a dílčí změny. Především upravovala dvě oblasti, které tížily podnikající veřejnost - pojem úpadku a povinnost podat návrh na prohlášení konkursu. Ve spojitosti s novelizací ObchZ v roce 2000 došlo k další novelizaci ZKV a to konkrétně zákony č. 105/2000 Sb., č. 27/2000 Sb. v souvislosti s úpravou veřejných dražeb, dále zákonem č. 30/2000 Sb., který novelizoval občanský soudní řád a zákonem č. 214/2000 Sb. upravující řízení.³⁸

Do znění ZKV zasahoval Ústavní soud svými nálezy, v roce 2003 byly do ZKV začleněny tři změny, v době od 31. 3. 2003 do 23. 7. 2003, na základě nálezu Ústavního soudu ze dne 25. 6. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 36/01, který byl zveřejněn ve Sbírce zákonů pod č. 403/2002 Sb. Povinnost hradit zálohu na náklady konkursu danou ustanovením § 5 ZKV bylo od 1. 4. 2003 možno vztáhnout na všechny subjekty bez omezení a nebyly tak nadále vyjmuty osoby, které podaly návrh na základě titulu neuhrazených pracovněprávních nároků. Nález Ústavního soudu ČR publikovaný pod č. 101/2003 Sb. zrušil ustanovení § 24 odst. 4 ZKV, který byl zaveden novelou, a to zákonem č. 105/2000 Sb., jímž došlo k přenesení rozhodování o incidenčních sporech z konkursních soudů na další prvostupňové soudy, především pak na okresní soudy. Další nález Ústavního soudu publikovaný pod č. 210/2003 Sb. provedl změnu v ustanovení § 12 odst. 5 ZKV. Opět se jednalo o odstranění změny provedené novelou č. 105/2000 Sb., bylo umožněno, aby proti usnesení o zamítnutí návrhu na prohlášení

³⁸ **Kotoučková J., Raban P.** *Konkurs a vyrovnání*. Praha: Nakladatelství Orac, s.r.o., 2001., s. 13.

konkursu pro nedostatek majetku se mohl odvolat i věřitel, který doložil, že má za dlužníkem peněžitou pohledávku.³⁹

K dalším novelizacím ZKV pak došlo v průběhu roku 2005. Dne 1. 5. 2005 vstoupila v platnost novela provedená zákonem č. 257/2004 Sb., která se dotkla zejména nakládání s cennými papíry a vztahu úpadkového řízení ke Středisku cenných papírů. ZKV byl naposledy novelizován zákonem č. 377/2005 Sb., kdy došlo ke včlenění § 66d až 66y upravující úpadek bank, spořitelních a úvěrových družstev, zahraničních bank a osob oprávněných vydávat elektronické peněžní prostředky podnikajících na území ČR. Poslední úplné znění ZKV bylo publikováno ve Sbírce zákonů v částce 16 pod č. 45/2001 Sb.

³⁹ **Kozák, J.** Insolvenční zákon krok za krokem. *Konkurs a vyrovnání*. 2006, 4. <http://www.konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idac=173&idb=28>.

4. Nové insolvenční právo, dle zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, s důrazem na provedené změny

Insolvenční zákon je ode dne 1. 1. 2008 ústřední normou úpadkového práva v České republice. Nahrazen byl původní zákon o konkursu a vyrovnání, se kterým jsme se blíže seznámili v předchozí části práce. Je na místě poznamenat, že podle § 432 InsZ se pro konkursní a vyrovnací řízení zahájená před účinností InsZ použijí dosavadní právní předpisy.

4.1. Příčiny změny právní úpravy

InsZ je komplexní právní úpravou úpadkového práva, která je podstatně detailnější než ZKV. InsZ prošel za krátkou dobu své účinnosti již šestnácti novelizacemi, tento jev můžeme z části přisoudit jeho rozsáhlosti a podrobnosti oproti úpravě ZKV, který shrnul celou problematiku úpadkového práva do 73 paragrafů.

Původní kodifikace, již nemohla stačit rozvíjející se tržní ekonomice, stala se nedostatečnou a odpovídajícím způsobem nereagující na ekonomické a společenské požadavky. „*Ke dni 1. 2. 2006 byl zákon o konkursu a vyrovnání od roku 1991 novelizován 26x, včetně tří kasačních (zrušovacích) rozhodnutí nálezy Ústavního soudu ze dnů 23. 6. 2002, 11. 3. a 24. 6. 2003.*“ (1 str. 172)⁴⁰ Cesta novel se pro zásadní potřebné změny zákona ukázala nepostačující. „*Novely se vesměs týkaly pouze dílčích (v některých případech i jen okrajových) otázek, aniž by zasahovaly do koncepčních řešení.*“⁴¹

Bylo nezbytné zajistit, aby nová úprava dokázala účinně eliminovat subjekty, které nejsou konkurenceschopné, nefungující a naopak pomoci nepodnikatelským fyzickým

⁴⁰ Bařinová D, Hótová D., Olšar L. *Konkursní řízení v praxi z pohledu věřitele i úpadce*. 2. vydání. Praha : GRADA Publishing, 2006, s. 172.

⁴¹ Převzato z důvodové zprávy Vlády České republiky ze dne 25. 5. 2007 k návrhu zákona, kterým se mění Insolvenční zákon a některé zákony v souvislosti s jeho přijetím, publikováno v ASPI pod č. LIT 29084CZ.

osobám v překonání obtížné finanční situace. Dosáhnout tohoto cíle bylo možné odstraněním zdlouhavých konkursů a maximálně je urychlit a zefektivnit.

Původní úprava nerozlišovala mezi úpadkem malých, středních a velkých podnikatelů či spotřebitelů, pro všechny typy měla stejné způsoby řešení. ZKV vycházel z předpokladu, že typickým úpadcem je malý podnikatel, který má jen omezený počet věřitelů, ti se mohli konkursního řízení zúčastnit a být uspokojeni z výtěžku zpeněžení úpadcova majetku.

Nová právní úprava musela pracovat s myšlenkou, že úpadce může mít stovky až tisíce věřitelů, a proto je nutné lépe pojmut do řízení věřitelské orgány a jiné sanační způsoby řešení úpadku.

ZKV nabízel jako sanační způsob řešení úpadku vyrovnání, které však bylo povoleno řádově pouze v desítkách případů ročně. Minimální počet dlužníků byl schopen splnit zákonem stanovené podmínky.⁴² Dále bylo obtížné přesvědčit věřitele, že vyrovnání je pro ně výhodným, nebo alespoň přijatelným způsobem řešení dlužníkovy úpadku.

„Celkově pak bylo od data účinnosti ZKV (1. října 1991) do data jeho zrušení (31. prosince 2007) kladně vyřízeno 19.654 návrhů na konkurs nebo na vyrovnání, přičemž konkurs byl prohlášen v 19.606 případech a ve 48 případech bylo povoleno vyrovnání.“⁴³

ZKV neumožňoval reorganizovat podnik dlužníka. Správce konkursní podstaty mohl provozovat dlužníkův podnik i po prohlášení konkursu, ale pouze z důvodu následného výhodnějšího zpeněžení a ne jeho zachování.⁴⁴

Nové vývojové tendence se poprvé objevily v zákoně zvaném Bankruptcy Law, vydaném v roce 1978 v USA. Tento zákon se stal vzorem i pro úpravu konkursního

⁴² **Pohl, T.** Jak dále v konkurzním řízení. *Obchodní právo*. 2002, č. 1, s. 20.

⁴³ **Richter, T.** Insolvenční zákon v roce dva : první statistické údaje a pokus o jejich prozatímní interpretaci. [Online] 2009. [Citace: 14.. březen 2012.] ies.fsv.cuni.cz/default/file/download/id/11155, s. 2.

⁴⁴ **Pohl, T.** Jak dále v konkurzním řízení. *Obchodní právo*. 2002, č. 1, s. 20.

práva v jiných státech. Principy této úpravy ovlivnily i evropské právo, zejména nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, ze dne 29. května 2000, o úpadkovém řízení.⁴⁵

ZKV byl kritizován pro silnou úlohu správce konkursní podstaty (nebyla dostatečně zajištěna kvalifikace správců ze strany státu) a soudce. Na druhé straně působila negativně také nedostatečná motivace dlužníka k řešení úpadku a slabá pozice věřitelů. Věřitelé neměli velký vliv na výběr osoby správce a věřitelský výbor měl jen omezené možnosti kontroly správce, dále věřitelé nedisponovali vlivem na volbu způsobu řešení úpadku, volba spočívala čistě na dlužníkovi.

Velmi důležitým faktorem vedoucím k nahrazení ZKV bylo nevýhodné postavení zajištěných věřitelů podle § 28 odst. 5 ZKV. Oddělení (tj. zajištění) věřitelé se během řízení uspokojovali jen do výše 70 % výtěžku zpeněžení majetku, který zajišťoval jejich pohledávku.

Výtěžkem zpeněžení předmětu zajištění byl myšlen výtěžek po odečtení nákladů spojených s jeho udržováním, správou a zpeněžením, tedy řekněme jakýsi "čistý výtěžek zpeněžení". Konkursní úprava účinná od 1. 5. 2000 byla koncipována tak, že oddělený věřitel nesl přímé náklady správy, udržování a zpeněžení předmětu zajištění jeho pohledávky a navíc bylo z jeho čistého výtěžku 30 % odebráno ve prospěch uspokojení ostatních nezajištěných pohledávek.⁴⁶ Docházelo tím k oslabení zajišťovacích institucí, které měly zpětně negativní vliv na úvěrovou praxi bank.⁴⁷ Příčinou přijetí InsZ tak nebylo jen nahrazení institutu vyrovnání efektivnějším institutem reorganizace, ale také byla snaha ze strany věřitelů (především ze strany bankovního sektoru), aby byl vypuštěn § 28 odst. 5 ZKV, který zapříčiňoval vyšší míru požadovaného zajištění v případě úvěrování.

⁴⁵ Převzato z důvodové zprávy Vlády České republiky ze dne 25. 5. 2007 k návrhu zákona, kterým se mění Insolvenční zákon a některé zákony v souvislosti s jeho přijetím, publikováno v ASPI pod č. LIT 29084CZ.

⁴⁶ Mlejnková, I. Poradna konkursních novin. *Konkursní noviny*. 2004, č. 1., s. 1.

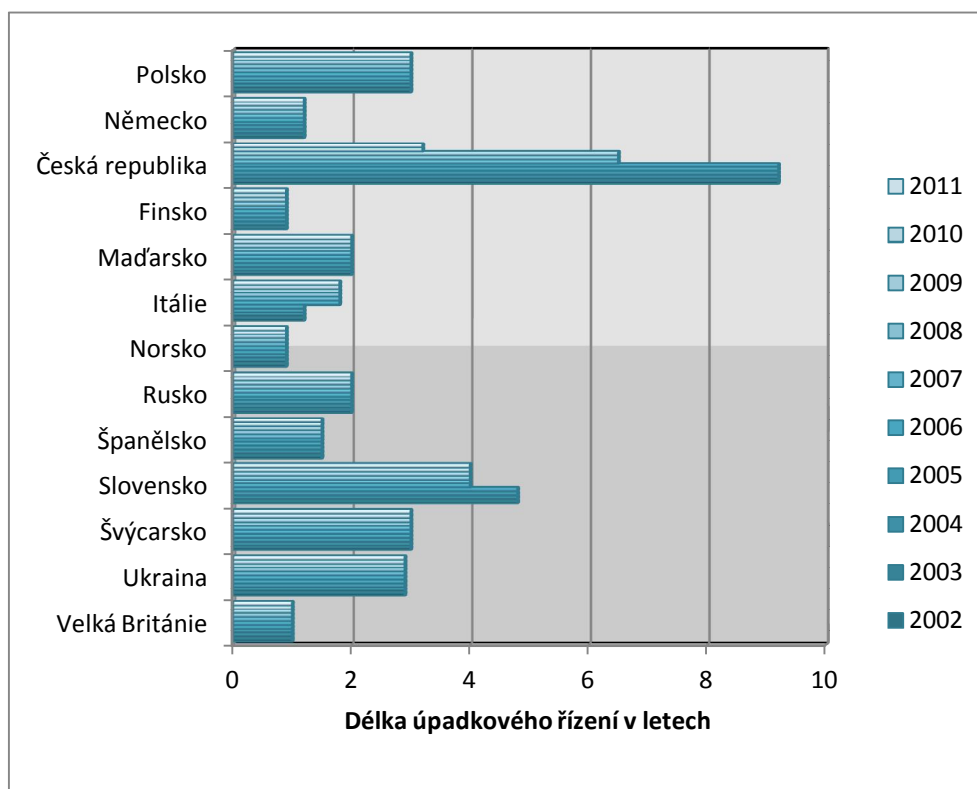
⁴⁷ Převzato z důvodové zprávy Vlády České republiky ze dne 25. 5. 2007 k návrhu zákona, kterým se mění Insolvenční zákon a některé zákony v souvislosti s jeho přijetím, publikováno v ASPI pod č. LIT 29084CZ.

Dalším důležitým faktorem, vedoucím ke změně úpravy, bylo ustanovení § 27 odst. 5 ZKV, který stanovil, že třetí osoby, jejichž majetek zajišťoval pohledávky vůči úpadci, měli tento majetek vyplatit ve prospěch konkursní podstaty, případně složit cenu věci.⁴⁸

Nedostatky zákona se projevovaly postupně při jeho aplikaci především v důsledku postupujícího hospodářského vývoje. Způsoby jakými měl být za staré právní úpravy řešen úpadek dlužníka, nebyly dostatečně účinné a dostatečně nemotivovaly dlužníky. Jak jsme si již uvedli dříve, jednalo se pouze o dvě varianty řešení úpadku, buď o nabídku na vyrovnání, nebo o rozprodej majetku (konkurs). Zmíněné varianty působily likvidačně a neponechávaly jiné cesty k řešení. Nová právní úprava měla za úkol zavést zcela nové, rychlejší právní instituty pro případ řešení úpadku.

Aplikací ZKV v minulosti docházelo ke značným průtahům, což demotivovalo věřitele k vymožení svých nároků právě cestou konkursního řízení, jak znázorňuje následující graf. Za účinnosti ZKV délka řízení dosahovala průměrně devíti let, což oproti jiným státům bylo naprosto hroznou statistikou. Po zavedení InsZ dochází ke zkracování průměrné délky řízení, ale myslím si, že velký nárůst případů může opět zapříčinit nárůst doby insolvenčního řízení.

⁴⁸ Osoby, jejichž věci, práva nebo pohledávky zajišťují pohledávky (§ 28 ZKV) vůči úpadci, správce vyzve, aby do 30 dnů vyplatily ve prospěch konkursní podstaty zajištěné pohledávky nebo aby ve stejné lhůtě složily cenu věci, práva nebo pohledávky, jimiž je pohledávka zajištěna. Nevyplatí-li uvedené osoby zajištěnou pohledávku nebo nesloží-li cenu věci, práva nebo pohledávky, запиše správce věc, právo nebo pohledávku do soupisu podstaty (§ 18 ZKV).

Zdroj: Světová banka

InsZ obsahuje řadu ustanovení, které napomáhají rychlejšímu a efektivnějšímu řízení, jedná se především o lhůty k procesním úkonům účastníků či pro rozhodnutí soudu. Zrychlení napomáhá taktéž začlenění incidenčních sporů do rámce ins. řízení, které mohou být mimo insolvenční řízení řešeny pouze dojde-li k urychlení procesu.⁴⁹

4.2. Přijetí zákona

K vytvoření insolvenčního zákona byl pověřen expertní tým v čele se soudcem Nejvyššího soudu JUDr. Zdeňkem Krčmářem. Nově vypracovaný insolvenční zákon měl za úkol odpovídat principům, na nichž je postavena Evropská dohoda zakládající

⁴⁹ Krčmář, Z. Transparentnost a předvídatelnost, podmínka úspěšnosti úpravy úpadkového práva. *Konkurs a vyrovnání*. 2006, č. 3.

přidružení mezi Českou republikou na jedné straně a Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na straně druhé, publikovaná ve Sbírce zákonů České republiky pod č. 7/1995.

Vládní návrh zákona byl dne 8. 9. 2005 předložen Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR a po následném legislativním procesu byl dne 28. 2. 2006 postoupen Senátu ČR, který návrh schválil dne 30. 3. 2006. Zákon měl nabýt účinnosti dne 1. 7. 2007, avšak především z důvodu softwarové a hardwarové nepřipravenosti online systému insolvenčního rejstříku, došlo k přesunutí účinnosti na 1. 1. 2008.

Přijetím insolvenčního zákona došlo ke změně nejen v oblasti právní úpravy, ale také ke zřízení elektronického insolvenčního rejstříku⁵⁰, jež výrazně zjednodušil komunikaci účastníků řízení navzájem a zjednodušil taktéž komunikaci s insolvenčním správcem a s insolvenčním soudem. Záštitu nad tímto veřejným informačním systémem převzal stát zastoupený Ministerstvem spravedlnosti ČR, insolvenční rejstřík nalezneme na adrese: <https://isir.justice.cz/isir/common/index.do>.

Společně s InsZ byl přijat zákon o insolvenčních správcích. Internetová adresa se seznamem insolvenčních správců je: <https://isir.justice.cz/InsSpravci/public/seznamFiltr.do>. Sdružení pro insolvenční správce Asociace insolvenčních správců nalezneme na adrese: <http://www.asis.cz/>.

4.3. Členění zákona

Zákon je formálně členěn do tří částí obsahující celkem 434 paragrafů. První část nazvaná „obecnou částí“ obsahuje úpravu jednotné fáze řízení. Druhá část nazvaná „způsoby řešení úpadku“ obsahuje úpravu zvláštní k jednotlivým způsobům řešení úpadku. V části třetí „společná ustanovení“ zákon vymezuje některé zvláštní otázky, které jsou zásadně společné všem způsobům řešení úpadku. Pro vztah jednotlivých částí platí, že *„ustanovení části první a třetí tohoto zákona se použijí, jen nestanoví-li tento zákon v části druhé ohledně některého ze způsobů řešení úpadku jinak.“*⁵¹

⁵⁰ § 2 písm. i) InsZ: Pro účely tohoto zákona se rozumí insolvenčním rejstříkem informační systém, který obsahuje údaje podle tohoto zákona.

⁵¹ § 8 InsZ

V rozčlenění zákona bych vyčetl určitou nelogičnost zařazení pasáže o „oddlužení“ až za pasáž o úpadku finančních institucí.

5. Základní rozdíly mezi zákony č. 328/1991 Sb. a č. 182/2006 Sb.

5.1. Pojmové odlišnosti InsZ a ZKV

Důvod použití nové terminologie plyne z toho, že předchozí úprava počítala pouze s řešením úpadku ve formě konkursního nebo vyrovnacího řízení. Vymezení základních pojmů, které se v zákoně vyskytují nejčastěji, jsou upraveny v § 2 InsZ.

„Insolvenční zákon používá řadu nových pojmů, které dosavadní právní úprava řešení úpadku nezná. Na prvním místě jsou to pojmy insolvenční soudní řízení, insolvenční soud a insolvenční návrh.“⁵²

Změnu terminologie v úpadkovém právu uvádím pro přehlednost níže v tabulce:

Zákon o konkursu a vyrovnání č. 328/1991 Sb.	Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) č. 182/2006 Sb.
Soud	Insolvenční soud
Úpadce	Dlužník
-	Hrozící úpadek
-	Úpadek finančních institucí
Vyrovnání (nucené vyrovnání)	-
-	Reorganizace
-	Oddlužení
Správce podstaty	Insolvenční správce
-	Oddělený insolvenční správce
Konkursní věřitelé	Přihlášení věřitelé (zajištění a nezajištění věřitelé)
Oddělení věřitelé	Zajištění věřitelé
Přednostní věřitelé	-

⁵² Pohl, T. Základní principy nové právní úpravy řešení úpadku v České republice. *Bulletin advokacie*. 2007, č. 11, s. 19.

-	Prozatímní věřitelský výbor
Konkursní podstata	Majetková podstata
Pohledávky za podstatou	Pohledávky za majetkovou podstatou
Pracovní nároky	Pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou
I., II., (III.) třída pohledávek	-
Ochranná lhůta	Moratorium
Spory vyvolané konkursem	Incidenční spory
-	Usnesení o úpadku
-	Insolvenční rejstřík
-	Zpráva (vyrozumění) o zahájení insolvenčního řízení

5.2. Pravomoc a příslušnost soudu

Pravomocí soudů rozumíme souhrn oprávnění a povinností, které zákon přiznává soudům k výkonu jejich činnosti. Pravomoc soudu v konkursním řízení byla odvozena od ustanovení o.s.ř. pokud ZKV nestanovil jinak. O. s. ř. řeší pravomoc soudů v § 7 odst. 1, který po novele účinné od 1. 1. 1992 stanovil, že v občanském soudním řízení jsou rozhodovány věci občanskoprávní, rodinné, pracovní a obchodní.

Příslušností rozumíme vymezení okruhu působnosti mezi soudy navzájem. Podobně jako u pravomocí soudů musíme se i u soudní příslušnosti řídit o.s.ř., jelikož ZKV neměl zvláštní ustanovení o určení příslušnosti. Věcná příslušnost soudů krajských v prvním stupni byla stanovena dle § 9 odst. 2 písm. i) pro konkursní a vyrovnávací řízení v případech, kdy úpadcem je fyzická nebo právnická osoba nezapsaná do obchodního rejstříku.

Na základě zákona č. 436/1991 Sb. byly zřízeny krajské obchodní soudy s účinností od 1. 1. 1992, které rozhodovaly ve sporech v prvním stupni, kde úpadcem byla fyzická či právnická osoba zapsaná v obchodním rejstříku, jelikož se tato řízení považovala za obchodní věci. Krajské obchodní soudy vznikly v Praze, Brně a Ostravě pro další krajské soudy byly zřízeny obchodní senáty u příslušných krajských soudů.

Obchodní krajské soudy byly následně k 1. 1. 2001 zrušeny zákonem č. 215/2000 Sb., kterým se měnil zákon č. 436/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Ve druhém stupni ve věcech konkursů a vyrovnání rozhodovaly soudy vrchní (Praha, Olomouc). Místní příslušnost určoval obecný soud dlužníka, na jehož majetek měl být konkurs prohlášen. Obecný soud je stanoven u právnické osoby sídlem jejího podnikání, v případě fyzické osoby jejím bydlištěm, nebo místem podnikání. Pro posuzování místní příslušnosti u konkursu a vyrovnání nebylo možné užít institutu místní příslušnosti dané na výběr dle § 87 o. s. ř.

Spory vyvolané konkursním řízením tzv. incidenční spory byly rozhodovány soudy konkursními, tedy krajskými soudy i v případech, kdy by o dané věci byl funkčně příslušný rozhodovat soud okresní.

Na základě § 161 InsZ můžeme vyvodit, že stejný postup zvolili i tvůrci nové právní úpravy. V incidenčním sporu rozhoduje také insolvenční soud rozhodující ve věci samotného úpadku dlužníka.

ZKV pro vymezení obsazení soudu přiměřeně používal ustanovení o. s. ř. § 36a odst. 3 a § 36b odst. 2. V konkursním a vyrovnacím řízení prováděl a rozhodoval celé řízení samosoudce.

InsZ výslovně vymezuje v § 7 odst. 2, že pro určení věcné a místní příslušnosti, se pro insolvenční a incidenční řízení užije ustanovení o. s. ř., a to § 9 odst. 4, 11, 84 a 89. Z čehož nám vyplývá, že v insolvenčním řízení rozhodují v prvním stupni jako „insolvenční soudy“ soudy krajské a ve druhém stupni soudy vrchní stejně tak, jako tomu bylo za účinnosti ZKV. Insolvenční zákon dále v § 12 odst. 1 určuje, že v prvním stupni jedná a rozhoduje v ins. řízení a incidenčních sporech samosoudce.

ZKV neřešil okolnost, kdy se řízení v téže věci zahájilo u dvou místně příslušných soudů, i zde se muselo použít podpůrného o. s. ř., kde je v § 83 stanoveno, že zahájení řízení brání tomu, aby v téže věci probíhalo řízení jiné. Oproti tomu InsZ nepřipouští být i jen přiměřenou aplikaci o. s. ř. u přihlášek pohledávek podaných u jiného než insolvenčního soudu, a to ve zvláštní úpravě obsažené v ustanovení § 173 odst. 4 InsZ.⁵³

⁵³ § 173 odst 4 InsZ: „Přihlášku pohledávky, která je podána u jiného než insolvenčního soudu, postoupí tento soud neprodleně soudu insolvenčnímu, aniž o tom vydává rozhodnutí; účinky spojené s podáním takové přihlášky nastávají dnem, kdy přihláška dojde insolvenčnímu soudu“

„Přihlásí-li věřitel pohledávku vůči dlužníku u jiného než insolvenčního soudu, je pohledávka přihlášena včas do insolvenčního řízení pouze tehdy, jestliže jiný než insolvenční soud odevzdá přihlášku nejpozději posledního dne lhůty určené k přihlášení pohledávek v rozhodnutí o úpadku orgánu, který má povinnost ji doručit insolvenčnímu soudu.“⁵⁴

5.3. Podmínky řízení

Mezi procesní podmínky můžeme zařadit zkoumání insolvenčního soudu o jeho příslušnosti a pravomoci ve věci insolvenčního řízení. Dále insolvenční soud zkoumá svojí místní a věcnou příslušnost. V případě místní příslušnosti určí soud svojí příslušnost na základě okolností daných v okamžiku zahájení řízení. Z toho vyplývá, že kdyby došlo ke změně okolností během řízení, zůstala by založená místní příslušnost zachována. V případě pochybností soud zkoumá, zda je či není dána místní příslušnost. Je třeba zmínit, že místní příslušnost insolvenčního soudu je výlučná a nelze ji změnit ani dohodou účastníků. Pokud jde o příslušnost věcnou, tu upravuje jen občanský soudní řád (stejně jako příslušnost místní), konkrétně v § 9 odst. 2 písm. i) a v odst. 4 písm. a) tak, že věcně příslušnými soudy jsou soudy krajské.

Procesní způsobilost navrhovatele a dlužníka a způsobilost obou být účastníkem řízení patří a patřily taktéž mezi základní podmínky řízení. Pokud navrhovatel nemá způsobilost být účastníkem řízení, jedná se o situaci, kdy je nutné řízení neprodleně zastavit podle § 104 odst 1 o. s. ř., stejně tak se postupuje i za situace, kdy navrhovatel nemá procesní způsobilost.⁵⁵ U dlužníka můžeme odlišit procesní postup v případě, kdy mu pouze chybí procesní způsobilost, tedy dlužník může být zastoupen a soud nemůže insolvenční návrh odmítnout a řízení zastavit, a kdy dlužníkovi chybí způsobilost být účastníkem řízení. Ve druhém případě soud nemůže z dlužníka učinit subjekt způsobilý, a tudíž musí být řízení zastaveno.

⁵⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sen. zn. 29 NSČR 3/2012, ze dne 29. 2. 2012.

⁵⁵ Usnesení Vrchního soudu ze dne 15.1.2008 sp. zn. MSPH 99 INS 3258/2008, 2 VSPH 237/2008-P21.

5.4. Účastníci řízení

Podle InsZ za účastníky insolvenčního řízení chápeme dlužníka a věřitele, kteří uplatňují své právo vůči dlužníku. Pokud se nejedná o přihlášené věřitele, jsou jiné osoby uplatňující právo v insolvenčním řízení účastníky jen po dobu, po kterou insolvenční soud o tomto právu jedná a rozhoduje.⁵⁶ Jedná se o tzv. kvaziúčastníky, například pokud se v insolvenčním řízení jedná o právu manžela dlužníka.

Za další procesní subjekty je nutné považovat insolvenční soud, insolvenčního správce, případně další správce, státní zastupitelství a likvidátora dlužníka, nejedná se však o účastníky řízení. Vedlejší účastenství insolvenční zákon nedovoluje, obdobně jako ZKV.⁵⁷ Vedlejší účastenství je přípustné jen v incidenčních sporech dle § 16 odst. 3 InsZ.

V incidenčních sporech, vyvolaných řízeními insolvenčními, vystupují žalobce a žalovaní a jedním z účastníků je insolvenční správce, pokud není uvedeno jinak. *„Insolvenční řízení se týká především dlužníka a věřitelů, kteří uplatňují své právo vůči dlužníkovi. Insolvenční řízení se však může významně (negativně) dotknout i práv jiných osob. Postačí totiž, aby insolvenční správce zahrnul do soupisu majetkové podstaty dlužníka majetek, který náleží osobě odlišné od dlužníka.“*⁵⁸

Pro případ vstupu do řízení a záměny účastníka řízení se nepoužije znění § 92 odst. 1 a 2 o. s. ř.

InsZ v § 18 odst. 1 a násl. ustanovuje, že pokud v průběhu insolvenčního řízení nastane skutečnost, se kterou právní předpisy spojují převod nebo přechod přihlášené pohledávky z původního věřitele na nabyvatele pohledávky, aniž by původní věřitel ztrácel způsobilost být účastníkem řízení, insolvenční soud rozhodne, že místo tohoto věřitele vstupuje do insolvenčního řízení nabyvatel jeho pohledávky. Soud tak učiní na základě návrhu věřitele a po písemném souhlasu nabyvatele pohledávky, popřípadě

⁵⁶ § 15 InsZ

⁵⁷ Upraveno v § 14 odst. 2 InsZ

⁵⁸ **Řeháček, O.** Právní důsledky soupisu majetku třetích osob do majetkové podstaty dlužníka v insolvenčním řízení a možnosti právní obrany. *Bulletin advokacie*. 2011, č. 6, s. 33.

při společném prohlášení obou do protokolu. O návrhu je soud povinen rozhodnout do konce pracovního dne následujícím po dni, kdy mu návrh došel. V případě kdy soud nerozhodne, má se za to, že návrhu vyhověl. Odvolání proti němu není přípustné, insolvenční soud však tímto rozhodnutím není vázán.

ZKV definoval účastníky konkursního řízení v § 7 a za účastníky konkursu shodně s InsZ považoval věřitele, kteří uplatňují nároky a dlužníky. Účastníky vyrovnání byli dlužník, manžel dlužníka, spoludlužníci a ručitelé dlužníka, pokud spolupodepsali návrh na zahájení vyrovnání a věřitelé, kteří včas přihlásili své pohledávky a nebyli plně uspokojeni.⁵⁹

S vymezením subjektů si musíme položit otázku, zda bylo možné prohlásit konkurs na kterýkoli subjekt? ZKV nemohl být použit na uspořádání majetkových poměrů územního samosprávného celku, veřejného neziskového ústavního zdravotnického zařízení, nebo jiné právnické osoby zřízené zákonem, jestliže stát převzal její dluhy nebo se za ně zaručil. Mezi právnické osoby zřízené na základě zákona se řadila například Česká televize, ČNB, ČAK, a jiné.

Další skupina subjektů, na jejichž majetek nebylo možné prohlásit konkurs, byla obsažena v § 12a odst. 2 a 3 ZKV. Konkurs nebyl proveditelný na majetek politické strany nebo politického hnutí v době ode dne vyhlášení celostátních voleb do Poslanecké sněmovny, Senátu, zastupitelstev měst a obcí nebo zastupitelstev vyšších územních samosprávných celků do desátého dne po posledním dni těchto voleb.

Konkurs nemohl být proveden po dobu ochranné lhůty, ledaže by bylo zjištěno, že v návrhu na její povolení dlužník uvedl nepravdivé nebo neúplné údaje. Na základě § 67c ZKV konkurs nešel prohlásit u dlužníka, který je právnickou nebo fyzickou osobou, jehož převážným předmětem činnosti je zemědělská prvovýroba, v období od 1. dubna do 30. září, v tom případě bylo možné prohlásit konkurs pouze se souhlasem dlužníka.

⁵⁹ Schelleová, I. *Konkurs a vyrovnání*. Praha: EUROUNION, s.r.o., 1998, s. 69.

Postupu podle InsZ a tedy insolvenčního řízení, nelze použít, jde-li o:

- stát, územní samosprávný celek (obce a kraje), Českou národní banku, Všeobecnou zdravotní pojišťovnu České republiky, Fond pojištění vkladů, Garanční fond obchodníků s cennými papíry, veřejné neziskové ústavní zdravotnické zařízení, veřejnou vysokou školu, právnickou osobu, jestliže stát nebo vyšší územní samosprávný celek před zahájením insolvenčního řízení převzal všechny její dluhy nebo se za ně zaručil.

a dále, jde-li o:

- finanční instituci, po dobu, po kterou je nositelem licence nebo povolení, zdravotní pojišťovnu zřízenou, po dobu, po kterou je nositelem povolení k provádění veřejného zdravotního pojištění, politickou stranu nebo politické hnutí v době vyhlášených voleb.⁶⁰

5.5. Stádia řízení dle ZKV, jednotnost řízení dle InsZ

Konkursní řízení probíhalo v několika fázích, které od sebe oddělovaly jednotlivá rozhodnutí konkursního soudu.

První fáze zahajovací započala podáním návrhu na prohlášení konkursu a skončila se prohlášením konkursu, popřípadě došlo k zamítnutí návrhu. Ve druhé fázi přípravné (resp. likvidační) byla zjišťována konkursní podstata a následně její zpeněžení. Následující distribuční fáze měla za účel rozdělení výtěžku z podstaty mezi věřitele. Závěrečná fáze byla založena na zrušení konkursu.

Vyrovnačím řízení bylo rozděleno do fází tří. První fáze byla ukončena povolením vyrovnání, druhá fáze skončila jejím potvrzením a třetí fáze končila společně s celým vyrovnacím řízením.

Jedním z hlavních bodů, který měl nově přijatý zákon odstranit, byla složitost řízení, která spočívala ve dvou typech řízení. Insolvenční zákon zde vychází z německého vzoru, z jednotného návrhu a rozhodnutí o něm.

⁶⁰ § 6 InsZ

Jednotné řízení se skládá ze dvou fází. První fáze, která je společná pro všechny typy řešení úpadku obsahuje zjišťování stavu, zda je dlužník v úpadku a jak ho bude možné nejlépe řešit. Po rozhodnutí o úpadku nastupuje fáze druhá, kdy dochází k separaci tak, že u každého způsobu řešení úpadku je nastaven jiný druh postupu. Jednotlivé způsoby řešení úpadku nejsou od sebe odděleny necitelně. V případě, kdy si dlužník zvolí jeden ze způsobů řešení úpadku a neuspěje, se řízení automaticky překloupí rozhodnutím soudu do řízení o konkursu.

Myslím si, že tímto je věřitelům ponechána volnost, díky níž se nemusejí obávat špatné alternativní volby pro řešení úpadku a následného úplného neúspěchu ve věci. Dlužník má tedy pluralitu možných alternativních způsobů řešení úpadku a až v případě, že tohoto daného způsobu nebude možné dostat, převede se řízení do klasického konkursního řízení.

5.6. Důležité pojmy

Pro lepší srozumitelnost výkladu níže podrobněji popíši a definuji základní pojmy, které jsou stěžejní pro insolvenční řízení.

5.6.1. Majetková podstata

Definici majetkové podstaty nalezneme v § 2 písm. e) InsZ. Majetkovou podstatou rozumíme majetek určený k uspokojení dlužnickových věřitelů. V § 205 InsZ se uvádí rozsah majetkové podstaty na základě podání přihlášky věřitelem, nebo dlužníkem. V případě podání návrhu dlužníka do majetkové podstaty náleží majetek, který dlužníkovi patřil ke dni zahájení insolvenčního řízení, jakož i majetek, který dlužník nabyt v průběhu insolvenčního řízení. Při podání návrhu věřitelem patří do majetkové podstaty majetek, který dlužníkovi patřil v době:

- kdy insolvenční soud nařídil předběžné opatření, kterým zcela nebo zčásti omezil právo dlužníka nakládat s jeho majetkem,
- majetek, který dlužníkovi patřil v době, kdy insolvenční soud vydal rozhodnutí o úpadku dlužníka, a

- majetek, který dlužník nabyl v průběhu insolvenčního řízení po vydání těchto rozhodnutí.

Do majetkové podstaty se zahrnuje v případě spoluvlastnictví, jen spoluvlastnický podíl dlužníka. V případě společného jmění manželů se zahrnuje do majetkové podstaty celé jmění manželů, specifickými situacemi se budu blíže zabírat v části věnované oddlužení manželů. Na základě zákonem stanovených situací lze do majetkové podstaty zařadit i majetek třetích osob, a to např. v případě neúčinných právních úkonů⁶¹, nebo majetek třetích osob, jenž slouží k zajištění pohledávek věřitelů. Zákon pro lepší orientaci majetkovou podstatu stanovuje pozitivně (§ 206 InsZ) a dále ji vymezuje i negativně (§ 207 a § 208 InsZ).

Do správy majetkové podstaty řadíme zejména činnost, jakož i právní úkony a opatření z ní vyplývající, pokud směřuje k tomu, aby

a) nedocházelo ke znehodnocení majetkové podstaty, zejména aby nedošlo k odstranění, zničení, poškození nebo odcizení majetku, který do ní náleží,

b) majetek náležející do majetkové podstaty byl využíván v souladu se svým určením, pokud tomu nebrání okolnosti,

c) se majetková podstata rozmnožila, lze-li takovou činnost rozumně očekávat se zřetelem stavu majetkové podstaty a obvyklým obchodním příležitostem,

d) byly vymoženy pohledávky dlužníka včetně plnění z neplatných a neúčinných právních úkonů.⁶²

U zajištěné pohledávky je insolvenční správce vázán pokyny zajištěného věřitele⁶³ směřujícími k řádné správě, pokud je více zajištěných věřitelů společně udělují pokyny insolvenčnímu správci. Insolvenční správce může pokyny odmítnout, je-li přesvědčen,

⁶¹ § 235 ods.1 InsZ – Neúčinnými jsou právní úkony, kterými dlužník zkracuje možnost uspokojení věřitelů nebo zvýhodňuje některé věřitele na úkor jiných. Za právní úkon se považuje též dlužníkovu opomenutí.

⁶² § 230 InsZ

⁶³ § 2 písm. g) InsZ: Pro účely tohoto zákona se rozumí zajištěným věřitelem věřitel, jehož pohledávka je zajištěna majetkem, který náleží do majetkové podstaty, a to zástavním právem, zadržovacím právem, omezením převodu nemovitosti, zajišťovacím převodem práva nebo postoupením pohledávky k zajištění anebo obdobným právem podle zahraniční právní úpravy.

že nesměřují k řádné správě. V takovém případě požádá insolvenční soud o jejich přezkoumání v rámci dohledací činnosti.

„Soupis majetkové podstaty je listinou, do níž se zapisuje majetek náležející do majetkové podstaty. Do soupisu majetkové podstaty insolvenční správce zapisuje jednak majetek náležející dlužníkovi, ale též věci, práva, pohledávky a jiné (penězi ocenitelné) majetkové hodnoty, které dlužníkovi nenáležejí nebo jejichž zahrnutí do majetkové podstaty je sporné (zejména proto, že k nim třetí osoba uplatňuje práva, která to vylučují). Insolvenční zákon tedy umožňuje insolvenčnímu správci zahrnout do soupisu majetkové podstaty v podstatě jakýkoliv majetek, a to bez ohledu na to, kdo je jeho vlastníkem.“⁶⁴

Osoba, jejíž majetek byl neprávem zařazen do soupisu majetkové podstaty, se může bránit podáním vylučovací žaloby. V úvahu však připadají též další možnosti, které mohou vést ke stejnému výsledku, a to aniž by daná osoba podáním excindační žaloby musela zahájit incidenční spor. (3)⁶⁵ Dotčená osoba může podat podnět insolvenčnímu správci, který může majetek ze soupisu kdykoli během řízení vyjmout. Dále může podat podnět věřitelskému výboru, který podnět předá opět k prověření insolvenčnímu správci. Případně může osoba podat podnět insolvenčnímu soudu, aby soud vydal pokyn v rámci své dohledací činnosti. Insolvenční správce v obou případech může být donucen k vyloučení majetku, který zjevně nenáleží do majetkové podstaty pořádkovou pokutou (§ 81 InsZ), nebo může být zproštěn funkce dle § 32 InsZ.

Zveřejnění soupisu majetkové podstaty je zveřejňován v insolvenčním rejstříku neprodleně po jeho sestavení.⁶⁶

„InsZ zcela opouští konstrukci § 27 odst. 5 ZKV, podle něhož mohl správce konkursní podstaty sepsat majetek třetích osob, jímž byly zajištěny dlužníkovy pohledávky. Toto pravidlo, jež mělo původně zřejmě suplovat faktickou neexistenci

⁶⁴ **Řeháček, O.** Právní důsledky soupisu majetku třetích osob do majetkové podstaty dlužníka v insolvenčním řízení a možnosti právní obrany. *Bulletin advokacie*. 2011, č. 6, s. 33.

⁶⁵ **Řeháček, O.** Právní důsledky soupisu majetku třetích osob do majetkové podstaty dlužníka v insolvenčním řízení a možnosti právní obrany. *Bulletin advokacie*. 2011, č. 6, s. 33.

⁶⁶ § 222 InsZ

*mimoinsolvenčních postupů, jimiž by bylo možno v reálném čase realizovat zástavní právo se stalo jakýmsi prokletím českého konkursního řízení a vygenerovalo pravděpodobně více sporů⁶⁷ než většina jiných účelem či jazykem sporných ustanovení ZKV.*⁶⁸

Majetková podstata nahradila pojmově i obsahově konkursní podstatu, kterou upravoval ZKV v § 6 odst. 1 tak, že konkursní podstata tvořila veškerý majetek podléhající konkursu, který měl dlužník v den prohlášení majetku, včetně majetku nabytého v průběhu konkursu. Dále majetek třetích osob, který správce do soupisu pojal a nebyl-li zápis třetí osobou zpochybněn.

Novelou ZKV z roku 2000 byly upřesněny povinnosti úpadce při zjišťování majetku patřícího do konkursní podstaty. Úpadce byl neprodleně nucen sestavit seznam majetku a závazků se všemi náležitostmi dle § 17 ZKV. Po zápisu majetku do soupisu podstaty mohl s majetkem nakládat pouze správce konkursní podstaty popřípadě osoba, které byl správcem udělen souhlas s nakládáním na základě § 18 odst. 3 ZKV. Do konkursní podstaty například patřil nejen hmotný majetek, ale i pohledávky, práva, kapitálové účasti v obchodních společnostech, dále majetek, který úpadce teprve získá vypořádáním společného jmění manželů.

Součástí soupisu majetku bylo i ocenění, které zprvu prováděl sám úpadce či správce, teprve na základě požadavku vzneseném věřitelským výborem prováděl ocenění znalec. Dnes ocenění soupisu upravuje InsZ v § 219, kdy je také možné na požadavek věřitelského výboru ocenění provést znalcem na náklady věřitelského výboru.

Mezi majetek, který byl vyřazen ze soupisu konkursní podstaty za účinnosti ZKV, patřil:

⁶⁷ Například rozsudek NS sp. zn. 29 Odo 396/2003, ze dne 29. listopadu 2005: „z povahy zástavního práva plyne, že zpeněžení zástavy v konkursu vedeném na majetek osobního dlužníka má přednost před jejím zpeněžením v konkursu vedeném na majetek zástavního dlužníka-vlastníka zástavy.“

⁶⁸ **Richter, T.** *Insolvenční právo*. 1. vydání. Praha : ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 276.

- majetek vyloučený z exekučního postihu, výjimku tvořil majetek sloužící k podnikání dlužníka, (což převzal InsZ ve svém § 207 odst. 1 a dále v § 208 InsZ vylučuje z majetkové podstaty majetek podléhající režimu zvláštních předpisů, zejména se jedná o účelové dotace)
- dlužníkovy nemovitosti v zahraničí,
- nepřevoditelné pohledávky dlužníka (§ 579 odst. 2 ObčZ),
- věci, které měly být vydány oprávněným osobám na základě restitučních předpisů za podmínek dle § 68 ZKV.

5.6.2. Insolvenční správce

Pravidla pro činnost insolvenčního správce jsou samostatně upraveny v zákoně č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích. Insolvenční správci jsou vedeni v seznamu insolvenčních správců vedeným pod hlavičkou Ministerstva spravedlnosti ČR.

Z důvodu komplikací při ponechání kontroly nad majetkem dlužníka managementu insolvenční právo svěřuje toto právo insolvenčnímu správci. Insolvenční správce není účastníkem řízení, ale je procesním subjektem. Jeho činností a cílem je naplnění účelu insolvenčního řízení.

Úkoly jsou rozděleny dle fází řízení. Po dobu první fáze řízení je jeho úkolem zejména zjistit a sepsat stav majetkové podstaty dlužníka a sestavit seznam přihlášených pohledávek a ty následně přezkoumat. Ve druhé fázi je činnost správce usměrněna na základě způsobu řešení úpadku. Jedná-li se o konkurs, je náplní jeho činnosti hlavně disponovat s majetkovou podstatou tak, aby byla co nejvýhodněji zpeněžena a rozdělení tohoto výtěžku mezi konkursní věřitele.

Pro ustanovení předsedou soudu na základě rozhodnutí soudu (viz § 22 – 25 InsZ) musí insolvenční správce splňovat následující kritéria: musí se jednat o českou fyzickou osobu popřípadě v.o.s., s magisterským vzděláním, bezúhonnou, právně způsobilou, odbornou (zkoušky základní, rozdílové, zvláštní), pojištěnou na svoje náklady za škodu z výkonu funkce, nepodjatou a povinností správce je uhradit poplatek za zápis do seznamu insolvenčních správců ve výši 5.000,- Kč. Zkoušky insolvenčních správců probíhají dle vyhlášky Ministerstva spravedlnosti ČR č. 312/2007 Sb. o obsahu a dalších náležitostech zkoušek insolvenčních správců.

Podle § 29 InsZ je výběr správce ponechán na věřitelích k jeho zvolení postačuje prostá většina přihlášených věřitelů, avšak prvního správce na přechodnou dobu ustanovuje soud na základě § 25 InsZ z důvodu nestrannosti je vybírán předsedou insolvenčního soudu (§ 25 odst. 1 InsZ).⁶⁹

Správce je do funkce ustanovován na základě usnesení insolvenčního soudu nejpozději při rozhodnutí o úpadku. Insolvenčním správcem může být předsedou soudu vybrána i osoba mimo seznam správců, avšak musí prokázat kvalifikační předpoklady a se jmenováním souhlasit. Před rozhodnutím o úpadku může insolvenční soud jmenovat předběžného správce (§ 27 InsZ), kterému je zároveň v tomto rozhodnutí o jmenování insolvenčním soudem vymezen rozsah oprávnění a povinností, které bude vykonávat do doby ustanovení řádného správce, v praxi se velice často předběžný správce později stává správcem řádným.

Osoba konkursního správce byla z hlediska svého jmenování a činnosti dle ZKV zcela závislá na konkursním soudci, který správce jmenoval. Tento vztah byl silnější o to, že postup konkursního soudce již většinou nebyl přezkoumatelný vyšší soudní instancí. Jestliže si správce počínal nestandardně, šlo podat návrh na jeho odvolání. O návrhu však rozhodoval tentýž soudce, který předtím konkursního správce jmenoval. V praxi byla pravděpodobnost, že soudce odvolá správce, kterého sám jmenoval nízká.⁷⁰

Nově insolvenční zákon ustanovil pojem odděleného insolvenčního správce v § 34 InsZ. Důvodem zavedení tohoto institutu bylo objektivní vedení kauzy, jelikož oddělený správce se ustavuje v případech, kdy běžný insolvenční správce je vyloučen z nepočetných úkolů pro podjatost ve vztahu k věřiteli nebo k věci řízení. Jmenováním odděleného správce tudíž odpadávají průtahy řízení, během kterých by došlo k odvolání insolvenčního správce a posléze jmenováním insolvenčního správce nového.

⁶⁹ Viz náleží Ústavního soudu III. ÚS 448/04 ze dne 8. března 2005.

⁷⁰ Šimková, R. Konkurs a vyrovnání – Blýská se na lepší časy? *www.epravo.cz*. [Online] 10 11, 2004. [Cited: duben 16, 2012.] <http://www.epravo.cz/top/clanky/konkurs-a-vyrovnani-blyska-se-na-lepsi-casy-28508.html?mail>.

InsZ upravuje v § 35 zástupce správce, který je jmenován z přechodných důvodů a dále zvláštního správce, jenž je jmenován pro svou odbornou specializaci, která je potřebná k řádnému vedení konkrétního insolvenčního řízení.

Činnost správce v řízení, vyjma řádného skončení insolvenčního řízení, může být ukončena těmito čtyřmi způsoby:

- dle § 22 InsZ odmítnutím správce z důležitých důvodů
- dle § 24 InsZ vyloučením správce z podjatosti k osobám či věci samé
- dle § 31 InsZ odvoláním správce z důležitých důvodů
- dle § 32 InsZ zproštěním funkce správce z důvodu porušení povinností odborné péče či pokynu soudce.

Povinnosti správce v insolvenčním řízení jsou obsaženy v § 36, 37, 40, 81 InsZ a můžeme je shrnout následovně. Správce jedná svým jménem a na účet dlužníka, jedná svědomitě, odborně, spolupracuje s věřitelským orgánem, směřuje řízení k maximálnímu uspokojení věřitelů, podává soudu každé tři měsíce zprávu o průběhu řízení. Správci může být uložena pokuta pro porušení svých povinností až do výše 200.000,- Kč a to i opakovaně.

Insolvenční správce má právo za svojí činnost na odměnu, která se vypočítává na základě vyhlášky Ministerstva spravedlnosti ČR č. 313/2007 Sb. o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů. Vyúčtování podává správce v konečné zprávě. Náhrada je hrazena z majetkové podstaty, z kauce, případně státem. Odměna správce může být dle § 38 odst. 3 věta druhá InsZ přiměřeně moderována. Správce má možnost požádat soud o zálohu (§ 38 odst. 4 InsZ).

5.6.3. Věřitelé a věřitelské orgány

Nejčastějším způsobem, jakým se věřitel stává účastníkem řízení, je přihlášením pohledávky, tedy uplatněním svého práva vůči dlužníkovi, nemusí jít jen o podání přihlášky, ale může se jednat taktéž i o účastenství věřitele za majetkovou podstatou.

Podaná přihláška zůstává převoditelnou, lze ji tak převést na jinou osobu a ta může nastoupit na místo původního věřitele se souhlasem insolvenčního soudu. Podle § 140

InsZ je na základě splnění podmínek možnost započtení pohledávky vůči dlužníkovi, což nebylo podle ustanovení § 14 odst. 1 ZKV přípustné.

„Nové pojetí úpadku v našem právním řádu si klade za cíl mimo jiné posílit práva věřitelů a dát jim k dispozici instrumenty, jimiž se mohou na průběhu a výsledku konkrétní věci podílet výrazněji a s vyšším efektem, než podle právní úpravy předchozí.“⁷¹

S ohledem na problematiku mé práce je nutné se též zabývat definicí konkursního věřitele dle insolvenčního zákona. V novém InsZ se setkáváme prvně s věřiteli v § 9 písm. c InsZ, a to jako s věřiteli, „kteří uplatňují svoje práva vůči dlužníku.“

Jednotné řízení v InsZ nás přivádí k tomu, že samotný konkurs nastává až po důkladném přezkumu stavu dlužníka a nastává jako jedno z možných řešení úpadku dlužníka. Pod pojem insolvenční věřitel bychom mohli zahrnout výše uvedenou osobu konkursního věřitele dle právní úpravy ZKV. Konkursní věřitel na rozdíl od insolvenčního z výše uvedených důvodů nevystupuje v insolvenčním řízení od zahájení, ale vystupuje teprve v době po rozhodnutí o způsobu řešení úpadku. Před touto fází jsou veškeré práva a povinnosti svěřeny do rukou insolvenčního věřitele.

InsZ rozlišuje více druhů věřitelů, vedle základních věřitelů, se jedná ještě o věřitele zajištěné a věřitele za majetkovou podstatou.

Zajištěným věřitelem označujeme osobu, jejíž pohledávka je zajištěna majetkem patřící do majetkové podstaty zástavním právem, zadržovacím právem, zajišťovacím převodem práva nebo postoupením pohledávky k zajištění, případně obdobným právem podle zahraniční právní úpravy.

Věřitelům za majetkovou podstatou pohledávka vznikla až po zahájení insolvenčního řízení a je spjata s prováděním insolvenčního řízení.

„Insolvenční právo odnímá věřitelům právo individuálního vymáhání pohledávek a nahrazuje jej právem podílet se na tvorbě rozhodnutí o tom, jak má být s majetkem dlužníka naloženo.“⁷²

⁷¹ Ševčík, D. Apendix insolvenčního zákona - povinnost věřitelů platit do majetkové podstaty v závislosti na výsledku přezkumu přihlášek. *Bulletin advokacie*. 2010, č. 3, s. 28.

⁷² Zoulík, F. Vývoj insolvenčních řízení. *Právnícké fórum*, 2009, č. 4, s.142.

Z důvodu zjednodušení rozhodování v insolvenčním řízení věřitelé vytváří věřitelské orgány, jelikož při mnohosti věřitelů by jinak těžko docházelo k vzájemné shodě a není možné, aby každý věřitel jednal sám za sebe. Mezi věřitelské orgány řadíme schůzi věřitelů, věřitelský výbor a zástupce věřitelů.

Schůze věřitelů je nejzákladnějším věřitelským orgánem, na kterém se scházejí všichni věřitelé dlužníka. Schůze je insolvenčním soudem svolávána povinně, a to buď z vlastní iniciativy, nebo na návrh insolvenčního správce, věřitelského výboru, nebo alespoň dvou věřitelů, jejichž pohledávky počítané podle výše, činní alespoň desetinu přihlášených pohledávek. Svolání schůze se oznamuje vyhláškou zveřejněnou na úřední desce insolvenčního soudu a v insolvenčním rejstříku. Nejvýznamnější je svolání první schůze věřitelů, která se musí uskutečnit do dvou měsíců od rozhodnutí o úpadku a je o ní rozhodováno společně s vydáním rozhodnutí o úpadku. V rámci této schůze se jedná o volbě věřitelského výboru, o možnosti odvolání insolvenčního správce a volbě nového. Probírá se zpráva insolvenčního správce o jeho dosavadní činnosti, případně se též dohodnou o alternativním způsobu řešení dlužníkovy úpadku.

Na rozdíl od ZKV je věřitelům dáno právo rozhodnout o způsobu řešení úpadku dlužníka usnesením na schůzi věřitelů, kterým je insolvenční soud vázán a taktéž mají právo na změnu v osobě insolvenčního správce (viz výše).

Zrušení rozhodnutí schůze věřitelů insolvenčním soudem může být docíleno za podmínek jeho vydání do ukončení schůze věřitelů, která usnesení přijala a pouze na návrh insolvenčního správce nebo věřitele, který pro dané usnesení hlasoval. Právo se odvolat do usnesení mají pouze věřitelé, kteří hlasovali pro přijetí zrušeného usnesení, odvolání musí být podáno do konce konkrétní schůze věřitelů.

5.6.4. Věřitelské orgány

Věřitelský výbor se zřizuje povinně v případě, že se do insolvenčního řízení přihlásilo více jak 50 věřitelů. Může být jmenován jako prozatímní dle § 61 InsZ. Věřitelský výbor má nejméně 3 členy a nejvýše 7 členů a každý člen má svého náhradníka. Jejich volbu potvrzuje insolvenční soud a věřitel musí souhlasit se jmenováním za člena. Věřitelský výbor má řadu funkcí, ale jeho základní funkcí je

spolupracovat s insolvenčním správcem a insolvenčním soudem, aby byl co nejrychleji naplněn účel insolvenčního řízení.

Zástupce věřitelů nastupuje v případě, že není ustanovení věřitelského výboru povinné a na jeho místo si tak zvolí schůze věřitelů svého zástupce a jeho náhradníka. Naopak od věřitelského výboru zástupce věřitelů nemůže být zvolen jako prozatímní zástupce (§ 61 InsZ). Zástupce vykonává všechny funkce, které by jinak vykonával věřitelský výbor.

Na závěr svého exkurzu do problematiky věřitelů bych rád zmínil tzv. koncept společného zájmu věřitelů, jehož legální definice je zachycena v § 2 písm. j) InsZ, podle kterého je společným zájmem věřitelů zájem nadřazený jejich jednotlivým zájmům, je-li jeho cílem, aby zvolený způsob řešení úpadku byl pro ně spravedlivý a výnosnější než ostatní způsoby řešení úpadku, tím není dotčeno zákonem zaručené zvláštní postavení některých věřitelů.

5.7. Způsoby řešení úpadku

Společný počátek celého insolvenčního řízení je na rozdíl od ZKV, kde konkurs a vyrovnání byly vnímány naprosto samostatně bez jakékoli provázanosti, novinkou. Jednotnost v InsZ má zásadní důsledky pro všechny subjekty řízení, neboť to již nebude rozděleno do procesních fází, kterými se rozdělovalo celé řízení a v důsledku bylo možné provádět specifické úkony jen v jednotlivých oddělených fázích. Nově věřitelé mohou od okamžiku zahájení řízení uplatňovat pohledávky, dále může začít fungovat jak tzv. předběžný insolvenční správce, tak i prozatímní věřitelský výbor. To vše se může uskutečnit v okamžiku, kdy ještě není rozhodnuto, jakým konkrétním způsobem bude úpadek dlužníka řešen.

Jednotnost řízení se zdá z důvodu praktičnosti úpravy vhodnější, než kdyby byl každý způsob řešení úpadku oddělen, tudíž představuje zjednodušení úpravy, jelikož není zapotřebí duplicitních ustanovení u každé jednotlivé formy řešení úpadku.

Nová úprava již neobsahuje možnost vyrovnání. Vedle konkursu ustanovuje nové zákonné způsoby řešení úpadku, a to reorganizaci, oddlužení a zvláštní způsoby řešení úpadku (nepatrný konkurs, úpadek finančních institucí).

Dle InsZ je možné zvolit nejlepší, pokud možno sanační, variantu řešení úpadku, to které je nejvhodnější pro dlužníka. Výběr vhodného řešení by měl být motivován hlavně zájmy věřitelů. O způsobech řešení úpadku budu podrobněji informovat v dalších částech mé práce. S přihlédnutím k rozsahu práce se nebudu podrobněji zabývat úpadkem finančních institucí.

5.8. Podání návrhu

„Jedním z hlavních účelů zahájení insolvenčního řízení je chránit dlužníkův majetek před dlužníkem samotným i před jeho věřiteli.“⁷³ Insolvenční řízení lze zahájit dle § 97 odst. 1 InsZ jen na návrh. Řízení je zahájeno dnem doručení insolvenčního návrhu věcně příslušnému soudu (což je příslušný krajský soud dlužníka podle místa sídla, nebo bydliště). Z výše uvedeného vyplývá, že návrh musí být doručen věcně příslušnému soudu, není určující, je-li návrh doručen špatnému soudu, dle místního určení, řízení bude přesto zahájeno po postoupení věcně příslušnému soudu. Oprávněn podat návrh insolvenčnímu soudu má pouze dlužník, nebo jeho věřitel, dle § 97 odst. 3 InsZ. Ustanovení se shodují s předchozí úpravou stanovenou v § 4 odst. 1 ZKV. Jedinou přidanou výjimkou k tomuto ustanovení je případ hrozícího úpadku, v této situaci je oprávněn k podání návrhu pouze dlužník.

Procesní a obsahové náležitosti dlužnického návrhu jsou ustanoveny v § 103 a § 104 InsZ. Věřitel je povinen ve svém návrhu mimo obvyklé náležitosti podání dle o. s. ř. uvést skutečnosti osvědčující úpadek dlužníka (§103 odst. 2 InsZ) a doložit, že má proti dlužníku splatnou pohledávku (§105 InsZ).

Novelizací InsZ, kterou bylo docíleno přijetím zákona č. 296/2007 Sb. byla zavedena nutnost opatření návrhu úředně ověřeným podpisem, popřípadě zaručeným elektronickým podpisem. Původní znění zákona tuto povinnost neobsahoval, čímž docházelo k anonymním neoprávněným návrhům, nyní toto ustanovení nalezneme

⁷³ **UNCITRAL 2004.** United Nations Commission on International Trade Law, Legislative Guide on Insolvency Law. [Online] 2004. [Citace: 14.. březen 2012.] http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/insolvency/2004Guide.html.

v § 97 odst. 2 InsZ, jímž byla de facto vyloučena telegrafická a faxová podání a k takovému podání soud nepřihlíží.⁷⁴

Vyhláška soudu o zahájení ins. řízení se zveřejňuje dle § 71 odst. 1 InsZ vyvěšením písemnosti na úřední desce soudu a současně v insolvenčním rejstříku (uveřejnění dne, hodiny, minuty). Usnesení se doručuje zvláště účastníkům řízení. Neprodleně po tomto uveřejnění upozorní insolvenční soud elektronicky i orgány a instituce uvedené v § 102 InsZ (např.: příslušný finanční úřad, celní úřad, úřad práce, okresní správu sociálního zabezpečení, obecný soud dlužníka atd.). Mezi náležitosti vyhlášky patří označení insolvenčního soudu, který tuto vyhlášku vydal, označení insolvenčního navrhovatele, označení dlužníka, údaj o okamžiku jeho zveřejnění, jména a příjmení osoby, která ji vydala, jméno a příjmení osoby, která ji vydala a den vydání.

Stejně tak jako v § 3 ZKV měl dlužník – právnická osoba či podnikající fyzická osoba – povinnost poté, co se dozvěděl či měl dozvědět o úpadku, podat bezodkladně návrh na prohlášení konkursu, přetrvává tato povinnost podat insolvenční návrh i v InsZ. Zmíněná povinnost zahrnuje i zákonné zástupce dlužníka, jeho statutární orgány, popřípadě likvidátora, je-li podnik v likvidaci. Tento návrh podávají jménem dlužníka, pokud nejsou oprávněni jednat za dlužníka samostatně, jednají společně a nerozdílně. § 98 odst. 3 InsZ stanovuje, že tato povinnost není splněna, bylo-li řízení o insolvenčním návrhu vinou navrhovatele zastaveno nebo byl-li jeho vinou insolvenční návrh odmítnut. Zmíněná povinnost je v InsZ navíc podpořena sankcí, která je obsažena v odpovědnosti dlužníka za škodu, pokud vznikne nepodáním návrhu škoda věřitelům. Sankce má za účel přinutit dlužníky k zodpovědnějšímu řešení problémových situací, jelikož sankce je stanovena ve výši zjištěných pohledávek, které nebyly v insolvenčním řízení následně uspokojeny. Důkazní břemeno spočívá na dlužníkovi (§ 99 odst. 3 InsZ), což je zásadní změnou oproti § 3 odst. 2 ZKV, kde musel výši škody prokazovat věřitel.⁷⁵

⁷⁴ viz **Usnesení VS ze dne 19.6.2009 sp.zn. KSHK 40 INS 2342/20091 VSPH 300/2009-A** „absence ověřeného podpisu znamená, že chybí procesní úkon, v jehož důsledku by mohlo být zahájeno insolvenční řízení.“

⁷⁵ Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 1220/2005 ze dne 27. září 2007, které se přiklonilo k principu nové právní úpravy dle § 99 odst. 2 InsZ.

Dne 1. 1. 2012 nabyla účinnosti novela insolvenčního zákona, která doplňuje v § 98 insolvenčního zákona stanovenou povinnost dlužníka - právnické osoby (tedy fakticky jejího statutárního orgánu) či fyzické osoby – podnikatele. „*V případě firemního úpadku (předlužení) vzniká manažerům povinnost podat insolvenční návrh, kterou měli do té doby jen v případě obecného úpadku.*“⁷⁶

V době účinnosti ZKV bylo možné prohlásit konkurs také jedině na návrh. Návrh musel obsahovat všechny obecné náležitosti návrhu dle § 42 odst. 4 a § 79 odst. 1 o. s. ř.

Náležitosti návrhu zvláště se odlišovaly dle toho, kdo návrh podával. Návrh podaný věřitelem musel obsahovat doložení, že věřitel má proti dlužníkovi splatnou pohledávku a osvědčit okolnosti, že je dlužník v úpadku a má majetek postačující k úhradě nákladů konkursu. Naopak tomu dlužník svůj návrh opíral o předlužení, proto musel k návrhu připojit seznam svého majetku a závazků s údaji, které jej dokládaly. Dlužník měl povinnost doložit skutečnost splatnosti pohledávek jeho věřitelů, což potvrdilo rozhodnutí í Vrchního soudu v Olomouci č. j. 2 Ko 248/2000-100 ze dne 30. 8. 2001: „*Bez údajů o splatnosti závazků dlužníka nelze posoudit, zda je dlužník v úpadku z hlediska ustanovení § 1 odst. 2 a odst. 3 zákona o konkursu a vyrovnání v platném znění.*“⁷⁷

Podáním návrhu k soudu bylo konkursní řízení zahájeno (§ 82 o. s. ř.). Na základě § 4 ZKV nebylo zahájené řízení překážkou pro podání návrhu dalšího, který byl posouzen a připojen k návrhu předešlému, nejednalo se tedy o překážku litispence (§ 83 o. s. ř.).⁷⁸ Výše zmíněná úprava měla opodstatnění, jelikož dle ZKV návrh na prohlášení konkursu nebyl zveřejňován a tudíž mohl jiný věřitel podat návrh vzápětí za stejným účelem.

⁷⁶ **Žižlavský, M.** Odpovědnost manažerů za opožděné podání insolvenčního návrhu po 1. lednu 2012. *www.epravo.cz.* [Online] listopad 30, 2011. [Cited: duben 16, 2012.] <http://www.epravo.cz/top/clanky/odpovednost-manazeru-za-opozdene-podani-insolvencniho-navrhu-po-1-lednu-2012-78975.html>.

⁷⁷ Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci č. j. 2 Ko 248/2000-100 ze dne 30. 8. 2001.

⁷⁸ **Zoulík, F.** Konkurs v soudní praxi, Praha : C. H. BECK, 1997, č. 1., s. 6.

Jednotlivé novely v 90. letech 20. století zavedly konkursní povinnost dlužníka, (§ 3 ZKV) podat návrh na prohlášení konkursu (viz výše). Povinnost byla určena každému dlužníkovi, který se ocitnul v úpadku, bez ohledu na jeho formu a dále pro právnickou osobu v likvidaci pro případ předlužení. Zákon povinnost dále ukládal fyzickým osobám působícím jako statutární orgány, likvidátoři a zákonní zástupci fyzických osob, osobně pod sankcí osobní odpovědnosti za škody věřitelům.⁷⁹

Návrh soud po podání doručil ostatním účastníkům řízení do vlastních rukou, ve většině případů pouze dlužníkovi dle § 79 odst. 3 o. s. ř. Novela zákona o konkursu a vyrovnání zavedla další účinky s podáním a doručením návrhu dlužníkovi, opomineme-li hlavní procesně právní účinek podání návrhu zahájení konkursního řízení. Jednalo se o zákaz jakéhokoli jednání dlužníka, které by směřovalo ke zmenšení majetku, výjimkou bylo jednání za účelem běžné obchodní činnosti. V případě neprohlášení úpadku dlužníka navrhovatel odpovídal za škody vzniklé dlužníkovi z omezené dispozice s majetkem. Podáním návrhu došlo ke zpětnému započtení šesti měsíční lhůty, ve které pozbyly účinnosti právní úkony dlužníka dle § 15 odst. 1 ZKV. Po podání návrhu taktéž vznikla možnost ustanovení předběžného správce dle § 9a an. ZKV. Jednalo se o případy, kdy bylo potřebné zjistit a zajistit majetek dlužníka.

Zpětvzetí návrhu bylo možné jen do doby prohlášení konkursu, jelikož účinky prohlášení konkursu byly natolik závažné, že poté mohlo nastat jedině jeho zrušení. Navrhovatel měl dále povinnost uhradit dle § 5 zálohu na náklady konkursu až do výše 50.000,- Kč. Tato záloha nebyla placena automaticky, ale pouze na výzvu soudu a v určené výši a lhůtě. Dříve byla záloha stanovena pevnou paušální částkou 10.000,- Kč. Účastnilo-li se řízení více navrhovatelů, byli povinni zaplatit zálohu společně a nerozdílně. Nezaplacení zálohy mělo za následek zastavení řízení. Z placení zálohy byli vyjmuti pouze zaměstnanci, pokud jejich pohledávka vyplývala ze mzdových nároků. Záloha nenahrazovala soudní poplatek, byla zásadně vratná. Nebyla vratná pouze v případě, že náklady spojené s udržováním a správou podstaty, včetně odměny správce nemohly být pokryty z výtěžku zpeněžení, bylo užito této zálohy na jejich

⁷⁹ Eliáš K., Bejček J., Hajn P., Ježek J. a kol. *Kurz obchodního práva. Obecná část, Soutěžní právo.* 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 231.

pokrytí dle § 32 odst. 5 ZKV. Soudní poplatek nebyl hrazen ze strany navrhovatele, jak je tomu obligatorně při žalobě dle o.s.ř. Plátcem soudního poplatku se stával v konkursním řízení dlužník a poplatek byl vyměřován na základě zákona č. 549/1991 Sb.

5.9. Účinky spojené se zahájením řízení

„Zatímco právní úprava ZKV se zahájením řízení spojovala pouze některá omezení v dispozičních oprávněních dlužníka (§ 4 odst. 1 písm. a) ZKV), ustanovení § 109 InsZ spojuje se zahájením insolvenčního řízení omezení práv věřitelů, jež podle § 14 odst. 1 ZKV nastávala až prohlášením konkursu.“⁸⁰

Pro lepší pochopení bych rád seznámil nejdříve s účinky spojenými s prohlášením konkursu dle ZKV. Do přijetí novely v roce 2000 nastávaly účinky dnem vyvěšení usnesení na úřední desce soudu. Od přijetí novely účinky vznikaly vyvěšením usnesení na úřední desce soudu, který konkurs prohlásil.⁸¹

Úprava ZKV rozporuplně upravovala nutnost informování dlužníkových protistran o zahájení řízení podle § 4 odst. 6, což bylo neúnosné, jelikož zákon spojoval se zahájením řízení pro ně důležité následky.⁸² Okamžikem prohlášení konkursu se z dlužníka stál úpadce, který ztratil oprávnění disponovat se svým majetkem náležícím do konkursní podstaty (viz dále), veškerá oprávnění přešla na správce konkursní podstaty. Úpadce neztrácel právní subjektivitu, jelikož mu zůstalo vlastnictví předmětu, avšak bez vlastnických práv (§ 123 o. s. ř.). V případech, kdy úpadce jednal v rozporu s tímto účinkem, jeho úkony byly vůči věřitelům neplatné. Mohlo se jednat o zbavování se majetku nebo o bezdůvodné bránění se jeho zvětšování. Do doby dvou měsíců před podáním návrhu pozbývala platnost veškerá břemena, která neúměrně zatěžovala majetek úpadce. Všechna řízení, která se týkala nároků k majetku

⁸⁰ **Richter, T.** *Insolvenční právo*. 1. vydání. Praha : ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 207.

⁸¹ **Kotoučková J., Raban P.** *Konkurs a vyrovnání*. Praha: Nakladatelství Orac, s.r.o., 2001., s. 62.

⁸² **Richter, T.** *Insolvenční právo*. 1. vydání. Praha : ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 208.

z konkursní podstaty, se přerušují. Nová řízení mohla být zahájena pouze proti správci, popřípadě na jeho návrh v rámci sporů incidenčních. V řízeních týkajících se majetkové podstaty tedy dále vystupoval za úpadce správce konkursní podstaty.

Po prohlášení konkursu bylo nemožné provedení výkonu rozhodnutí, kterým by byl poškozen majetek z konkursní podstaty. Aby byl vytvořen fixní stav, staly se doposud nesplacené pohledávky a závazky úpadce splatné. Všechny úpadcovy plné moci, návrhy smluv a smlouvy nenaplněné, nebo jen z části, se staly taktéž neplatnými. Osoby vystupující jako druhá strana smluv byly chráněny tak, že mohly od smlouvy odstoupit, pokud o prohlášení konkursu nevěděly.⁸³ K účinkům prohlášení konkursu patřil také zánik společného jmění manželů, neboť došlo k jeho zániku. Do konkursní podstaty spadla ta část majetku, která sloužila k podnikání. Vypořádání namísto úpadce byl oprávněn provést správce. Za neplatné se dále považovaly smlouvy o zúžení rozsahu společného jmění manželů, jestliže se na jejich základě stává společným jměním majetek patřící do té doby pouze úpadci a dále dohody o vypořádání společného jmění, pokud byly uzavřeny v posledních 6 měsících před podáním návrhu nebo po jeho podání (§ 26 odst. 3 ZKV).

Výše jsme si uvedli, jaké účinky spojoval ZKV s okamžikem prohlášení konkursu, je na místě zmínit, že i další právní předpisy s tímto okamžikem spojovali taktéž následující účinky. ObchZ s prohlášením konkursu na neomezeně ručícího společníka spojoval zánik veřejné obchodní společnosti, popřípadě komanditní společnosti. Společníci mohli předejít dané situaci dohodou o zachování společnosti. ObchZ dále upravoval nad rámec ZKV především zánik účasti ve společnosti. Živnostenský zákon zakládal překážku provozování živnosti a důvod odnětí živnostenského oprávnění, zastavit provoz podniku bylo však možné až na základě rozhodnutí soudu po vyjádření věřitelského výboru.

Nová úprava upevňuje výhodnější postavení pro věřitele, jejichž postavení se celkově s novou koncepcí výrazně zlepšilo. Úprava má i nepříjemné důsledky pro dlužníky, kdy je na místě obava z možného šikanozního jednání věřitelů. Dle dřívější

⁸³ Eliáš K., Bejček J., Hajn P., Ježek J. a kol. *Kurz obchodního práva. Obecná část, Soutěžní právo*. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 236.

úpravy byly účinky konkursního řízení spojeny až s prohlášením konkursu na majetek dlužníka, tedy až ve chvíli, kdy byl bez pochyb stanoven úpadek. InsZ tyto účinky spojuje již se zveřejněním vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení. Ke zveřejnění vyhlášky dochází do dvou hodin po dojití návrhu věcně příslušnému soudu (§ 101 InsZ). Po dobu tak krátké lhůty není prakticky možné podrobněji zkoumat náležitosti došlých návrhů a může tak dojít k nastoupení účinků insolvenčního řízení, aniž by existovala důvodná obava z možného úpadku dlužníka.

Se zahájením řízení insolvenční zákon spojuje velmi důležité účinky, které trvají až do skončení insolvenčního řízení. V případě reorganizace trvají až do schválení reorganizačního plánu.

Oproti úpravě ZKV dochází v InsZ ke značným změnám. Zejména dochází k omezení dlužníka při dispozici s vlastním majetkem, dále je možné ihned zahájit zjišťování objemu dlužníkovu majetku. S nastoupením účinků insolvenčního řízení dochází k omezení dlužníka v nakládání s majetkovou podstatou, je tak učiněno dle § 111 odst. 1 InsZ⁸⁴, který rozvíjí dosavadní § 4a ZKV. Dlužník je obecně omezen v nakládání s majetkovou podstatou pod sankcí neúčinnosti těchto úkonů vůči věřitelům.

Účinky zahájení řízení jsou stanoveny v § 109 insolvenčního zákona následovně:

- a) věřitel již nemůže uplatnit své pohledávky a jiná práva týkající se majetkové podstaty žalobou, ale již jen přihláškou,*
- b) nemožnost zřídit nebo uplatnit právo na uspokojení za zajištění ohledně majetku ve vlastnictví dlužníka nebo majetku náležejícího do majetkové podstaty jiným způsobem, než předvídaným v insolvenčním zákoně,*
- c) nemožnost provést výkon rozhodnutí či exekuci, která by postihovala majetek ve vlastnictví dlužníka, jakož i jiný majetek náležející do majetkové podstaty.*

⁸⁴ § 111 odst 1 InsZ: Nerozhodne-li insolvenční soud jinak, je dlužník povinen zdržet se od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, nakládání s majetkovou podstatou a s majetkem, který do ní může náležet, pokud by mělo jít o podstatné změny ve skladbě, využití nebo určení tohoto majetku anebo o jeho nikoli zanedbatelné zmenšení. Peněžité závazky vzniklé před zahájením insolvenčního řízení je dlužník oprávněn plnit jen v rozsahu a za podmínek stanovených tímto zákonem.

Při podání návrhu, který byl podán pouze účelně bez opodstatnění, může mít za následek škodu na straně dlužníka, a proto v praxi pravděpodobně nejúčinnější obranou je úprava odpovědnosti za škodu. Věřitel se neoprávněným návrhem vystavuje nebezpečí vzniku odpovědnosti za škodu, ale i jinou újmu, která by mohla dlužníkovi vzniknout. Dlužník, ale i jiný věřitel dlužníka má dle § 147 insolvenčního zákona vůči tomu, kdo podal insolvenční návrh, který byl soudem vinou navrhovatele odmítnut, právo na náhradu škody či jiné újmy, která mu vznikla zahájením insolvenčního řízení a opatřeními přijatými v jeho průběhu, aniž by soud rozhodoval ve věci samé. Není postačující odmítnutí jen na základě formálních vad. Presumpce zavinění pro odpovědnost navrhovatele posiluje postavení poškozeného dlužníka. Žalobu lze podat po dobu tří měsíců od doručení rozhodnutí, kterým je ukončeno řízení o insolvenčním návrhu nebo od zveřejnění tohoto rozhodnutí v insolvenčním rejstříku, po uplynutí lhůty dochází k prekluzi práva na náhradu škody (§ 147 odst. 5 InsZ).

Přijetí zákona mělo za následek bezdůvodné podávání insolvenčních návrhů ze strany zaměstnanců, kteří nemají povinnost skládat zálohu na náklady řízení, neopodstatněné návrhy podávány ze strany konkurenčních subjektů byly taktéž a jsou prováděny, jelikož věřitel tak nekalým způsobem může například docílit znemožnění přihlášení do veřejných zakázek či celkově poškodit pověst dlužníka. InsZ se snažil s následky vedlejších účinků vypořádat jednak krátkou lhůtou pro možnost odmítnutí návrhu do 7 dnů a dále menšími následky v dispozici s majetkem dlužníka, kdy v § 111 odst. 2 InsZ stanovuje, že omezení s nakládáním s majetkovou podstatou se netýká úkonů nutných k provozování podniku v rámci obvyklého hospodaření.

5.10. Projednání a rozhodnutí o úpadku

Mezi součástí první společné fáze insolvenčního řízení řadíme rozhodnutí o úpadku, ke kterému dochází jedině, že je dostatečně zjištěno. Oproti předchozí úpravě je zjištění úpadku samostatnou otázkou a ne pouhou „předběžnou otázkou“, jak tomu bylo dříve při prohlášení konkursu.

Insolvenční návrh soud přezkoumává z hlediska jeho úplnosti a srozumitelnosti. Nejsou-li v návrhu obsaženy všechny náležitosti, nebo je nesrozumitelný či neurčitý insolvenční soud návrh odmítne na základě § 128 InsZ a učiní tak do 7 dnů. Insolvenční

zákon nově upravuje možnost zpětvzetí návrhu, jelikož navrhovatel může vzít svůj návrh zpět nejpozději do právní moci rozhodnutí o úpadku, či jiného rozhodnutí o insolvenčním návrhu dle § 142 InsZ. Nový návrh posléze může věřitel v téže věci podat až po šesti měsících ode dne zpětvzetí.

Při projednávání návrhu dochází k osvědčování rozhodných skutečností tak, aby soud mohl rozhodnout o úpadku. Při osvědčování záleží na typu návrhu, pokud je návrh podán dlužníkem, postačuje rozhodnout bez jednání na základě návrhu a jeho příloh. Jedná-li se o návrh ze strany jiné osoby, soud zpravidla nařizuje jednání. InsZ stanovuje v § 133 odst. 2 případy, kdy soud musí nařídit jednání a to tehdy, závisí-li rozhodnutí na zjištění sporných skutečností o tom, zda je dlužník v úpadku a při dokazování ke zjištění dlužníkového úpadku nebo jeho hrozícího úpadku nad rámec důkazních návrhů účastníků. Soud má dle § 134 InsZ povinnost do 10 dnů od podání insolvenčního návrhu učinit úkony směřující k rozhodnutí věci a dále, aby o insolvenčním návrhu rozhodl bez zbytečného odkladu. U dlužnického návrhu, kde není nařízeno jednání, je soud povinen o návrhu rozhodnout ve lhůtě 15 dnů, je-li však prohlášeno moratorium, neskončí tato lhůta dříve než uplynutím 10 dnů od zániku.

Zjistí-li a osvědčí soud, že je dlužník v úpadku, nebo že mu úpadek hrozí, vydá soud rozhodnutí o úpadku. Rozhodnutí musí obsahovat pevně stanovené náležitosti dle § 136 InsZ. Jedná se zejména o výrok o tom, že se zjišťuje úpadek dlužníka nebo jeho hrozící úpadek, výrok o ustanovení insolvenčního správce, výrok o počátku účinků po rozhodnutí o úpadku, výzva věřitelům k přihlášení doposud nepřihlášených pohledávek a výzva dlužníku, aby ve stanovené lhůtě odevzdal ins. správci seznamy svého majetku a závazků. Lhůta k přihlášení pohledávek věřiteli musí být soudem stanovena v rozmezí 30 dnů až 2 měsíců. Je-li rozhodnutí o úpadku spojeno s rozhodnutím o povolení oddlužení, činí lhůta k přihlášení 30 dnů.

Společně s rozhodnutím o úpadku může soud rozhodnout o způsobu jeho řešení dle § 148 InsZ.

a) je-li dlužníkem osoba, u které InsZ vylučuje řešení úpadku reorganizací nebo oddlužením, soud spojí rozhodnutí o úpadku s rozhodnutím o prohlášení konkursu,

b) podá-li dlužník společně s insolvenčním návrhem plán reorganizace předem přijatý všemi skupinami věřitelů, spojí insolvenční soud rozhodnutí o úpadku s rozhodnutím o povolení reorganizace,

c) podá-li dlužník společně s insolvenčním návrhem návrh na povolení oddlužení, soud spojí rozhodnutí o úpadku s rozhodnutím o povolení oddlužení.

Jestliže soud nerozhodne dle výše zmíněných způsobů, rozhodne ve lhůtě 3 měsíců a vydá samostatné rozhodnutí o způsobu řešení úpadku. Nesmí však rozhodnout dříve než skončí schůze věřitelského výboru stanovená v rozhodnutí o úpadku.

Insolvenční soud návrh zamítne, jestliže nejsou splněny zákonem stanovené předpoklady pro vydání rozhodnutí o úpadku. Soud návrh zamítne pro nedostatek majetku, pokud se jedná o zrušenou obchodní společnost za podmínek dle § 144, zde InsZ mění ustanovení § 12a odst. 4 ZKV, kde se mohlo jednat o jakéhokoli dlužníka. InsZ tímto, chce omezit jednání dlužníků, aby úmyslně zmenšovali svůj majetek před zahájením řízení. Pokud navrhovatel uhradí zálohu na náklady řízení, nemůže soud návrh zamítnout.⁸⁵ Teprve pokud se v konkursním řízení ukáže, že majetek dlužníka je pro uspokojení věřitelů zcela nepostačující, rozhodne soud podle § 308 odst. 1 písm. d) InsZ o zrušení konkursu. Odměnu správce v daném případě hradí stát (§ 38 odst. 2. InsZ).⁸⁶

Dále je stanovena možnost, že soud před rozhodnutím o způsobu řešení úpadku rozhodne o tom, že dlužník není v úpadku dle § 158 InsZ, a to i bez návrhu, v případě, kdy úpadek dlužníka byl nedostatečně osvědčen. Taktéž tehdy kdy neexistuje žádný přihlášený věřitel a všechny pohledávky za majetkovou podstatou jsou uspokojeny. Na návrh takto rozhodne též, jedná-li se o návrh dlužníka, který je doložen ověřenými podpisy všech věřitelů a insolvenčního správce, že s tímto návrhem souhlasí. Nabytím právní moci insolvenční řízení končí.

⁸⁵ §108 odst. 4 InsZ, - kdo tuto zálohu zaplatil (mimo dlužníka), má právo ji v insolvenčním řízení uplatnit jako pohledávku za majetkovou podstatou.

⁸⁶ **Richter, T.** *Insolvenční právo*. 1. vydání. Praha : ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 228.

5.11. Ochranná lhůta, moratorium

„Institut ochranné lhůty, respektive nový institut moratoria, poskytuje dlužníkovi před prohlášením úpadku určitý časový prostor k nalezení řešení svých finančních problémů mimosoudní cestou. Jde o určité časové období, kdy dlužník může oddálit prohlášení úpadku na jeho osobu a nalézt tak řešení k jeho záchraně.“⁸⁷

5.11.1. Ochranná lhůta

Ochranná lhůta byla do ZKV zavedena novelou, konkrétně zákonem č. 122/1993 Sb. Měla poskytnout možnost, aby dlužníci mohli svůj úpadek řešit jinak než konkursem. Jednalo se taktéž o institut, který měl zabránit očekávané vlně konkursů v době přechodu z centrálně plánované ekonomiky na ekonomiku tržní.

Ve své původní verzi se ochranná lhůta neosvědčila a následující novelou zákonem č. 94/1996 Sb. z ní byla učiněna specifická první procesní fáze konkursního řízení, za předpokladu splnění určitých podmínek (viz dále). Soud ochrannou lhůtu povolil na základě § 5a ZKV, jestliže dlužník podal návrh do patnácti dnů od doručení věřitelského návrhu na prohlášení konkursu soudem a pokud návrh obsahoval všechny předepsané náležitosti. Prominutí této lhůty nebylo přípustné a v případě ochranné lhůty byl aktivně legitimován pouze dlužník.

Návrh na ochrannou lhůtu soud odmítl v případě, kdy se návrh na její povolení týkal právnické osoby v likvidaci, dále jestliže byl návrh podán proti podnikateli, který nezaměstnával alespoň 50 osob v pracovním poměru. Konkursní soud odmítnul návrh taktéž, šlo-li o opětovný návrh na povolení ochranné lhůty v témže řízení. Proti usnesení soudu o ochranné lhůtě bylo po novelizaci zákonem č. 94/1996 Sb. možné podat odvolání, které nemělo odkladný účinek, a tak mohlo docházet k případům, kdy ochranná lhůta skončila dříve nežli řízení o odvolání proti usnesení.

⁸⁷ **Jindra, V.** Nová právní úprava úpadkového práva – Moratorium versus Ochranná lhůta. *www.epravo.cz*. [Online] září 9, 2007. [Cited: duben 15, 2012.] <http://www.epravo.cz/top/clanky/nova-pravni-uprava-upadkoveho-prava-moratorium-versus-ochranna-lhuta-51212.html>.

Ochranná lhůta trvala po dobu tří měsíců a začala běžet dnem, kdy bylo usnesení o ochranné lhůtě vyvěšeno na úřední desce soudu. Lhůta mohla být prodloužena maximálně o tři další měsíce na návrh dlužníka, pokud dostal souhlas věřitelského výboru (§ 5c ZKV). Průběh ochranné lhůty se vyznačoval především omezením soudu na určité úkony, které byly pro vedení řízení nezbytné (§ 5d odst. 1 ZKV).

Po dobu trvání ochranné lhůty:

- a) soud se v řízení omezí jen na procesní úkony potřebné z hlediska průběhu ochranné lhůty,*
- b) věřitelé nemohou vůči dlužníkovi vymáhat uspokojení svých pohledávek výkonem rozhodnutí s výjimkou pohledávek z pracovního poměru a s výjimkou pohledávek z titulu daní, poplatků, cel a pojistného na sociální a zdravotní pojištění; již zahájená řízení se přerušují,*
- c) soud může rozhodnout na návrh věřitelského výboru nebo opatrovníka, aby některé právní úkony dlužník nečinil vůbec nebo jen po předchozím souhlasu věřitelského výboru nebo opatrovníka věřitelů; právní úkony uskutečněné v rozporu s tímto rozhodnutím soudu jsou vůči věřitelům neúčinné,*
- d) dlužníkem provedené právní úkony, kterými by byly zkracovány zájmy věřitelů na uspokojení jejich pohledávek, jsou vůči věřitelům neúčinné,*
- e) dlužník je povinen soustavně usilovat o překonání úpadku a informovat věřitelský výbor, popřípadě opatrovníka o přijatých opatřeních, a v případě potřeby si vyžádat jejich součinnost.⁸⁸*

Ochranná lhůta zanikla uplynutím doby, nebo rozhodnutím soudu (§ 5e odst. 1 ZKV). Jestliže ochranná lhůta skončila uplynutím doby, zůstávaly zachovány určité účinky uvedené výše § 5d písm. b) až d) ZKV až do rozhodnutí soudu o nich, popřípadě do prohlášení konkursu.

⁸⁸ §5d odst. 1 ZKV

5.11.2. Moratorium

Institut moratoria je zcela novým v právní úpravě a můžeme ho chápat jako možný způsob ochrany majetkové podstaty a dlužníkovu podnikání před věřiteli a jako vzdálenou podobu dřívějšího institutu ochranné lhůty. Po dobu moratoria zůstávají zachovány účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení. V praxi se však moratorium vyhlašuje zřídka.

Po dobu trvání moratoria nelze vydat rozhodnutí o úpadku. Moratorium trvá tři měsíce, pokud schválí soud a věřitelé, může být prodlouženo na čtyři měsíce. Dlužník do 7 dní od podání insolvenčního návrhu, případně do 15 dní od doručení věřitelského návrhu, může podat návrh na vyhlášení moratoria. Z tohoto práva jsou vyjmuty právnické osoby již v likvidaci. Jedná se o lhůty procesně právní. § 116 InsZ uvádí náležitosti, které musí návrh na vyhlášení moratoria obsahovat. Dle § 125 lze podat návrh i před zahájením řízení.⁸⁹ O návrhu na moratorium rozhodne insolvenční soud do konce pracovního dne nejbližší následujícího po dni, kdy mu takový návrh došel. Insolvenční soud vyhlásí moratorium, jestliže jsou splněny předpoklady uvedené v § 115 a § 116 a nebylo-li dosud rozhodnuto o insolvenčním návrhu, jinak návrh na moratorium odmítne. Proti rozhodnutí, jímž insolvenční soud vyhlásí moratorium, není odvolání přípustné. Proti rozhodnutí, kterým se návrh na moratorium odmítá, se může odvolat pouze dlužník.

Institut moratoria na rozdíl od ochranné lhůty obsahuje opatření, které zajišťuje dlužníkovi možnost přednostně hradit závazky vzniklé v posledním měsíci před vyhlášením moratoria, nebo po něm. Stejně tak je dlužník chráněn před vypovězením smluv o dodávce energií, zboží a služeb, jestliže v okamžiku vyhlášení moratoria tyto smlouvy trvaly nejméně tři měsíce. Zákonodárce tímto chtěl zamezit situaci, kdy by

⁸⁹ Podáním, jímž se dlužník na insolvenčním soudu domáhá vyhlášení moratoria, není zahájeno insolvenční řízení, ale pouze řízení o návrhu na moratorium před zahájením insolvenčního řízení ve smyslu § 125 a násl. InsZ. Po dobu trvání moratoria nelze vydat rozhodnutí o úpadku, a byť věřitelé mohou podat insolvenční návrh a uplatnit svá práva přihláškou pohledávky, nastanou účinky těchto úkonů až zánikem moratoria, tj. jeho uplynutím nebo tím, že dlužník podá insolvenční návrh. **Usnesení VS ze dne 11.3.2010 sp.zn. KSPL 20 INS 4342/2009 Ncp 358/2010-A-40.**

prohlášení moratoria vyvolalo nežádoucí reakci ze strany klíčových dodavatelů dlužníka a byla tak dále prohlubována jeho složitá ekonomická situace.

5.12. Uplatňování a popírání pohledávek

„ZKV ani InsZ pojem pohledávka nedefinují, pracují s ním ale takřka na každém kroku. Obecná definice závazkového právního vztahu v § 488 ObčZ nám říká, že pohledávkou se rozumí věřitelovo právo na plnění, jemuž odpovídá dlužníková povinnost plnit závazek.“⁹⁰ Rád bych se zmínil o obecném způsobu uplatňování přihlášek dle InsZ, jelikož některé pohledávky není třeba uplatňovat přihláškou a přesto jsou uspokojeny.⁹¹ Nemusí být přihlašovány pohledávky vzniklé za majetkovou podstatou. InsZ vychází z předešlé úpravy, ale zavádí i dílčí změny. Jak jsem již uvedl, věřitelé mohou své přihlášky podávat již od zahájení insolvenčního řízení (tedy od zveřejnění v insolvenčním rejstříku). Zásadní pro věřitele je sledování lhůty k podání přihlášek, která činí od 30 dní do 2 měsíců. V praxi soudy stanovují co nejkratší možnou dobu. Probíhaly spory o to, zda se jedná o hmotněprávní či lhůtu procesní, judikatura se přiklonila k procesně právní povaze lhůty.⁹² Novinkou v InsZ je povinnost tuzemských věřitelů podání přihlášky na formuláři, jehož podobu určuje prováděcí předpis a je dostupný na portálu www.justice.cz.

Pokud není přihláška podána na formuláři, insolvenční správce vyzve věřitele k odstranění vad. Zde bych chtěl zmínit otázku, která byla vyřešena až judikaturou, a to otázku, u kterých vad insolvenční správce vyzve k jejich odstranění a u kterých vad je důsledkem popření přihlášky na přezkumném jednání.⁹³ Judikatura určila, že správce

⁹⁰ **Richter, T.** *Insolvenční právo*. 1. vydání. Praha : ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 234.

⁹¹ § 172 odst. 4 InsZ: pohledávky společníků, členů družstev vyplývající z jejich účasti ve společnosti, družstvu, §275 InsZ: pohledávka vzniklá manželi dlužníka po prohlášení konkurzu vzniklá vypořádáním jmění manželů.

⁹² Např: Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, 1 VSPH 689/2011-P38-9, ve kterém je řešena problematika konce procesní lhůty připadající na den pracovního klidu nebo svátek.

⁹³ **Sigmund, A.** Přihlašování pohledávek do insolvence - doma i v zahraničí. *Bulletin advokacie*. 2011, 12, s. 34.

je povinen vyzvat toliko k odstranění vad samotné přihlášky, nikoliv k odstranění vad příloh přihlášky.⁹⁴ InsZ zavedl také novinku, která má chránit před zvýšeným vlivem věřitele na schůzi věřitelů, tím že se nepřihlíží k pohledávce, která je přihlášena hodnotově nadsazená. Jedná se o pohledávky, kterých skutečná hodnota nedosahuje 50 % přihlášené pohledávky. Soud má možnost uložit nově uložit, aby věřitel, zaplatil ve prospěch majetkové podstaty částku maximálně ve výši, o jakou pohledávka převýšila hodnotu zajištění.

Věřitel má možnost vzít přihlášku kdykoliv zpět, o zpětvzetí soud vydá usnesení. Soud k přihlášce za určitých okolností nepřihlédne, jedná se především o případy opožděného podání přihlášky § 173 odst. 1, vadné přihlášky § 188 odst. 1, popřené nevykonatelné pohledávky § 198 odst. 1 InsZ a jiné.

Novinkou je zavedení možnosti, že byla-li pohledávka uspokojena nebo jinak zanikla v průběhu insolvenčního řízení a věřitel ji nevzal bez zbytečného odkladu zpět, může insolvenční soud usnesením jeho účast v řízení ukončit. Odvolání není přípustné, jedinou možností jak se bránit je možnost podání žaloby o určení, že jeho pohledávka trvá i nadále.

V původním znění InsZ zákon zavedl nové pravidlo o tom, že popřít pravost pohledávky jiných věřitelů nemohli jiní věřitelé. Ovšem judikaturou⁹⁵ bylo s účinností ke dni 31. 3. 2011 zrušeno ustanovení § 192 odst. 1 věta první, včetně věty za středníkem, InsZ ve znění: „Dlužník a insolvenční správce mohou popírat pravost, výši a pořadí všech přihlášených pohledávek; jednotliví věřitelé toto právo nemají.“⁹⁶ Pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim postavené na roveň jsou uplatňovány přímo proti insolvenčnímu správci, který vystupuje v pozici dlužníka a hradí pohledávky přímo. Nejsou tedy plněny až po rozvrhovém usnesení. Pokud není

⁹⁴ Např.: Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, 1 VSPH 94/2008.

⁹⁵ Viz náleží Ústavního soudu sp. zn. PL ÚS 14/10, vyhlášený pod č. 241/2010 Sb. ze dne 1. července 2010.

⁹⁶ **Jasenský, M.** Odepření práva insolvenčním věřitelům je protiústavní. *Bulletin advokacie*. 2010, č. 9, s. 42.

vyhověno, mohou se obrátit na obecný soud se žalobou o jejich zaplacení. Nejedná se o incidenční spor jako u popření pohledávky klasické.

Příhláška pohledávky do 1. 1. 2008 představovala pro věřitele nejpodstatnější úkon v celém konkursním řízení. Způsob, jakým konkursní věřitel uplatňoval svůj nárok, ovlivnil podstatnou měrou úspěch, či neúspěch věřitele v konkursním řízení.⁹⁷

Věřitelé přihlašovali své pohledávky v průběhu fáze konkursního řízení, která se označovala jako fáze zjišťovací. Účelem této fáze bylo zjištění aktiv a pasiv úpadce. Pasiva byla zjišťována především z přihlášek věřitelů a aktiva soupisem podstaty správcem konkursní podstaty. V průběhu zjišťovací fáze přebíral správce konkursní podstaty hlavní roli v procesu, soud pouze dozoroval jeho činnost.

Správce konkursní podstaty nezjišťoval úpadcovi věřitele ex officio, nýbrž úpadcovi věřitelé se se svými nároky přihlašovali do konkursního řízení, aby byli uspokojeni z výtěžku podstaty. Smyslem podání přihlášky bylo vytvoření reálné představy o tom, kolik věřitelů se zúčastní konkursu, a tedy jaký majetek byl zapotřebí k poměrnému uspokojení věřitelů. Podat přihlášku byl povinen i věřitel, který podal návrh na prohlášení konkursu, dále byli povinni podat přihlášku věřitelé, kteří vedli řízení o pohledávce jiné soudní či jiné řízení, nebo byl-li ve věci prováděn již výkon rozhodnutí. Na druhou stranu nebylo nutné přihlašovat pohledávky dle § 33 ZKV, na které vznikl nárok prohlášením konkursu. Příhláška pohledávky musela být ve lhůtě dvojmo doručena soudu, nebyly tedy adresovány správcům konkursní podstaty. V prohlášení konkursu soud stanovil lhůtu pro přihlášení pohledávek, která nesměla být kratší než 30 dnů a delší než tři měsíce. Pokud věřitel přihlásil pohledávku opožděně ve lhůtě dvou měsíců (prekluzivní lhůta) od prvního přezkumného řízení, bylo možné ji dle § 22 odst. 1 ZKV přezkoumat správcem. K ostatním přihláškám se již nepřihlíželo a byly usnesením soudu vyloučeny z konkursu. Stanovené lhůty byly lhůtami hmotněprávními, nestačilo přihlášku podat ve lhůtě pouze na poště, popř. u orgánu,

⁹⁷ **Kozák, J.** Průvodce konkurzním řízením: Návrh na konkurz a přihláška pohledávky. *Právní rádce*. 2004, č. 3., s. 6.

který měl povinnost ji doručit.⁹⁸ Podáním přihlášky neběžela promlčecí doba ve vztahu k uplatnění nároku žalobou (§ 20 odst. 8 ZKV).

Přihláška musela obsahovat obecné náležitosti pro podání učiněných k soudu dle § 42 o. s. ř.

ZKV dále stanovoval speciální náležitosti:

- údaje o výši pohledávky, jednalo-li se o nepeněžitou či neurčitou pohledávku, její peněžitý odhad, šlo-li o pohledávku v cizí měně, pak její přepočtení ke dni prohlášení konkursu
- důvod pohledávky s připojenými kopiemi listin, dokládající její opodstatnění, jednalo-li se o pohledávku již vykonatelnou, poté bylo nutné přiložit příslušný titul opatřený doložkou o vykonatelnosti.

Konkursní soud doručil všechny pohledávky správci, který vyzval věřitele k opravě přihlášky, pokud se u přihlášky objevily vady, které by bránily jejímu přezkoumání. Věřitel měl povinnost do patnácti dnů přihlášku upravit, správce společně s výzvou věřitele poučil o následcích - pokud nedošlo k nápravě, nebylo k přihlášce přihlíženo.

Správce z doručených přihlášek sestavil seznam, který se sestavoval podle věřitelů a jejich tříd. Správce následně přihlášky přezkoumal, zejména na základě úpadcových obchodních knih a dalších podkladů, přičemž do seznamu uvedl, jaké pohledávky uznává a které popírá.

5.13. Neplatnost a neúčinnost právních úkonů

InsZ zavádí důležitou změnu v neplatnosti a neúčinnosti právních úkonů. Pro naplnění účelu insolvenčního zákona je zapotřebí ujasnit, co je součástí majetkové podstaty, a dále zabránit úkonům, které směřují k vyvádění aktiv z majetkové podstaty na její úkor, případně k přebírání nepřiměřených závazků v neprospěch podstaty.⁹⁹

⁹⁸ **Bureš J., Drápal L.** K některým otázkám incidenčních sporů, Praha : C. H. Beck, s.r.o., 1998, Právní rozhledy, č. 6.

⁹⁹ **Holešínský, P., Politzer, T., Strnad, M.** Nové insolvenční právo v České republice (II. část). www.pravniradce.ihned.cz. [Online] prosinec 20, 2007. [Cited: duben 18, 2012.] http://pravniradce.ihned.cz/c4-10066260-22647650-F00000_detail-nove-insolvencni-pravo-v-ceske-republice-ii-cast.

ZKV se věnoval této problematice v úpravě o odporovatelnosti a neúčinnosti právních úkonů, která však byla nekoncepční a působila v praxi časté problémy. InsZ upravuje podrobněji výše zmíněné situace a to následovně.

§ 234 InsZ nám ustanovuje přednost neplatnosti právního úkonu před jeho neúčinností. Byla-li zjištěna neplanost právního úkonu, týkajícího se majetku nebo závazků dlužníka, který lze současně považovat za neúčinný, postupuje se podle § 233 InsZ, ve kterém se ustanovuje povinnost vydat majetkový prospěch z neplatného právního úkonu.

Insolvenční soud není v průběhu insolvenčního řízení vázán rozhodnutím jiného soudu či orgánu, kterým došlo ke zjištění neplatnosti právního úkonu týkajícího se majetku nebo závazků dlužníka. Jedině insolvenční soud je kompetentní v průběhu řízení posoudit neplatnost právního úkonu. Soud tak činí v incidenčním sporu či v otázce předběžné. Jestliže bylo o neplatnosti již pravomocně rozhodnuto před zahájením řízení úkon je neplatný i pro řízení insolvenční.

Aktivně legitimován podat žalobu na neplatnost právního úkonu je účastník insolvenčního řízení, vyjma dlužníka, jediné pokud se jedná o dlužníka s dispozičními právy, insolvenční správce a státní zastupitelství. Stejně jako tomu bylo v ZKV žalobcem či žalovaným musí být správce dle InsZ tedy insolvenční správce.

Neúčinnost právních úkonů je definována v § 235 InsZ. Jedná se o právní úkony nebo též o opomenutí dlužníka, kterým dlužník: zkracuje možnost uspokojení věřitelů, nebo zvýhodňuje některé věřitele na úkor jiných. Možnost bránit se proti neúčinným právním úkonům odpůří žalobou na základě § 235 odst. 2 insolvenčního zákona má pouze insolvenční správce (§ 239 odst. 1 InsZ) a jedná se o incidenční spor dle § 159 odst. 1 písm. f) InsZ.

Mezi neúčinné právní úkony spadá trojice skutkových podstat, jež jsou uvedeny v § 240, 241 a 242 InsZ.

Prvním z nich je právní úkon bez přiměřeného protiplnění, tyto úkony jsou napadnutelné, pokud se udály 3 roky před zahájením insolvenčního řízení osobami blízkými či subjekty koncernu a dále pokud se udály do 1 roku před zahájením řízení ostatními subjekty. Druhou skutkovou podstatou jsou zvýhodňující právní úkony, které vykazují shodné časové vymezení. Posledním úkonem je právní úkon úmyslně

zkracující, který je napadnutelný pokud se odehrál 5 let před zahájením ins. řízení bez rozdílu osob, jelikož zde platí presumpce znalosti dlužníkovy úmyslu u této osoby.

Povinnost vydat plnění z neúčinného právního úkonu mají osoby, v jejichž prospěch byl neúčinný právní úkon učiněn nebo které z něho měly prospěch, dále dědici nebo právní nástupci, jestliže jim v době, kdy toto plnění nabyli, musely být známy okolnosti, které odůvodňují právo dovolávat se neúčinnosti, nebo jde-li o osoby, které tvoří s dlužníkem koncern, anebo o osoby dlužníku blízké.¹⁰⁰

5.14. Konkurs

Konkurs existuje v naší úpravě od vzniku konkursního práva u nás a je stěžejním způsobem řešení úpadku. Konkurs je v § 244 InsZ vymezen stejně jako v ZKV - způsob řešení úpadku spočívající v tom, že se z výtěžku zpeněžené majetkové podstaty zpravidla poměrně uspokojí dlužníkovi věřitelé s tím, že neuspokojené pohledávky nebo jejich části zásadně nezanikají a trvají i po skončení insolvenčního řízení.¹⁰¹

Konkursní řízení se stalo aplikací InsZ pouze částí insolvenčního řízení a z velké části převzalo prvky konkursního řízení dle ZKV. InsZ obsahuje úpravu konkursu v části druhé, hlavě I., kde tento institut částečně obohacuje, mění a zpřesňuje. Hlavní změny reagují na celkovou změnu koncepce insolvenčního zákona.

Účinky prohlášení konkursu jsou převzaty ze ZKV a upraveny v § 14 InsZ a dále v § 14a a 14b. Účinky jsou přesně vymezeny v § 245-282 InsZ, celá úprava je podrobnější a konkrétnější. § 245 InsZ nově stanovuje, že prohlášením konkursu se

¹⁰⁰ ZKV neupravoval navrácení vzájemného plnění z neúčinného právního úkonu, což vedlo k situacím, kdy druhý účastník obtížně uplatňoval své pohledávky na vrácení vzájemného plnění, pokud se o neúčinnosti dozvěděl až po lhůtě pro přihlášení pohledávek. Rozhodovací praxe tuto legislativní mezeru překonávala výkladem, podle kterého na takovou pohledávku účastníka synallagmatického právního úkonu muselo být pamatováno v rozvrhovém usnesení ve třídě, do níž dle své povahy náležela, aniž by bylo nutné ji přihlašovat. Výše uvedený nedostatek stávající právní úpravy řeší nově § 237 odst. 5 InsZ zakotvující povinnost insolvenčního správce vydat oprávněným osobám vzájemné plnění poté, co vydaly dlužníkovy plnění z neúčinného právního úkonu do majetkové podstaty. Není-li možné takové plnění vydat, považuje se pohledávka třetích osob za dlužníkem z neúčinného právního úkonu za přihlášenou. Viz rozhodnutí Vrchního soudu v Praze publikované jako Jc 97/2002.

¹⁰¹ **Zelenka, J. a kol.** *Insolvenční zákon s komentářem, důvodovou zprávou a nařízením Rady ES 1346/2000.* Praha : Linde Praha, a.s., 2007, s. 371.

přerušuje likvidace právnické osoby, končí se případná nucená správa a zanikají předběžná opatření stanovená soudem. InsZ zákon tak chce dát plnou dispozici s majetkovou podstatou do rukou insolvenčního správce.

Prohlášením konkursu zanikají jednostranné úkony dlužníka, jež se týkají majetkové podstaty dlužníka.

InsZ zavádí novou zesílenou ochranu majetkové podstaty zachováním pověření nebo plné moci v případě, že je nebezpečí prodlení a to až do doby dokud záležitosti neobstará insolvenční správce. InsZ podrobně upravuje vliv zahájení insolvenčního řízení na ostatní řízení. Přerušují soudní, správní a jiná řízení o právech a povinnostech, která se týkají majetkové podstaty, nebo které mají být uspokojeny z majetkové podstaty, jejichž účastníkem je dlužník. Řízení se přerušují ze zákona a bez zřetele na to, v jaké fázi řízení právě probíhá, souběžně se přerušuje i běh lhůt. V případě, že se orgán příslušný k projednání věci dozví o přerušení věci, je povinen o tom neprodleně vyrozumět účastníky řízení a poučit je o podmínkách, za nichž lze v řízení pokračovat.

Nově úprava v § 266 negativně vymezuje i řízení, ve kterých nedojde k přerušení, jde například o daňové řízení, trestní řízení, dědické řízení. Dlužník v těchto sporech zůstává účastníkem, pokud ve vymezených případech na základě návrhu insolvenčního správce nenastoupí na jeho místo.

Důležité je, že odlišně od předchozího stavu již nebude docházet přerušení katastrálního řízení o vkladu, pokud byl návrh na vklad podán před prohlášením konkursu. Toto ustanovení posiluje právní jistotu nabyvatelů nemovitosti, která je v právním státě naprosto namístě.

Posílení právní jistoty třetích osob v tak závažných věcech jako je nabytí nemovitosti, je celkový trendem, který můžeme vidět například v posuzování účinků odstoupení od smlouvy na třetí osoby.¹⁰² Nelze než s tímto trendem souhlasit.

¹⁰² Viz nálezný pléna Ústavního soudu, č.j. Pl. ÚS 78/06: „Odstoupením od smlouvy podle § 48 odst. 2 občanského zákoníku se – není-li právním předpisem nebo účastníky dohodnuto jinak – smlouva od počátku ruší, avšak pouze s účinky mezi jejími účastníky. Vlastnické právo dalších nabyvatelů, pokud své vlastnické právo nabyli v dobré víře, než došlo k odstoupení od smlouvy, požívá ochrany v souladu s čl. 11 Listiny základních práv a svobod a s ústavními principy právní jistoty a ochrany nabytých práv vyvěrajícími z pojmu demokratického právního státu ve smyslu čl. 1 odst. 1 Ústavy, a nezaniká.“

InsZ je oproti ZKV podrobnější, což se projevilo i v úpravě vlivu konkursního řízení na fixní smlouvy, výpůjčku nebo nájemní a podnájemní smlouvu a na smlouvy o vzájemném plnění. Nově zákon stanovuje oprávnění správce požadovat vrácení výpůjčky před skončením stanovené doby, neboť je to nutné pro urychlené shromáždění majetkové podstaty. Zcela nově je upravena také otázka vlivu na leasingové smlouvy a výhradu vlastnictví, což by mělo vést k větší ochraně a právní jistotě třetích osob, které jsou často prohlášením konkursu podstatně dotčeny.¹⁰³

U manželů úpravou InsZ, s prohlášením konkursu, spojuje zánik společné jmění a ins. správce je povinen vypořádat společné jmění manželů. Vypořádání je schvalováno soudem a správce vystupuje v řízení namísto dlužníka. Smlouvy mezi manželi uzavřené po prohlášení konkursu jsou neúčinné. Jedná se o zpřesnění institutu, ve kterém nemůže dojít k dispozici se SJM ze strany manžela a přesunutím jej do vlastnictví druhého manžela.

Seznam přihlášených pohledávek stejně tak, jako soupis majetkové podstaty, se nově uveřejňuje v insolvenčním rejstříku. InsZ zavádí nový institut v § 281, jedná se o tzv. zprávu o hospodářské situaci, která se sestavuje obligatorně ke dni prohlášení konkursu. Zpráva obsahuje porovnání majetkové podstaty a závazků dlužníka, a pokud dlužník vlastní podnik, pak také vyjádření správce k možnému dalšímu využití. Schůze věřitelů zprávu projedná a dle projednání postupuje ins. správce. Z majetkové podstaty se nově mohou hradit existenční potřeby dlužníka (fyzické osoby) a jeho rodiny. Institut lze provést pouze na žádost dlužníka či člena rodiny a po povolení schůzí věřitelů, jedná-li se o odůvodněné potřeby.

Zpeněžení majetkové podstaty se v InsZ příliš neliší od ZKV. Změnou je zavedení možnosti zajištěných věřitelů dát podnět insolvenčnímu správci ohledně zpeněžení majetku, který zajišťuje jejich pohledávku. Volbu konkrétního způsobu musí správce uskutečnit pouze se souhlasem věřitelského výboru. Důležitá změna oproti zákonu o konkursu a vyrovnání je obsažena v § 283 odst. 2 InsZ, podle kterého může insolvenční správce ke zpeněžení majetkové podstaty přikročit teprve po právní moci

¹⁰³ T., Pohl. Základní principy nové právní úpravy řešení úpadku v České republice. *Bulletin advokacie*. 2007, 11.

rozhodnutí o prohlášení konkursu. Dlužník tak bude napříště chráněn před negativními dopady zpeněžení jeho majetku v případě revize prvoinstančního rozhodnutí o prohlášení konkursu odvolacím soudem.

„Insolvenční zákon nepřevzal rozdělení pohledávek uspokojovaných v rozvrhu do dvou tříd známé z § 32 odst. 4 zákona o konkursu vyrovnání¹⁰⁴, když pracovní pohledávky spadající do první třídy se dle nové úpravy budou uspokojovat již před rozvrhem jako pohledávky postavené na roveň pohledávkám za podstatou (§ 169).“¹⁰⁵

InsZ zavádí nutnost vyklizení nemovitosti určené k bydlení své rodiny, pod hrozbou civilní žaloby na vyklizení. Insolvenční zákon dlužníkovi přiznává náhradu ve formě bytové náhrady. Ke zpeněžení podstaty dle § 283 odst. 2 InsZ, lze až na výjimky přistoupit po právní moci rozhodnutí o prohlášení konkursu a nejdříve po první schůzi věřitelů.

InsZ upravuje možnost prodeje podniku na základě jediné smlouvy, což napomáhá prodeji podniku, který je schopný provozu a zvyšuje se tak jeho prodejní cena, než by byl prodán po částech. Dle § 291 InsZ přecházejí na nabyvatele práva a závazky z pracovněprávních vztahů, čímž odpadají pohledávky zaměstnanců dlužníka a propouštění. Jedná se o prvek, který se snaží zachovat provozuschopný podnik a tím zachovat pracovní místa.

Rozšířen je taktéž okruh osob, pro něž platí zákaz nabývání zpeněžovaného majetku podstaty, a to i ve lhůtě 3 let od skončení konkursu. Jedná se o osoby blízkých dlužníkovi, osoby tvořící s dlužníkem koncern, ale i vedoucí zaměstnanec dlužníka, společník, akcionář dlužníka či osoby, které vykonávaly v posledních třech letech rozhodující vliv na provoz dlužníka podniku.

¹⁰⁴ § 32 odst. 4 ZKV: Pohledávkami první třídy jsou nároky úpadcových zaměstnanců z pracovněprávních vztahů vzniklé poslední tři roky před prohlášením konkursu, pokud nešlo o pohledávky podle § 31 odst. 3, nároky účastníků z penzijního připojištění se státním příspěvkem a pohledávky výživného ze zákona. Pohledávkami druhé třídy jsou ostatní pohledávky.

¹⁰⁵ **Holešínský, P., Politzer, T., Strnad, M.** Nové insolvenční právo v České republice (II. část). *www.pravniradce.ihned.cz*. [Online] prosinec 20, 2007. [Cited: duben 18, 2012.] http://pravniradce.ihned.cz/c4-10066260-22647650-F00000_detail-nove-insolvencni-pravo-v-ceske-republice-ii-cast.

Úprava zrušení konkursu je podobná předchozímu zákonu, upřesňuje však v § 308 InsZ, že zrušení konkursu nastává jako reakce na skutečnost, že ani po prohlášení konkursu nebyl osvědčen úpadek dlužníka, nebo že zde není žádný přihlášený věřitel.¹⁰⁶ Insolvenční soud je povinen rozhodnout o zrušení konkursu, jestliže obdrží zprávu insolvenčního správce o splnění rozvrhového usnesení a také v případě, že pro uspokojení věřitelů je majetek dlužníka zcela nepostačující, přitom se nepřihlíží k věcem, právům a jiným majetkovým hodnotám vyloučeným z majetkové podstaty. Pokud v průběhu konkursu dojde ke smrti dlužníka, nastupují na jeho místo dědicové dlužníka, a není-li jich, nastupuje stát. Tento princip je v souladu s principy dědického práva obsaženými v občanském zákoníku.

5.14.1. Nepatrný konkurs

Úplně novým institutem, který přináší insolvenční zákon je nepatrný konkurs. Nemůžeme říci, že by se jednalo o zcela samostatný institut pro řešení úpadku dlužníka, ale jde spíše o určitou odchylku od obecné úpravy konkursu. Odlišnosti mezi konkursem a nepatrným konkursem jsou spíše technického charakteru a samotný průběh se v zásadě mezi oběma variantami neliší. V případě nepatrného konkursu je možné použít právní úpravu týkající se konkursu obecně.

O nepatrném konkursu rozhoduje insolvenční soud i bez návrhu, a to za předpokladu, že je dlužníkem fyzická osoba, která není podnikatelem nebo se sice jedná o podnikající fyzickou osobu či právnickou osobu, ale její celkový obrat stanovený podle zákona o účetnictví za období předcházející prohlášení konkursu nepřesahuje 2.000.000 Kč a tato osoba nemá více než 50 věřitelů - § 314 InsZ.

Pro nepatrný konkurs jsou výslovně, nerozhodne-li schůze věřitelů jinak, stanoveny následující odchylky, a to (i) namísto věřitelského výboru mohou věřitelé ustanovit zástupce věřitelů, (ii) k účinnosti dohody o vypořádání společného jmění manželů není potřeba schválení insolvenčním soudem ani souhlasu věřitelského orgánu, (iii)

¹⁰⁶ Převzato z důvodové zprávy Vlády České republiky ze dne 25. 5. 2007 k návrhu zákona, kterým se mění Insolvenční zákon a některé zákony v souvislosti s jeho přijetím, publikováno v ASPI pod č. LIT 29084CZ.

k vyloučení nedobytných pohledávek a věcí, práv nebo jiných majetkových hodnot, které není možné prodat, není nutný souhlas insolvenčního soudu ani věřitelského orgánu, (iv) o včasných námitkách proti konečné zprávě a vyúčtování lze rozhodnout i bez nařízení jednání a (v) při přezkumném jednání lze současně projednat všechny otázky, o kterých by jinak byla oprávněna rozhodnout pouze schůze věřitelů, a je-li to účelné, lze přednést také konečnou zprávu a vyúčtování a projednat námitky proti nim.¹⁰⁷

K dalšímu zjednodušení a zrychlení průběhu nepatrného konkursu může soud stanovit i další odchylky od obvyklého postupu při konkursu, ale pouze v případě že stanovení takovýchto odchylek není v rozporu s rozhodnutím schůze věřitelů, povede k rychlému a hospodárnému průběhu řízení a nedotkne se postavení zajištěných věřitelů.

5.15. Nucené vyrovnání, vyrovnání a reorganizace

5.15.1. Nucené vyrovnání

Nucené vyrovnání, resp. řízení o nuceném vyrovnání, bylo jednou z možných fází konkursního řízení dle ZKV. Hlavní rozdíl oproti konkursnímu řízení spočívalo v případě řízením o nuceném vyrovnání mimo jiné v tom, že v řízení o nuceném vyrovnání nedocházelo ke zpeněžení konkursní podstaty. Pro úpadce pak bylo nucené vyrovnání výhodné zejména z toho důvodu, že splnil-li nucené vyrovnání, zanikla mu povinnost splnit závazky, které v něm nebyly uspokojeny.

Návrh úpadce na nucené vyrovnání bylo možné připustit pouze tehdy, když v něm šlo spatřovat poctivý záměr úpadce na uspokojení věřitelů.¹⁰⁸ Úpadci byla umožněna další samostatná hospodářská činnost, jednalo se o sanační způsob řešení úpadku. Označení „nucené“ nepoukazuje na tlak ze strany práva či soudu na úpadce, naopak se jednalo o možnost věřitele podat návrh na nucené vyrovnání a mohli jím být vázáni i někteří věřitelé, jež nesouhlasili (§ 38 ZKV). Návrh mohl úpadce podat po přezkumném řízení, ale ne později než došlo k vydání rozvrhového usnesení.

¹⁰⁷ § 315 odst. 1 InsZ

¹⁰⁸ **Kotoučková J., Raban P.** *Konkurs a vyrovnání*. Praha: Nakladatelství Orac, s.r.o., 2001., s. 79.

Schvalování návrhu na nucené vyrovnání se rozkládalo do čtyř částí:

Nejprve se posoudil návrh, zda je přípustný, jelikož návrh musel splňovat zákonné podmínky:

a) návrh musel být poctivý: vyrovnání bylo nepřipustné, jestliže okolnosti zpochybňovaly, že u navrhovatele jde o poctivý záměr. Mezi takové okolnosti se řadily zejména nedostatečná součinnost úpadce, dřívější konkursy či vyrovnání a okolnost zda nebyl návrh na uspokojení věřitelů neúměrně nižší než navrhovatelovi možnosti při řešení úpadku formou likvidační

b) nesměla být dotčena práva na vyloučení věcí z podstaty (§ 19 odst. 2 ZKV) a na oddělené uspokojení (§ 28) nebo na poskytování výživného ze zákona

c) muselo dojít alespoň k uspokojení pohledávek za podstatou a pracovní nároky (§ 31 odst. 2 a 3 ZKV), zároveň muselo být vypořádáno společné jmění manželů.

Po splnění výše uvedených podmínek soud nařídil jednání a pozastavil zpeněžení podstaty.

Jednání o nuceném vyrovnání vyplňovalo fázi druhou, účelem bylo zjistit ochotu věřitelů přistoupit na návrh. Věřitelé hlasovali na základě § 38 ZKV, pro přijetí bylo nutné vyslovení se většiny přítomných věřitelů, nebo věřitelů zastoupených na jednání a současně jejich hlasy musely tvořit více než tři čtvrtiny přihlášených pohledávek. Hlasování se neúčastnily osoby úpadci blízké a osoby, které budou uspokojeny ve svých právech a dále osoby se spornými pohledávkami.

Soud ve třetí fázi potvrdil nucené vyrovnání usnesením, které se veřejně vyhlásí a vyvěsí na úřední desce soudu. Proti usnesení se mohli odvolat účastníci, kteří s vyrovnáním výslovně nesouhlasili, úpadcovi spoludlužníci a ručitelé.

Schválením nuceného vyrovnání docházelo k zániku některých následků prohlášení konkursu. Ve čtvrté fázi bylo úpadci navráceno právo nakládat s majetkem náležejícím do podstaty, jsou mu navrácena i ostatní práva mu omezená prohlášením konkursu a v procesních otázkách vstupuje jako účastník namísto správce. Správce je však zbaven své funkce až po zrušení konkursu.

Úpadce posléze v období splnění nuceného vyrovnání měl povinnost hradit dle svého návrhu, pokud dostal svým závazkům, nemusel platit konkursním věřitelům újmu, kterou vyrovnáním utrpěli, a dále nemusel hradit úroky za dobu od prohlášení konkursu.

Po schválení nuceného vyrovnání však mohlo dojít k situaci, že úpadce závazky nesplnil, poté se pokračovalo v konkursu. Věřitelé mohli podat návrh nový, jestliže došlo již k jeho zrušení.¹⁰⁹

5.15.2. Vyrovnání

Konkursní řízení svojí zdlouhavostí a nákladností zvětšovalo objem pohledávek za podstatou. Vyrovnání (tzv.: mimokonkursní vyrovnání) bylo zvláštní soudní řízení, samostatným procesním institutem, jehož účelem bylo rychle, se zárukou a v konkrétních časových termínech uspokojit věřitele, avšak jen z části. Vyrovnání tak mělo definitivně řešit dlužníkovu situaci momentální hospodářské nerovnováhy a předejít riziku prohlášení konkursu.¹¹⁰ Jak jsme si již uvedli, k vyrovnání docházelo sporadicky a bylo za doby účinnosti ZKV schváleno pouze v 48 případech, jelikož právní úprava vyrovnání obsahovala řadu chyb, které měly za následek nevyužitelnost tohoto institutu v praxi. Především v období od 1. června 1996 do 24. října 2000 nezanikaly potvrzením vyrovnání nepřihlášené pohledávky věřitelů, což otvíralo věřitelům strategii vyrovnání se nezúčastnit a svých pohledávek dosáhnout exekucí plného uspokojení.¹¹¹

I po odstranění této absurdity trpěla právní úprava vyrovnání řadou zásadních problémů. Níže uvádím hlavní z nich:

- absence lhůt pro soudní rozhodování
- skutečnost, že automatické moratorium na individuální vymáhání pohledávek věřitelů nastávalo teprve povolením vyrovnání, tedy zpravidla řadu měsíců po zahájení, přičemž na pohledávky zajištěných věřitelů se nevztahovalo vůbec

¹⁰⁹ Eliáš K., Bejček J., Hajn P., Ježek J. a kol. *Kurz obchodního práva. Obecná část, Soutěžní právo*. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 267.

¹¹⁰ Eliáš K., Bejček J., Hajn P., Ježek J. a kol. *Kurz obchodního práva. Obecná část, Soutěžní právo*. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 269.

¹¹¹ Zelenka, J., Maršíková, J. *Zákon o konkursu a vyrovnání a předpisy související. Komentář*. 2. vydání. Praha : Linde, 2002, s. 975.

- extrémní nejistota ohledně toho, jaké pohledávky jsou pohledávkami přednostními¹¹², a s tím související nejistotu při získávání postinsolvenčního financování
- nejistota ohledně právního režimu nesplatných a podmíněných předinsolvenčních pohledávek
- absence právní úpravy odporovatelnosti
- vysoké úrokové zatížení z předinsolvenčních pohledávek (úrok nabíhal až do právní moci povolení vyrovnání – viz § 53 odst. 2 ZKV)
- nejasný daňový režim prominuté části pohledávek
- vysoké požadavky na schválení „plánu vyrovnání“ (50% podle „hlav“ a 75% podle výše pohledávek - viz §58 odst. 2 a §38 odst. 1 ZKV)
- skutečnost, že vyrovnací řízení ponechávalo akcionářům jejich reziduální nárok, aniž by od nich k jeho zachování vyžadoval dodatečnou investici, zatímco u věřitelů předpokládalo podstatný kompromis ohledně výše jejich fixních nároků
- vysoký požadavek na míru uspokojení obecných věřitelů ve velmi krátké lhůtě¹¹³
- obecnou extrémně vysokou míru právní nejistoty, plynoucí z nesrozumitelnosti či absence pravidel v části třetí ZKV a z nedostatku judikatury.¹¹⁴

5.15.3. Reorganizace

Úprava reorganizace v InsZ našla vzor zejména v části 11 úpadkového zákona USA, tzv.: Bankruptcy Law z roku 1978 a dále v německé a rakouské úpravě. Reorganizace je alternativní možností pro případ řešení úpadku dlužníků podnikatelů provozujících zpravidla velký podnik, který může nadále přinášet hodnoty.

¹¹² Viz § 54 ZKV

¹¹³ 30 % do dvou let od zahájení řízení - § 50 odst. 1 písm. d) ZKV.

¹¹⁴ **Richter, T.** *Insolvenční právo*. 1. vydání. Praha : ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 348.

Reorganizace je insolvenčním zákonem určena k řešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníků podnikatelů bez rozdílu, zda se jedná o osoby fyzické či právnické, přičemž reorganizace se týká podniku úpadce (§ 316 odst. 2 InsZ).

Reorganizací rozumíme způsob řešení úpadku, při kterém dochází k postupnému uspokojování pohledávek věřitelů a zachování provozu dlužníkovy podniku, zajištěné opatřeními k ozdravení hospodaření tohoto podniku podle reorganizačního plánu, který schvaluje insolvenční soud. „*Soud provádí průběžnou kontrolu plnění reorganizačního plánu ze strany věřitelů. Reorganizace je proveditelná u podnikatele, jestliže jeho celkový obrat za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu dosáhl alespoň částky 100.000.000 Kč, nebo zaměstnává-li dlužník nejméně 100 zaměstnanců v pracovním poměru. Reorganizační plán musí být schválen věřiteli dlužníka (přičemž každý zajištěný věřitel tvoří samostatnou skupinu) a také insolvenčním soudem. K tomu je třeba splnit několik podmínek, zejména aby*

(i) jej přijala každá skupina věřitelů, nebo aby byl ve vztahu ke skupině věřitelů, která jej nepřijala, spravedlivý, a aby (ii) každý věřitel podle něj získal plnění, jehož celková současná hodnota je ke dni účinnosti reorganizačního plánu stejná nebo vyšší než hodnota plnění, které by zřejmě obdržel, kdyby dlužníkův úpadek byl řešen konkursem, ledaže přijímající věřitel souhlasí s nižším plněním.“¹¹⁵

*Je-li podnik v krizi, hledají se opatření k jeho ozdravení. Děje se tak buď cestou neformální restrukturalizací, nebo reorganizací v rámci insolvenčního procesu. Při neformální restrukturalizaci management, popř. krizový tým korporace jedná zpravidla v zájmu majitelů, naopak reorganizace je nástrojem věřitelů, sleduje jejich zájem na uspokojení pohledávek, ale zároveň může mít příznivý dopad i pro majitele korporace. Neformální restrukturalizace s sebou nese značná rizika, v řípadě schválení reorganizace soudem a věřiteli odpadají rizika, která jsou spojená s neformální restrukturalizací a představuje tak bezpečnější řešení.*¹¹⁶

¹¹⁵ Špička, M. Zajišťovací převod práva v insolvenčním řízení. *Bulletin advokacie*. 2010, č. 6, s. 34.

¹¹⁶ Žižlavský, M. Soumrak restrukturalizace, úsvit reorganizace? *Bulletin advokacie*. 2010, č. 6, s. 28-30.

Reorganizace se odlišuje od vyrovnání v řadě zcela zásadních parametrů, uvedme si například následky nesplnění plánu. „Podle § 64 ZKV byly ve vyrovnání veškeré změny pohledávek věřitelů přijaty potvrzením vyrovnání pouze jaksi podmíněně, stačilo porušení závazků vůči jednomu věřiteli a všechny závazky, které dlužník měl vůči věřitelům před potvrzením vyrovnání, se obnovily v původních parametrech. Právní úprava InsZ je v této otázce velmi odlišná.“¹¹⁷ V případě, kdy je reorganizační plán schválen soudem, mohou věřitelé vymáhat pouze nové nároky, vyplývající z reorganizačního plánu podle § 356 odst. 1 InsZ. Porušení nově vzniklých závazků nemá vliv na proběhlou novaci.

Vzhledem ke vstupním podmínkám, nákladnosti procesu¹¹⁸ a k tomu, že reorganizace není použitelná pro malé a střední podniky od počátku účinnosti InsZ do konce roku 2011 bylo povoleno pouhých 58 reorganizací, přičemž již 18 z nich se přeměnily na konkurs. Pouze 6 reorganizací, tedy jen 10,3 % z celkového počtu proběhlo úspěšně.

5.16. Oddlužení

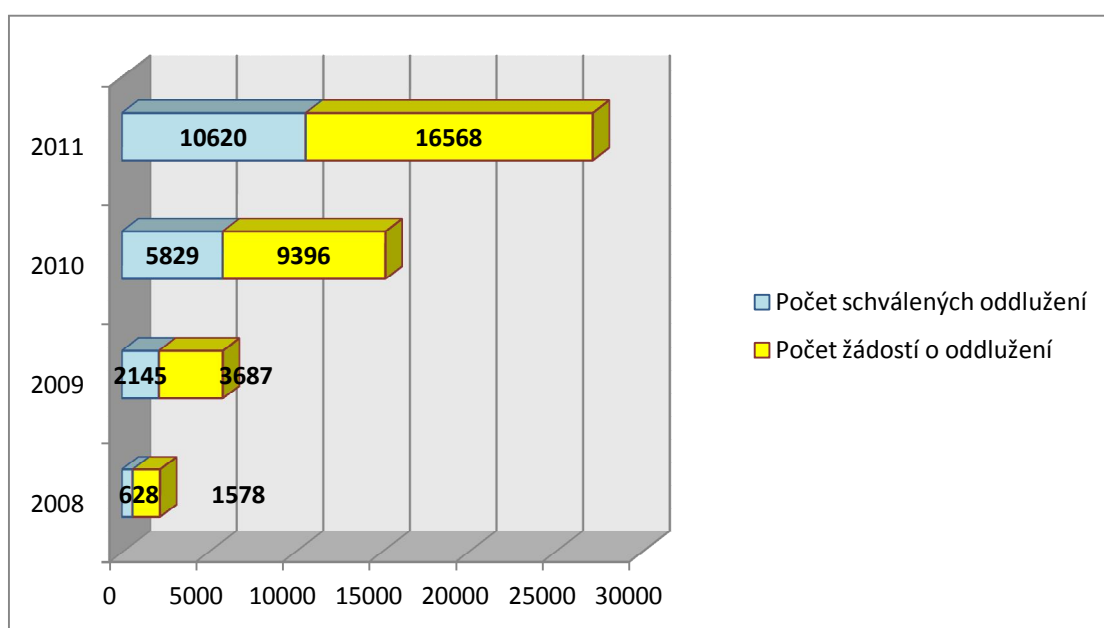
Oddlužení jako nový způsob řešení úpadku se v praxi stává stále hojněji používaným právním instrumentem k řešení krizové finanční situace spotřebitelů. Jeho pomocí nepodnikatelé mohou své finanční problémy řešit insolvenčním řízením. Judikatura považuje za aktivně legitimované dlužníky také osoby, které buď nikdy nepodnikali, ale v současné době nesehnali zaměstnání a začali podnikat, jelikož by neměli z čeho splácet – dluhy tedy nejsou z podnikání a složka podnikání je nepodstatná. Dále judikatura začala postupně tolerovat situaci, kdy dlužník přestal podnikat a splatil své závazky z podnikání a později udělal dluhy z nepodnikatelských aktivit, popřípadě

¹¹⁷ **Richter, T.** *Insolvenční právo*. 1. vydání. Praha : ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 422.

¹¹⁸ Reorganizace vyžaduje značné náklady na financování dalšího provozu podniku úpadce. Finanční prostředky mohou být získány prostřednictvím nové úpravy úvěrového financování dle § 41 InsZ. Zákon upravuje možnost uzavření úvěrových smluv a smluv nadodávky energií, pohledávky z těchto smluv jsou zvýhodněny (viz § 357 InsZ).

dojde k odkrytí dluhů z dřívějšího podnikání, jedná se zejména o daně a další povinné odvody státu.

Oddlužení můžeme chápat jako „jeden ze způsobů řešení úpadku, při kterém jsou konsolidovány dlužnickovy dluhy tak, aby byli nezajištění věřitelé uspokojeni částečně a zajištění v zásadě zcela a od zbytku dluhů byl dlužník osvobozen.“¹¹⁹ Na rozdíl od konkursu v oddlužení dlužníkovi zůstávají zachována dispoziční práva ohledně majetku.¹²⁰ V posledních letech insolvenční soudy čelí stále vyššímu počtu soudních případů úpadku, kde dlužník současně s úpadkem navrhuje jako jeho řešení právě oddlužení. Zvyšující se počet návrhů zobrazuje uvedený graf.

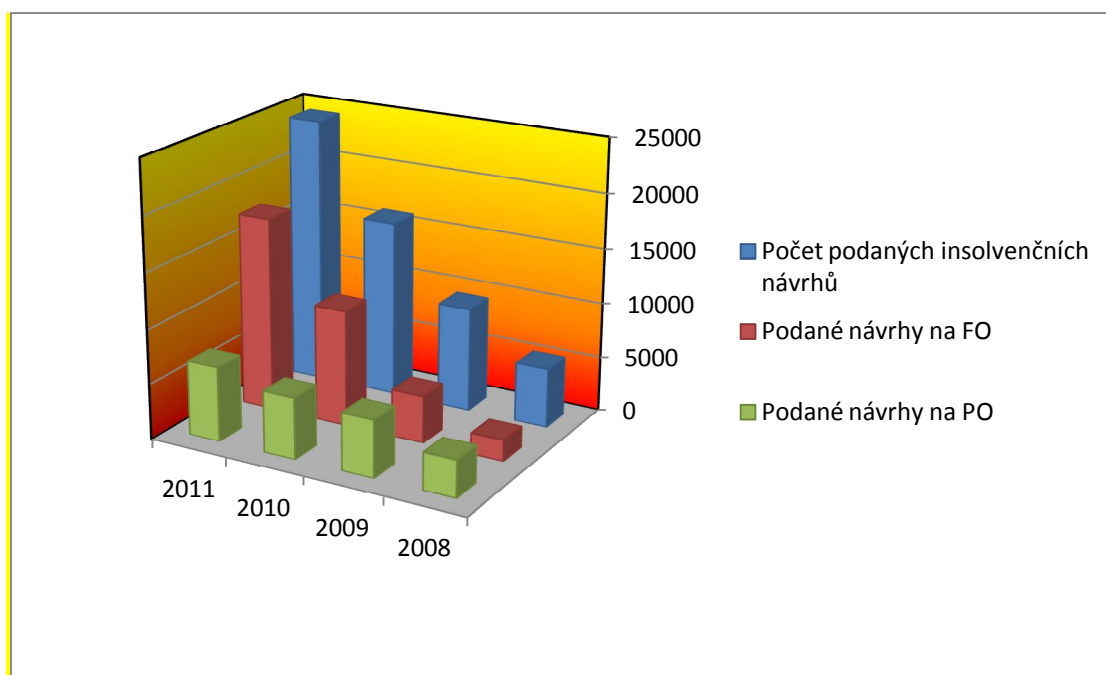
Zdroj: Creditreform, s.r.o.

Následující graf zobrazuje nárůst celkového počtu podaných přihlášek za dobu účinnosti InsZ. Patrný je rapidní nárůst podaných insolvenčních návrhů FO, což je

¹¹⁹ Havel, B. Oddlužení - zbraň nebo hrozba. *Právní rozhledy*. 2007, č. 2, s. 51.

¹²⁰ Zelenka, J., a kol. *Insolvenční zákon s komentářem, důvodovou zprávou a nařízením Rady ES 1346/2000*. Praha : Linde Praha, a.s., 2007, s. 593.

zapříčiněno možností řešit úpadek formou oddlužení a ekonomickou recesí, která se podepsala na finančních situacích domácností.

Zdroj: Creditreform, s.r.o., insolvenční rejstřík

V roce 2010 došlo k nárůstu podaných návrhů ze strany spotřebitelů oproti předešlému roku o 149,2 %, u právnických osob činil nárůst pouhých 6 %. V roce 2011 se nárůst spotřebitelských návrhů stenčil na polovinu a to na 66,7 %, naopak nárůst návrhů podaných podnikatelskými subjekty se navýšil o 21,5 % oproti roku 2010. Zpeněžení majetku si jako způsob uspokojení věřitelů vybralo 164 dlužníků, což činí pouhých 1,5 % z celkového počtu povolených oddlužení.

Pro rok 2012 je předpokládán další nárůst počtu návrhů, jelikož od 1. 1. 2012 platí novela zákona o povinnosti podat návrh i u předlužené společnosti.¹²¹

¹²¹ Zdroj: Creditreform, s.r.o.

5.16.1. Podání návrhu

Podat návrh na oddlužení je možné pokud jsou splněny zákonné podmínky charakterizující úpadek nebo hrozící úpadek. Navíc musí být naplněny speciální podmínky pro tento způsob řešení úpadku. Oddlužení může navrhnout pouze dlužník – nepodnikatel, a to jak FO či PO. Návrh na oddlužení je podáván přímo s insolvenčním návrhem, pokud již byl podán insolvenční návrh věřitelem, může dlužník do 30 dnů od doručení insolvenčního návrhu navrhnout oddlužení.

Dlužník je ze strany soudu zkoumán, zda podáním návrhu na povolení oddlužení nesleduje nepoctivý záměr a zda je adekvátní navrhovaná výše hodnoty plnění. Soud tak činí na základě § 395 odst. 3 InsZ a zkoumá zejména trestní minulost dlužníka a jeho zákonného zástupce, či statutárního orgánu. Soud přihlíží taktéž k tomu, zda neproběhlo již v osobě dlužníka negativně insolvenční řízení v uplynulých pěti letech, atd. Návrh je podáván na formuláři, který je přístupný na stránkách Ministerstva spravedlnosti, nebo na informačních centrech a podatelkách krajských soudů.

Soud po podání návrhu zpravidla uloží dlužníkovi zaplatit zálohu na náklady insolvenčního řízení. Maximální možná výše činí 50.000,- Kč. V praxi soudy však u návrhu na povolení oddlužení ukládají s ohledem na možné budoucí náklady zálohu do 10.000,- Kč. Do usnesení o uložení zálohy je podle současné judikatury odvolání přípustné.

5.16.2. Předpoklady oddlužení a jeho plnění

„Hodnota plnění, kterou dlužník věřitelům nabídne k uspokojení jejich pohledávek, musí být minimálně třicet procent výše nezajištěných pohledávek přihlášených věřitelů. Způsob, jakým lze uspokojení věřitelů dosáhnout, je ze zákona dvojitý. Dlužník nabídne ve svém návrhu buď plnění splátkového kalendáře, pokud disponuje pravidelným příjmem, nebo zpeněžení svého nezajištěného majetku. V praxi se již objevily i případy, kdy soud na návrh dlužníka a se souhlasem věřitelů schválil oddlužení oběma způsoby najednou, tedy jak zpeněžením nezajištěného majetku dlužníka, tak i plněním splátkového kalendáře. Možnost dlužníka nabídnout část svého příjmu věřitelům má své limity. Při výpočtu plnění z příjmu dlužníka, které lze použít pro uspokojení věřitelů,

vychází soud z obdobného výpočtu, jako je tomu při stanovení postižitelné částky při výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy pro přednostní pohledávky. Soud vychází z § 278 a § 279 občanského soudního řádu, kde jsou stanovena pravidla pro výpočet nezabavitelné částky. Dlužníkovi nesmí být sražena z měsíčního příjmu základní částka. Tu tvoří úhrn dvou třetin součtu částky životního minima jednotlivce a částky normativních nákladů na bydlení pro jednu osobu navýšené o jednu čtvrtinu této částky za každou osobu, které je dlužník povinen poskytovat výživné.¹²² V případě kdy je příjem dlužníka vysoký a výše plnění splátkovým kalendářem převyšuje padesát procent výše pohledávek nezajištěných věřitelů, soud může stanovit jinou výši splátek, o ně však musí dlužník sám požádat již ve svém návrhu.

Zpeněžení majetkové podstaty probíhá obdobně jako při konkursu, tedy zpeněží se nemovitý majetek z majetkové podstaty a výtěžek je rozdělen mezi nezajištěné věřitele. Jedná-li se o zajištěný majetek dlužníka, provádí se zpeněžování samostatně a zajištění věřitelé jsou uspokojováni až do výše 100 % jejich zajištěné pohledávky.

Po úspěšném absolvování celého procesu od prohlášení úpadku až po schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře začíná dlouhé pětileté období, kdy dlužník podléhá dozoru insolvenčního správce a insolvenčního soudu a je nucen dodržovat přísný režim oddlužení. S obdobím je spojena celá řada povinností vztahujících se k příjmovým, závazkovým i dalším vztahům dlužníka, z nichž ty nejdůležitější jsou upraveny v § 412 InsZ. Soud může i v průběhu plnění oddlužení schválené oddlužení zrušit a to na základě zákonných předpokladů, jež jsou taxativně vymezeny v § 418 InsZ.

V případě kdy dlužník vykazuje po dobu oddlužení splnění jeho zákonných povinností, může soud přistoupit k vydání rozhodnutí podle § 413 InsZ, kterým soud vezme na vědomí splnění oddlužení. Právní mocí rozhodnutí končí insolvenční řízení a dochází tak k zániku účinků, které jsou s ním spojovány. Dlužník nabývá zpět plné dispoziční oprávnění k veškerému svému majetku je však vystaven riziku, že věřitelé uplatní své pohledávky výkonem rozhodnutí či exekucí. Dlužník by měl neprodleně

¹²² Dörfl, L. Oddlužení. *Právní rádce*. 2010, č. 8.

podat k insolvenčnímu soudu návrh na přiznání osvobození od placení svých pohledávek podle § 414 InsZ. Ten může podat výhradně dlužník a insolvenční soud o osvobození nerozhoduje z úřední povinnosti. Rozhodnutím soud osvobodí dlužníka od placení:

a) pohledávek zahrnutých v oddlužení v rozsahu, v němž nebyly uspokojeny, b) neuhrazených částí pohledávek zajištěných věřitelů, c) pohledávek, které nebylo možno v insolvenčním řízení uspokojit, d) pohledávek nepřihlášených do insolvenčního řízení a e) postižných pohledávek ručitelů a jiných osob z titulu výše uvedených pohledávek.

Pohledávky po nabytí právní moci rozhodnutí nezanikají, ale stávají se naturálními obligacemi, tj. nejsou dále soudně vymahatelné. Věřitelé tak evidují dále závazky jako neuhrazené, ale jejich úhrady se nemohou dovolat. Dlužníkovi však nic nebrání v jejich uhrazení, pak samozřejmě o bezdůvodné obohacení nepůjde.¹²³

5.16.3. Oddlužení manželů

Pro poslední podkapitulu na téma oddlužení jsem si zvolil téma oddlužení manželů, jelikož se jedná o problematickou úpravu, která není v InsZ dostatečně upravena. InsZ stanovuje, že pro účely oddlužení jednoho z manželů je povinný souhlas druhého z manželů (má-li být oddlužením dotčen majetek v SJM), jinak dojde k odmítnutí návrhu ze strany soudu. Problematickou je totiž situace, že manželé mají většinu majetku společného, ale i každý může mít svůj vlastní majetek mimo SJM. Soudní praxe se jen těžko vyrovnává s otázkou, zda oddlužení má být pouze řešením úpadku jednotlivců, nebo zda může být vhodná pro řešení úpadku kolektivního, tj. úpadku manželů. Soudy se prozatím nesjednotily a zastávají k věci tři různá stanoviska.

Prvním z nich, v praxi nejužívanější, je vydání samostatných na sobě nezávislých rozhodnutí o úpadku a o povolení oddlužení. V takovém případě se do majetkové podstaty jednotlivého dlužníka zahrne jak majetek společný, tak i majetek výlučně ve vlastnictví každého manžela. Oba manželé budou uspokojovat pohledávky pouze

¹²³ Kozák, J. Průvodce dlužníka insolvenčním řízením. *Právní fórum*. 2008, č. 1, s. 26.

těch věřitelů, kteří se přihlásí do insolvenčního řízení toho kterého dlužníka.¹²⁴ Jestliže dochází k oddlužení jen jednoho z manželů, je možné na majetek druhého z manželů vést výkon rozhodnutí případně exekuci.

Společné oddlužení manželů formuloval ve svém usnesení Vrchní soud.¹²⁵ V níže uvedeném rozhodnutí soud zaujal názor, že podpis druhého manžela na formuláři pro povolení oddlužení znamená „*nejenom formální souhlas se zahájením takového řízení vyžadovaný v § 392 odst. 3 InsZ, ale též tímto kvalifikovaným projevem zároveň souhlasila (rozumějme manželka navrhovatele) s tím, aby veškerý majetek tvořící jejich společné jmění manželů byl využit pro potřeby oddlužení jejího manžela.*“ Podle Vrchního soudu lze tvrdit, že manželé společně tvoří majetkovou a závazkovou jednotu.¹²⁶

Krajský soud zaujal ve svém rozhodnutí¹²⁷ kompromisní stanovisko částečného společného oddlužení manželů. Soud schválil oddlužení plněním splátkového kalendáře a zároveň uložil insolvenčnímu správci, aby oddlužení dlužníka prováděl společně s oddlužením dlužníkovy manželky, jehož oddlužení probíhá v řízení sp. zn. 40 INS 5211/2010, zejména, aby v případě, že splátky určené k rozdělení mezi přihlášené nezajištěné věřitele nebudou postačovat k uspokojení alespoň 30 % pohledávek těchto věřitelů, hradil tento rozdíl ze splátek určených k rozdělení mezi přihlášené nezajištěné věřitele dlužníkovy manželky. Oddlužení manželů tak probíhá samostatně s výpomocí ze strany jednoho z manželů druhému.

„Lze konstatovat, že oddělené oddlužení manželů nejlépe odpovídá dikci samotného insolvenčního zákona, který v žádném ze svých ustanovení nenaznačuje možnost

¹²⁴ Rozhodnutí Krajského soudu v Praze sp. zn. KSPH 39 INS 4124/2010.

¹²⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 12. 2009, č. j. KSPL 54 INS 4966/2009, 1 VSPH 669/2009-A-21.

¹²⁶ **Řeháček, O.** Osobní bankrot manželů a jeho řešení v soudní judikatuře. *Bulletin advokacie*. 2011, č. 7-8, s. 43.

¹²⁷ Rozhodnutí Krajského soudu ze dne 21. 9. 2010, č. j. KSPH 40 INS 5210/2010-B-9.

kolektivního řešení úpadku.“¹²⁸ Jiná řešení jsou vyvozovány z předpisů podpůrných, především z úpravy SJM obsažené v ObčZ.

Při společném oddlužení manželů vyvstávají otázky, jak by se postupovalo, pokud by jeden z manželů přestal plnit povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení. Zda by byl prohlášen konkurs i na manžela druhého? Nejspravedlivějším rozhodnutím se jeví rozhodnutí částečného společného oddlužení, ačkoli se nejedná o rozhodnutí zcela dle zákona.

Neurčitost insolvenčního zákona a rozpor s ustanovením ObčZ by bylo vhodné řešit novelou InsZ, jelikož se zde již nejedá o aplikaci zákona, ale o jeho tvoření ze strany soudů.

¹²⁸ **Řeháček, O.** Osobní bankrot manželů a jeho řešení v soudní judikatuře. *Bulletin advokacie*. 2011, č. 7-8, s. 43.

Závěr

Předložená práce byla vypracována za účelem přiblížit změnu v úpravě úpadku u nás, po přijetí insolvenčního zákona. InsZ vnesl do úpravy úpadku nové možnosti řešení úpadku, které však s sebou přinesly řadu nových nejasností v praxi. S některými se judikatura dodnes nevypořádala. Primární snahou nebylo čtenáři podat vyčerpávající popis jednotlivých zákonných ustanovení, ale podat výklad k odlišnostem ZKV a InsZ.

Přijetí nové právní úpravy bylo z převážné části vynuceno kritikou ze strany odborné veřejnosti, ale i dalšími okolnostmi (neúnosná délka konkursního řízení, možnosti manipulace s majetkem dlužníka, problematické uspokojování oddělených věřitelů, nutnost vydání či vyplacení zajišťovacího předmětu).

Zřejmě nejpatrnějším přínosem nové právní úpravy je vysoká míra informovanosti účastníků o průběhu celého řízení a urychlení celého řízení, což zapříčiňuje publikování všech dokumentů v Insolvenčním rejstříku a řada procesních lhůt. Insolvenční rejstřík a insolvenční zákon by mohli být vodítkem pro zrychlení řízení i v jiných soudních agendách. Nadále bych se však snažil najít prostředky pro další urychlení. InsZ stanovuje lhůty v počátku insolvenčního řízení, ale v rámci konkursního řízení tyto lhůty už nejsou tak časté. Tím je tedy urychlen počátek řízení, ale konec řízení už nikoli.

Nová právní úprava již není zatížena nepoužívaným vyrovnáním. Moratorium je díky zajištění přísunu energie a surovin smysluplnější a nepochybně bude využíváno více než ochranná lhůta, především u hrozícího úpadku.

Z textu mé práce je dále patrné, že pozice věřitelů byla vydáním InsZ značně posílena. Věřitelskému výboru byla stanovena řada oprávnění a povinností. Soud je omezen v samovolném rozhodování v mnoha otázkách. Byla posílena pozice věřitelů v otázce uspokojování pohledávek, jednak došlo ke zrušení dělby věřitelů do tříd a zároveň bylo zrušeno jejich procentní uspokojování z výtěžku u zajištěných věřitelů.

Zavedení institutu oddlužení do našeho právního řádu je jistě velkým přínosem, neboť dává šanci dlužníkovi poctivě urovnat své závazky vůči věřitelům a začít s „čistým štítem“. Nepřímo je tím však podporován konzumní způsob života, kdy si dlužníci bez obav berou nové závazky s vědomím, že mohou využít oddlužení. Současná podoba InsZ je pro fyzické osoby - podnikatele značně nevýhodná z několika

příčin. Zákon jim umožňuje řešit jejich úpadek dvěma způsoby, konkursem nebo reorganizací. Reorganizace je pro drtivou většinu podnikajících fyzických osob nedosažitelná jednoduše proto, že podmínky pro její schválení jsou primárně nastaveny na velké podniky, kde byl zákonodárcem sledován především záměr udržet vysokou zaměstnanost.¹²⁹ Jeví se mi proto řešení nevyvážené a vytváří mezeru v zákoně, neboť nezanedbatelná část dlužníků fakticky stojí mimo dosah sanačního způsobu řešení úpadku.

Dalším aspektem k zamyšlení je značná délka a nelogičnost insolvenčního zákona, kdy část věnována úpadku finančních institucí je řazena před část věnovanou oddlužení. Z původních 73§§ ZKV je jejich počet insolvenčním zákonem zvýšen až na 434§§. Zákon tak přestává být srozumitelný a jasný. InsZ by měl sloužit především věřitelům a dlužníkům, což může v převážné většině případů znamenat právníkům laikům.

Na závěr bych chtěl vyzdvihnout přínos InsZ, jelikož zavedením mnohosti způsobů řešení úpadku a jejich přesnějším vymezením, založil insolvenční zákon možnost funkčního sanačního řešení úpadku v ČR pro fyzické osoby nepodnikatele.

Jistě, že se nejedná o zákon bezchybný, avšak judikatura se snaží nalézt správné cesty k nápravě některých pochybení zákonodárce. V určitých aspektech je zřejmé, že se InsZ novelizacemi navrácí a přibližuje k některým ustanovením ZKV, zmínil bych například možnost popření pohledávky věřiteli, které nebylo v původním znění InsZ možné. Problematickým bodem i přes snahu soudů o jeho nápravu zůstává oddlužení manželů, které je prozatím judikaturou řešeno třemi možnými způsoby. Soudy si nevystačí s pouhou interpretací zákona, ale dostávají se do tvoření zákona.

¹²⁹ Insolvenční zákon v § 316 odst. 4 stanoví přípustnost reorganizace u dlužníka s celkových obratem za poslední účtovací období před insolvenčním návrhem v minimální výši 100 000 000,- Kč nebo u dlužníka, který zaměstnává nejméně 100 zaměstnanců v hlavním pracovním poměru.

De lege ferenda

Insolvenční zákon obsahuje několik komplikovaných ustanovení, které bych níže rád rozvedl.

V konkursu platí hmotněprávní výjimka, kterou se nesplatné pohledávky po prohlášení konkursu stávají splatnými (§250 InsZ). Tato hmotněprávní výjimka však neplatí v případě povolení oddlužení. Nesplatné pohledávky se nezařazují do splátkového kalendáře, ale je vždy nutné je přihlásit s odkládací podmínkou, pokud pohledávka vznikla před zahájením řízení. Výše zmíněná situace odlišné úpravy pro typy řešení úpadku s sebou přináší komplikaci ve spojení s § 414 InsZ.¹³⁰

InsZ ve věci osvobození od dluhů nezohledňuje situaci nesplatných pohledávek, které se stanou splatnými a nepodmíněnými až v průběhu oddlužení. Vystává tedy otázka, jak bude osvobozován dlužník od svých pohledávek, když nezajištěný věřitel splnil všechny požadavky zákona, ale nebyl uspokojen ani do zákonné výše 30 %. Zákonodárce by měl zvážit změnu úpravy a zajistit všem věřitelům rovnocenné postavení, zajistit uhrazení pohledávek nezajištěných věřitelů alespoň do výše 30 %. Dle mého názoru by bylo možné tohoto dosáhnout například prodloužením splátkového kalendáře dlužníka. Jednalo by se o dobu postačující k uhrazení zbylé částky do 30 % později splatné pohledávky nezajištěného věřitele, přičemž splátky by se mohly stanovit ve výši měsíčního plnění původního splátkového kalendáře.

Další otázkou k zamyšlení je, že se stát rozhodl promíjet rozsah závazků dlužníků v úpadku pouze vůči soukromému sektoru a nikoli vůči veřejnému. Při úpadku se neodpouštějí daně a další poplatky plynoucí do veřejných financí, ale dochází

¹³⁰ § 414 odst 1 a 2 InsZ: **(1)** Jestliže dlužník splní řádně a včas všechny povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, vydá insolvenční soud po slyšení dlužníka usnesení, jímž dlužníka osvobodí od placení pohledávek, zahrnutých do oddlužení, v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny. Učiní tak jen na návrh dlužníka., **(2)** Osvobození podle odstavce 1 se vztahuje také na věřitele, k jejichž pohledávkám se v insolvenčním řízení nepřihlíželo, a na věřitele, kteří své pohledávky do insolvenčního řízení nepřihlásili, ač tak měli učinit.

k odebrání 70 % pohledávek na straně soukromníků, což může zapříčinit rozpor s LZPS.

Summary

This thesis, named New and old insolvency law, is focused on the area of insolvency law in the Czech Republic. It notices the differences between the act No. 328/1991 Coll., on Bankruptcy and Settlement and the act No. 182/2006 Coll., on Insolvency and its Resolution (Insolvency Act). The submitted thesis was written with the purpose of approximation of changes in bankruptcy in the Czech Republic after the Insolvency Act was adopted. Insolvency Act brought new possibilities into how insolvency can be solved which, however, brought also some complications in legal issues. Some of which has been resolved to this day. The primary effort does not consist in a detailed description of legal provisions for the reader but in offering a commentary on differences between the Bankruptcy and Settlement Act and Insolvency Act.

The thesis is divided in five chapters. The first chapter deals with general terms and concepts of bankruptcy law and further with an excursion into the history of bankruptcy and settlement proceeding in our land, which sketches a long-term development of bankruptcy law. In the very end of the first chapter economical and social reasons of bankruptcy (and the term bankruptcy itself) are mentioned. The second chapter is devoted to the basic principles of insolvency law. A more detailed description of principles of Bankruptcy and Settlement Act and Insolvency act is also provided. The third chapter approaches emergence and adoption of a very profound amendment of Bankruptcy and Settlement Act so that the comparison with the Insolvency Act, provided in the fourth and fifth chapter, would be easier to follow.

The fourth chapter is devoted to the Insolvency Act. It introduces reasons for its adoption and makes the reader more acquainted with the structure of the Act. The fifth chapter contains the most important part of the thesis – the differences between the two acts.

The adoption of the new act was, more or less, forced by criticism of legal professionals but also by other circumstances (proceedings were too long, possibility of manipulation with the debtor's property, disputable meeting of creditors' claims and necessity of giving or paying for the security object).

The most visible benefit of the new act may be a high level of awareness of participants about the course of proceedings and the acceleration of proceedings.

Insolvency Act does not contain settlement, which was not used much, and it introduced new forms of solving bankruptcy – such as debt relief and reorganization. Moratorium is, thanks to securing the input of energy and commodities, more meaningful and is certain to be used more than withdrawal period, mainly when bankruptcy is eminent.

It follows from the text of the thesis that the position of creditors has been strengthened since the Insolvency Act has been adopted. Creditor committee was given many rights and responsibilities. Court is limited in autonomic judging in many areas. The position of creditors was strengthened as far as meeting creditor rights are concerned – the classification of creditors into groups was cancelled and the percentage meeting of secured creditors from yields was cancelled too.

Introducing the concept of debt relief into our law is certainly a huge benefit because it grants a non-entrepreneur a chance to settle all obligations towards creditors and start all over again. What is supported, however indirectly, is a consumption way of life when debtors take loans without hesitation knowing they can use debt relief.

Another aspect to consider is a considerable length and illogicality of the act when a part devoted to bankruptcy of financial institutions is mentioned in the part devoted to debt relief. Whereas the original Bankruptcy and Settlement act had 73 provisions, the new Insolvency Act has 433 provisions. The Act stops to be comprehensible and clear. The Insolvency Act should serve to creditors and debtors which may mean, in the majority of cases, to legal laymen.

To conclude, benefits of Insolvency Act shall be emphasized because by enacting a multitude of bankruptcy solutions and their more accurate definitions, the Insolvency Act enabled the possibility of a functional bankruptcy solving for natural persons in the Czech Republic.

Even though it is not a flawless act the judicial branch tries to find just ways of correcting some mistakes of lawmaker.

Debt relief of spouses remains a problem, despite courts effort, which is solved by courts in three possible ways. Courts can not only interpret an act, they are active in the law-making process.

Seznam použitých zdrojů

Bibliografie

1. **Adler, B.A.** *Foundations of Bankruptcy Law*. New York : Foundation Press, 2005.
2. **Zoulík, F.** Konkurz v soudní praxi. 1997, č. 1.
3. **Richter, T.** *Insolvenční právo*. 1. vydání. Praha : ASPI, Wolters Kluwer, 2008.
4. **Wintrová, A. a kol.** *Civilní právo procesní*. 4. aktualizované vydání. Praha : Linde Praha, a.s., 2006.
5. **Kozák, J.** Průvodce konkurzním řízením: Návrh na konkurz a přihláška pohledávky. *Právní rádce*. 2004, č. 3.
6. **Schelleová, I.** *Vybrané problémy z teorie konkurzního práva*. Brno : Masarykova univerzita, 1995.
7. **Zoulík, F.** Vývoj insolvenčních řízení. *Právnícké fórum*. [Online] 30. duben 2009. [Citace: 23. březen 2012.] <http://www.pravnickeforum.cz/archiv/dokument/doc-d8554v11354-vyvoj-insolvencnich-rizeni/>.
8. —. Vývoj insolvenčních řízení. *Právní Fórum*. 2009, č. 4.
9. **Kavan, P.** K pojmu úpadku v novém insolvenčním zákoně. [autor knihy] Schelle K. *Sbírka prací na téma nové insolvenční právo*. Ostrava : KEY Publishing s.r.o., 2006.
10. **Novák, M.** *Formy a řešení úpadku*. Praha : Vysoká škola ekonomická, 2004.
11. **Wood, P.** *Principles of International Insolvency*. London : Sweet & Maxwell, 2007. č. II.
12. **Jackson, T.H.** *The Logic and Limits of Bankruptcy Law*. Cambridge (MA) : Harvard University Press, 1986.

13. **Holešínský P., Politzer T., Strnad M.** Nové insolvenční právo v České republice (I. díl). *Právní rádce*. 2007, č. 11.
14. **Slavíková, H.** Obecně ke konkursu a vyrovnání – základní principy a instituty. <http://www.epravo.cz/top/clanky/obecne-ke-konkursu-a-vyrovnani-zakladni-principy-a-instituty-15444.html>. [Online] 26. listopad 2001. [Citace: 17. únor 2012.] <http://www.epravo.cz>.
15. **Kotoučková, J. a kol.** *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010.
16. **Bařinová D., Hótová D., Olšar L.** *Konkurzní řízení v praxi z pohledu věřitele i úpadce*. 2. vydání. Praha : GRADA Publishing, 2006.
17. **Kotoučková J., Raban P.** *Konkurs a vyrovnání*. Praha : Nakladatelství Orac, s.r.o., 2001.
18. **Kozák, J.** Insolvenční zákon krok za krokem. *Konkurs a vyrovnání*. 2006, 4. <http://www.konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idac=173&idb=28>.
19. **Richter, T.** Insolvenční zákon v roce dva : první statistické údaje a pokus o jejich prozatímní interpretaci. [Online] 2009. [Citace: 14.. březen 2012.] ies.fsv.cuni.cz/default/file/download/id/11155.
20. **Pohl, T.** Jak dále v konkurzním řízení. *Obchodní právo*. 2002, č. 1.
21. **Mlejnková, I.** Poradna konkursních novin. *Konkursní noviny*. 2004, č. 1.
22. **Krčmář, Z.** Transparentnost a předvídatelnost, podmínka úspěšnosti úpravy úpadkového práva. *Konkurs a vyrovnání*. 2006, č. 3.
23. **Schelleová, I.** *Konkurs a vyrovnání*. Praha : EUROUNION, s.r.o., 1998.
24. **Řeháček, O.** Právní důsledky soupisu majetku třetích osob do majetkové podstaty dlužníka v insolvenčním řízení a možnosti právní obrany. *Bulletin advokacie*. 2011, č 6.

25. **Šimková, R.** Konkurs a vyrovnání – Blýská se na lepší časy? *www.epravo.cz*. [Online] 11. 10 2004. [Citace: 16. duben 2012.] <http://www.epravo.cz/top/clanky/konkurs-a-vyrovnani-blyska-se-na-lepsi-casy-28508.html?mail>.
26. **Žižlavský, M.** Odpovědnost manažerů za opožděné podání insolvenčního návrhu po 1. lednu 2012. *www.epravo.cz*. [Online] 30. listopad 2011. [Citace: 16. duben 2012.] <http://www.epravo.cz/top/clanky/odpovednost-manazeru-za-opozdene-podani-insolvencniho-navrhu-po-1-lednu-2012-78975.html>.
27. **Eliáš K., Bejček J., Hajn P., Ježek J. a kol.** *Kurz obchodního práva. Obecná část, Soutěžní právo*. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004.
28. **Jindra, V.** Nová právní úprava úpadkového práva – Moratorium versus Ochranná lhůta. *www.epravo.cz*. [Online] 9. září 2007. [Citace: 15. duben 2012.] <http://www.epravo.cz/top/clanky/nova-pravni-uprava-upadkoveho-prava-moratorium-versus-ochranna-lhuta-51212.html>.
29. **Bureš J., Drápal L.** K některým otázkám incidenčních sporů. 1998, č. 6.
30. **Holešínský, P., Politzer, T., Strnad, M.** Nové insolvenční právo v České republice (II. část). *www.pravniradce.ihned.cz*. [Online] 20. prosinec 2007. [Citace: 18. duben 2012.] http://pravniradce.ihned.cz/c4-10066260-22647650-F00000_detail-nove-insolvencni-pravo-v-ceske-republice-ii-cast.
31. **Zelenka, J., Maršíková, J.** *Zákon o konkursu a vyrovnání a předpisy související. Komentář*. 2. vydání. Praha : Linde, 2002.
32. **Špička, M.** Zajišťovací převod práva v insolvenčním řízení. *Bulletin advokacie*. 2010, č. 6.
33. **Žižlavský, M.** Soumrak restrukturalizace, úsvit reorganizace? *Bulletin advokacie*. 2010, č. 6.

34. **Havel, B.** Oddlužení - zbraň nebo hrozba. *Právní rozhledy*. 2007, č. 2.
35. **Zelenka, J., a kol.** *Insolvenční zákon s komentářem, důvodovou zprávou a nařízením Rady ES 1346/2000*. Praha : Linde Praha, a.s., 2007.
36. **Dörfl, L.** Oddlužení. *Právní rádce*. 2010, č. 8.
37. **Kozák, J.** Průvodce dlužníka insolvenčním řízením. *Právní fórum*. 2008, č. 6.
38. **Řeháček, O.** Osobní bankrot manželů a jeho řešení v soudní judikatuře. *Bulletin advokacie*. 2011, č. 7-8.
39. **Johnson, Gordon W.** REPORT ON OBSERVANCE OF STANDARDS & CODES INSOLVENCY AND CREDITOR RIGHTS SYSTEMS CZECH REPUBLIC. [Online] duben 2001. [Cited: únor 16, 2012.] http://www.worldbank.org/ifa/icr_cze.pdf.
40. **Schelleová, I.** *Firma v konkurzním řízení, Jak vyhlásit konkurz a vymáhat pohledávky*. Praha : Vydavatelství a nakladatelství Computer Press, 2001.
41. **Westbrook, J.L., Booth, C.D., Paulus, C.D., Rajak, H.** *A Global View of Business Insolvency Systems*. Washington, D. C. : The World Bank, 2010.
42. **Richter, T.** Reorganizace povolené v třetím roce účinnosti InsZ: základní empirická pozorování a náčrt trendů. [Online] březen 2011. [Citace: 20. únor 2012.] <http://www.ekonomikaamanagement.cz/cz/clanek-reorganizace-povolene-v-tretim-roce-ucinnosti-insz-zakladni-empiricka-pozorovani-a-nacrt-trendu.html>.
43. **Pohl, T.** *Zákon o konkurzu a vyrovnaní*. Praha : PROSPEKTRUM spol. s r.o., 2000.
44. **Řeháček, O.** Právní důsledky soupisu majetku třetích osob do majetkové podstaty dlužníka v insolvenčním řízení a možnosti právní obrany. *Bulletin advokacie*. 2011, č. 6.
45. **Ševčík, D.** Apendix insolvenčního zákona - povinnost věřitelů platit do majetkové podstaty v závislosti na výsledku přezkumu přihlášek. *Bulletin advokacie*. 2010, č. 3.

46. **UNCITRAL 2004.** United Nations Commission on International Trade Law, Legislative Guide on Insolvency Law. [Online] 2004. [Citace: 14.. březen 2012.] http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/insolvency/2004Guide.html.
47. **Mlejnková, I.** Konkursní noviny, článek z vydání č. 20 ze dne 3.10.2002. [Online] 2002. [Citace: 14.. březen 2012.] <http://www.konkursni-noviny.cz/clanek.html?ida=358>.
48. **Sigmund, A.** Přihlašování pohledávek do insolvence - doma i v zahraničí. *Bulletin advokacie*. 2011, č. 12.
49. **Jasenský, M.** Odepření práva insolvenčním věřitelům je protiústavní. *Bulletin advokacie*. 2010, č. 9.
50. **Pohl, T.** Základní principy nové právní úpravy řešení úpadku v České republice. *Bulletin advokacie*. 2007, č. 11.

Judikatura:

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, č. j.: 29 Odo 564/2001

Usnesení Nejvyššího soudu ČR sen. zn. 29 NSČR 3/2012, ze dne 29. 2. 2012

Usnesení Vrchního soudu ze dne 15.1.2008 sp. zn. MSPH 99 INS 3258/2008, 2 VSPH 237/2008-P21

Nález Ústavního soudu III. ÚS 448/04 ze dne 8. března 2005

Usnesení VS ze dne 19.6.2009 sp.zn. KSHK 40 INS 2342/20091 VSPH 300/2009-A

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 1220/2005 ze dne 27. září 2007

Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci č. j. 2 Ko 248/2000-100 ze dne 30. 8. 2001

Usnesení VS ze dne 11.3.2010 sp.zn. KSPL 20 INS 4342/2009 Ncp 358/2010-A-40

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, 1 VSPH 689/2011-P38-9

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, 1 VSPH 94/2008

Nález Ústavního soudu sp. zn. PL ÚS 14/10, vyhlášený pod č. 241/2010 Sb

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze publikované jako Jc 97/2002

Nález pléna Ústavního soudu, č.j. Pl. ÚS 78/06

Rozhodnutí Krajského soudu v Praze sp. zn. KSPH 39 INS 4124/2010

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 12. 2009, č. j. KSPL 54 INS 4966/2009, 1 VSPH 669/2009-A-21

Rozhodnutí Krajského soudu ze dne 21. 9. 2010, č. j. KSPH 40 INS 5210/2010-B-9

Internetové zdroje:

<http://194.213.41.20/justice/ms.nsf/Dokumenty/86D2B3158170BE37C1256A2A00482E6B>

<http://insolvencni-zakon.justice.cz/expertni-skupina-s22/statistiky.html>

<http://www.doingbusiness.org/research/resolving-insolvency>

<http://www.businessinfo.cz/>

www.justice.cz

<https://isir.justice.cz/InsSpravci/public/seznamFiltr.do>

<http://www.asis.cz/>

<https://isir.justice.cz/isir/common/index.do>

<http://www.insolvenni-zakon.cz/>

<http://web.creditreform.cz/cs/content/press/information/index.jsp>

<http://kraken.slv.cz/29Odo1121/2004>

http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/insolvency/2004Guide.html

Příloha č. 1

Spisové značky v insolvenčním řízení

Spisové značky insolvenčního řízení jsou tvořeny odlišným způsobem, než je tomu u spisových značek v dalších typech řízení.

Oddíl A je tvořen dokumenty věnujícími se projednávání insolvenčního návrhu do vydání rozhodnutí o úpadku (§ 136 INS) nebo do vydání jiného rozhodnutí o insolvenčním návrhu (§ 142 INS), a to včetně případného rozhodování o opravných prostředcích a opakovaného rozhodování o insolvenčním návrhu. Obsahuje-li rozhodnutí o úpadku i další výroky rozhodnutí (např. o způsobu řešení úpadku), zařazují se dokumenty týkající se projednávání opravných prostředků do oddílu A, i když výrok o úpadku opravným prostředkem napaden nebyl.

Oddíl B tvoří dokumenty vkládané do spisu po rozhodnutí o úpadku, není-li stanoveno jinak, např.: že patří do jiného oddílu.

Oddíly C se vytvářejí pro každý jednotlivý incidenční spor a označují se vzestupně arabskými číslicemi za písmenem C (C1, C2, C3 ...). Do oddílů C se z příslušných spisů Cm zakládají kopie žalob a rozhodnutí ve věci samé.

V případě kdy předseda senátu rozhodne opatřením, vytvoří se **oddíl D.**, který se skládá z dokumentů, jež mají pomocnou procesní povahu bez přímé souvislosti s rozhodovací činností. V pochybnostech se dokument zařadí do oddílu B.

Oddíly P jsou vytvářeny pro každou přihlášku a označují se vzestupně arabskými číslicemi za písmenem P (P1, P2, P3 ...). Do oddílu P se zakládá přihláška pohledávky včetně příloh a další podání a následující rozhodnutí, které se přihlášky týkají.

Seznam zkratk insolvenčních soudů:

MSPH - Městský soud v Praze, KSPH - Krajský soud v Praze, KSCB - Krajský soud v Českých Budějovicích, KSTB - Krajský soud v Českých Budějovicích – pobočka

v Táboře, KSPL - Krajský soud v Plzni, KSKV - Krajský soud v Plzni – pobočka v Karlových Varech, KSUL - Krajský soud v Ústí nad Labem, KSLB - Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci, KSHK - Krajský soud v Hradci Králové, KSPA - Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích, KSBR - Krajský soud v Brně, KSJI - Krajský soud v Brně – pobočka v Jihlavě, KSZL - Krajský soud v Brně – pobočka ve Zlíně, KSOS - Krajský soud v Ostravě, KSOL - Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci, VSPH - Vrchní soud v Praze, VSOL - Vrchní soud v Olomouci, NSCR - Nejvyšší soud

Příklad spisové značky insolvenčního řízení:

sp. zn.: KSPA 26 INS 12/2012-b-1

KSBR - označení soudu, který ve věci rozhoduje

26 - číslo soudního oddělení, který rozhoduje ve věci

INS - označení druhu řízení

12 - pořadové číslo řízení (pozn.: číselná řada insolvenčních řízení je jednotná pro celou ČR)

2012 - ročník řízení

B - označení oddílu spisu; insolvenční spis se člení na oddíly podle pravidel daných v § 215c VK

1 - číslo dokumentu